

3
ΓΕΩΡΓΙΟΥ Ν. ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ
ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ

19730

ΜΑΡΚΟΥ ΤΥΛΛΙΟΥ ΚΙΚΕΡΩΝΟΣ

SOMNIUM SCIPIONIS

(de re publica liber VI)

ΣΧΟΛΙΚΟΝ ΒΟΗΘΗΜΑ

ΔΙΑ ΤΗΝ Η΄ ΤΑΞΙΝ ΤΩΝ ΟΚΤΑΤΑΞΙΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ
ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΓΚΕΚΡΙΜΕΝΟΝ ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΟΥ Ο.Ε.Σ.Β.

●

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. Κείμενον
2. Μετάφρασις
3. Γραμματικά — Σημασιολογικά
4. Συντακτικά—Αισθητικά
5. Πραγματικά—Κρίσεις
6. Νόημα
- καὶ 7. Περιλήψεις

ΑΘΗΝΑΙ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΜΕΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΗ ΚΑΙ ΕΚΣΤΡΑΤΕΥΣΗ

(de te publica libri VII)

ΣΧΟΛΙΚΟΝ ΒΙΒΛΙΟΝ

ΔΙΑ ΤΗΝ ΠΡΩΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΝ

ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΚΣΤΡΑΤΕΥΣΤΙΚΟΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

ΠΕΡΙΧΟΜΕΝΑ

1. ΠΡΩΤΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΣ
2. ΔΕΥΤΕΡΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΣ
3. ΤΡΙΤΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΣ
4. ΕΚΣΤΡΑΤΕΥΣΙΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΥ Ν. ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ
ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ

ΜΑΡΚΟΥ ΤΥΛΛΙΟΥ ΚΙΚΕΡΩΝΟΣ

SOMNIUM SCIPIONIS

(de re publica liber VI)

ΣΧΟΛΙΚΟΝ ΒΟΗΘΗΜΑ

ΔΙΑ ΤΗΝ Ἡ' ΤΑΞΙΝ ΤΩΝ ΟΚΤΑΤΑΞΙΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ
ΚΑΤΑ ΤΟ ἘΓΚΕΚΡΙΜΕΝΟΝ ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΟΥ Ο Ε Σ Β

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. Κείμενον
2. Μετάφρασις
3. Γραμματικά—Σημασιολογικά
4. Συντάκτικά—Αισθητικά
5. Πραγματικά
6. Νόημα
- καὶ 7. Περιλήψεις.

ΑΘΗΝΑΙ

Πάν γνήσιον αντίτυπον φέρει τὴν διὰ σφραγίδος ὑπογρα-
φήν μου.

Γ. Γαλακίδης

SOMNIUM SCIPIONIS = ΕΝΥΠΝΙΟΝ ΣΚΙΠΙΩΝΟΣ

I. § 1 (9) (Προοίμιον)

Cum venissem in Africam
tribūnus militum
ad quartam legiōnem
consūli M(an)ilio Manilio,

ut scitis,
nihil potius fuit mihi
quam ut convenirem
Masinissam regem
amicissimum nostrae familiae

de iustis causis.
Ad quem ut veni,
senex complēxus me
conlacrimavit
aliquantoque post
suscepit ad caelum
et inquit :
ago grates tibi
summe Sol,
vobisque, reliqui Caelites,
quod, ante quam migro
ex hac vita,
conspicio in meo regno
P(up)ilium Cornelium Scipio-
nem,

nomine ipso cuius
ego recreor;
itaque numquam discedit
ex animo meo memoria
illius optimi atque
invictissimi viri.
Deinde ego illum
(percontatus sum)
de suo regno,
ille me
percontatus est
de nostra republica,
multisque verbis
habitis ultro citroque
consumptus est ille dies nobis.

Ὅτε εἶχον ἔλθει εἰς τὴν Ἀφρικὴν
ὡς χιλιάρχος
τῆς τετάρτης λεγεῶνος
ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ ὑπάτου Μανίου
Μανιλίου,
καθὼς γνωρίζετε,
οὐδὲν καλλίτερον ὑπῆρξεν εἰς ἐμὲ
παρὰ τὰ συναντήσω
τὸν Μασανάσσην, τὸν βασιλέα,
ἀγαπητότατον εἰς τὴν ἡμετέραν οἰκογέν-
ειαν

ἐνεκα σπουδαίων λόγων.
Πρὸς τοῦτον (δέ), ὅτε ἦλθον,
ὁ γέρων περιπτυχθεὶς ἐμὲ
πολὺ ἐδάκρυσε
καὶ ὀλίγον κατόπιν
ἀνέβλεψε πρὸς τὸν οὐρανὸν
καὶ εἶπε :
ὁμολογῶ χάριτας εἰς σέ,
ὦ ὑπατε Ἥλιε,
καὶ εἰς σᾶς, ὦ λοιποὶ Οὐρανίῳνες,
διότι, πρὶν ἢ μεταστῶ
ἐκ ταύτης ἐδῶ τῆς ζωῆς,
προσβλέπω εἰς τὸ βασιλείον μου
καὶ εἰς αὐτὰ τὰ ἀνάκτορά (μου)
τὸν Πόπλιον Κορνήλιον Σκιπίωνα,

ἐκ τοῦ ὀνόματος καὶ μόνον τοῦ ὁποῦ
ἐγὼ ἀναγεννώμαι·
τόσον οὐδέποτε ἀποχωρεῖ
ἐκ τῆς ψυχῆς μου ἢ ἀνάμνησις
ἐκείνου τοῦ ἀρίστου καὶ
κατ' ἐξοχὴν ἀητιήτου ἀνδρός.
Ἔπειτα ἐγὼ ἀπὸ ἐκείνον
(ἐζήτητον πληροφορίας)
περὶ τοῦ βασιλείου του,
ἐκεῖνος ἀπὸ ἐμὲ
ἐζήτητε πληροφορίας
περὶ τῆς ἰδικῆς μας πολιτείας,
καὶ πολλῶν λόγων
ἀνταλλαγέντων ἐκατέρωθεν
κατηναλώθη ἐκαὶνῆ ἡ ἡμέρα ὑφ' ἡμῶν.

Γραμματικά — Σημασιολογικά :

cum χρον. σύνδ.=ὄτε. in πρόθ.+αἰτ.=εἰς+αἰτ. Afrīca, ae θηλ. α' κλ.
 =Ἀφρική, Λιβύη. venissem ὑπερθ. ὑποτ. τοῦ venio, venī, ventum,
 ire 4=ἔρχομαι, φθάνω. Manius, i ἄρσ. β'=Μάνιος. Manilius, i ἄρσ. β'
 =Μανίλιος. consul, ūlis ἄρσ. γ'=ὑπάτος. ad πρόθ.+αἰτ. =εἰς+αἰτ.,
 παρὰ+δοτ. (ἔδω ad=apud). quartus, a, um ἀριθμητ. τακτικόν=τέταρ-
 τος. legio, ōnis θηλ. γ'=λεγεών. tribunus, i ἄρσ. β'=φύλαρχος, δῆ-
 μαρχος. miles, itis ἄρσ. γ'=στρατιώτης (tribunus militum ἢ tr. mili-
 taris=χιλίαρχος τῆς λεγεῶνος). ut καὶ uti ἐπίρρ.=ὡς, ὅπως, καθῶς.
 scitis ἐν. ὄρ. τοῦ scio, scīvi καὶ scii, scitum, scīre 4=γνώριζω. nihil
 οὐδέτ. ἄκλιτον=οὐδέν. mīhi δοτ. ἐν. προσωπ. ἀντ. α' προσ. ego=ἐγώ.
 fuit παρακ. ὄρ. τοῦ sum, fui, esse=εἶμαι. potius οὐδ. συγκρ. βαθ., τὸ
 ὁποῖον εἶναι ἴσον πρὸς τὸ antiquius=ἀρχαιότερον, ἱερώτερον, καλλι-
 τερον (ὡς θετ. τὸ ἄκλιτον ἐπίθ. potis, pote=δυνατὸς συγκρ. potior, po-
 tior, potius, γεν. potioris καὶ ὑπερθ. potissimus, a, um) πρβλ. possum
 =δύναμαι, δεσ· ποτ' ης. quam διαζευκτ. σύνδ.=ἢ, παρὰ. ut τελ. σύνδ
 =ἵνα. Masinissa, ae ἄρσ. α'=Μασανάσσης. convenīrem παρατ. ὑποτ.
 τοῦ convenio, veni, ventum, ire 4=συνέρχομαι, συναντῶ. rex, regis
 ἄρσ. γ'=βασιλεύς. familia, ae θηλ. α'=οἰκογένεια (pater familias=
 ὁ οἰκοδεσπότης). noster, nostra, nostrum κτητ. ἀντ. α' προσ.=ἡμέτερος.
 iustus, a, um ἐπίθ. β'=δίκαιος, σπουδαῖος. de πρόθ.+ἀφαιρ.=περὶ+
 γεν., ἀλλ' ἔδω ἔνεκα+γεν. causa, ae θηλ. α'=αἰτία, λόγος. amicissi-
 mus, a, um ὑπερθ. βαθ.=φίλιτος, ἀγαπητότατος τοῦ ἐπίθ. β' amicus,
 a, um=φιλῶν τινος, εὔνοος (συγκρ. amicior, ius). ad πρόθ.+αἰτ. =
 πρὸς, εἰς+αἰτ. quem αἰτ. ἐν. ἄρσ. γέν. τῆς ἀναφ. ἀντ. qui, quae, quod
 =ὅς, ἢ, ὃ (ἐν ἀρχῇ προτάσεως ἢ ἀναφ. ἀντ. ἰσοῦται μὲ δεικτικὴν μετὰ
 τινος συνδέσμον: quem=hunc autem) ut χρον. σύνδ.=εὐθὺς ὡς, ὄτε.
 veni παρακ. ὄρ. τοῦ venio (ιδὲ ἀνωτέρω) 4=ἔρχομαι. complexus, a, um
 μετ παθ. παρακ. τοῦ ἄποθετ. complector, exus sum, ecti 3=περιπλέ-
 κομαι, ἐναγκαλιζομαι, περιβάλλω. me αἰτ. ἐν. τῆς προσ. ἀντων. α' προσ.
 ego=ἐγώ. senex, senis ἄρσ. γ'=γέρον. conlacrīmavit παρακ. ὄρ. τοῦ
 conlacrīmo (cum+lacrīmo), avi, atum, āre 1=συνδακρῶω, δακρῶω
 πολὺ (ἢ πρόθ. cum δηλ. ἐπ' τασιν). aliquantoque=que συμπλεκτ. σύνδ.
 τιθέμενος ἐν τέλει τῆς λέξεως = et = τε = καί. aliquanto ἐπίρρ.=πως,
 κάπως, ὀλίγον. post χρον. ἐπίρρ. ὕστερον. suspexit παρακ. ὄρ. τοῦ
 suspīcio, spēxi, spēctum, ēre 3=ἀνοβλέπω, βλέπω ἄνω πρὸς τι. ad πρόθ.
 +αἰτ.=πρὸς+αἰτ. caelum, i οὐδ. β'=οὐρανός. et ουμπλ. σύνδ.=καί.
 grates θηλ. πληθ. (συνήθως κατ' ὄνομ. καὶ αἰτ.) ἀντι gratias τοῦ gratia,
 ae θηλ. α'=χάρις, εὔνοια, εὐχαριστία, εὐγνωμοσύνη. ago ἐν. ὄρ. egī,
 actum ēre 3=ἄγω (gratias ago=χάριτας ὁμολογῶ, εὐχαριστῶ) inquit
 λέγει. ἢ παρακ. ὄρ. τοῦ ἔλλειπτικοῦ ὄ. inquam (τοῦτο μετεχειρίζοντο οἱ
 Λατίνοι παρεμβάλλοντες εἰς ὀρθὸν λόγον, ὅπως οἱ Ἕλληνες τὸ: ἔφη
 ἢ τὸ: ἦν δ' ἐγώ). tibi δοτ. ἐν. τῆς προσ. ἀντ. β' προσ. tu=σύ. summe
 κλητ. ἐν. ὑπερθ. βαθ. summus, a, um καὶ supremus, a, um=ὑψιστος.
 ὑπάτος τοῦ ἐπίθ. superus, a, um=ὁ ἄνω εὐρισκόμενος (συγκρ. superior.
 ior, ius γεν. ōris). Sol, Solis ἄρσ. γ'=ἥλιος (ἔδω ὡς θεός). vobisque=

et vobis δοτ. πληθ. προσ. άντ. β' προσ. tu = σὺ (vobis = ὑμῖν). reliquus, a, um ἐπιθ. β' = λοιπός, ὑπόλοιπος. caeles καὶ coeles, ἴτις κατὰ τὸ dives, divitis (ἐκ τοῦ caelum = οὐρανός) ἄρσ. γ' = οὐράνιος καὶ εἰς τὸν πληθ. caelītes, um = οὐράνιοι θεοί, Οὐρανίωνες (τὸ caelites ἰσοῦται μὲ τὸ caelestes). quod αἰτιολ. σύνδ. = διότι. ante χρόν. ἐπίρρ. = πρῖν. quam διαζευκτ. σύνδ. = ἢ. ex πρόθ. + ἄφαιρ. = ἐκ + γεν. hac ἄφαιρ. ἐν. θηλ. γέν. τῆς δεικτ. άντ. hic, haec, hoc = ὅδε, ἥδε, τόδε. vita, ae θηλ. α' = ζωή. migro, avi, atum, āre 1 = μετακῶ, ἀποδημῶ (migro ex hac vita = ἀποθνήσκω). conspicio, spexi, spectum, ἔρε 3 = καθορῶ, προσβλέπω. in πρόθ. + ἄφαιρ. = ἐν + δοτ. ἢ εἰς + αἰτ. meus, a, um κτητ. άντ. α' προσ. = ἐμός (β' tuus = σὸς γ' suus = ἰδικός του). regnum, i οὐδ. β' = βασιλείον, πᾶσα ἢ εἰς τὸν βασιλέα ὑποτεταγμένη χώρα. his ἄφαιρ. πληθ. τῆς δεικτ. άντ. hic, haec, hoc = ὅδε. tectum, i (ἐκ τοῦ tego = στέγω, καλύπτω) οὐδ. β' = στέγη, οἶκος, ἀνάκτορον. P(ublīum) αἰτ. ἐν. Puplīus, i ἄρσ. β' = Πόπλιος. Gornelīus, i ἄρσ. β' = Κορνήλιος. Scipīo, ōnis ἄρσ. γ' = Σκιπίων. cuius γεν. ἐν. τῆς ἀναφ. άντ. quī, quae, quod = ὁ ὁποῖος. ego προσ. άντ. α' προσ. = ἐγώ. nomen, ἴνις οὐδ. γ' = ὄνομα. ipse, ipsa, ipsum ὄριστ. άντ. = αὐτός, ὁ ἴδιος, μόνος. recreor (παθ. ἐν.), recreatus sum, āri 1 = ἀναγεννῶμαι (ἐνεργ. recreo = ἀναγεννῶ, ἀνασκευάζω) itaque συλλογ. σύνδ. = ὅθεν, λοιπὸν, ἀλλ' ἐδῶ τὸ itaque = ita ἢ adeo ὧς ποσοτικὸν ἐπίρρ. = τόσον. numquam χρόν. ἐπίρρ. = οὐδέποτε. ex πρόθ. + ἄφαιρ. = ἐκ + γεν. animus, i ἄρσ. β' = ψυχή. meus, a, um κτητ. άντ. α' προσ. = ἐμός. discedit ἐνεσ. ὄρ. τοῦ discedo, cessi, cessum, ἔρε 3 = ἀποχωρῶ illius γεν. ἐν. τῆς δεικτ. άντ. ille, illa, illud = ἐκεῖνος optimi γεν. ἐν. ὑπερθ. βαθμ. optimus, a, um = ἄριστος τοῦ ἐπιθ. β' bonus, a, um = καλός, ὠραῖος (συγκρ. melior, ior, ius, γεν. iōris). atque συμπλ. σύνδ. = καί. invictissimi γεν. ἐν. ὑπερθ. βαθμ. invictissimus, a, um = κατ' ἐξοχήν μὴ ἠτῶμενος, ἀήττητος τοῦ ἐπιθ. β' invictus, a, um (ἐκ τοῦ rīm. invinco) συγκρ. invictior, ior, ius, γεν. iōris. vir. viri συγκοπτ. β' = ἰνὴρ. memoria, ae θηλ. α' = μνήμη, ἀνάμνησις. Deinde χρόν. ἐπίρρ. = ἔπειτα. ego προσ. άντ. α' προσ. = ἐγώ. illum αἰτ. ἐν. τῆς δεικτ. άντ. ille, illa, illud = ἐκεῖνος. de πρόθ. + ἄφαιρ. = περὶ + γεν. suus, a, um κτητ. άντ. γ' πρόσ. = ἰδικός του, ἑαυτοῦ (α' προσ. meus, β' tuus). regnum, i οὐδ. β' = βασιλείον. ille δεικτ. άντ. = ἐκεῖνος. me αἰτ. ἐν. προσ. άντ. α' προσ. ego = ἐγώ. nostra, nostra, nostrum κτητ. άντ. α' προσ. = ἡμέτερος. res publica = πολιτεία (κλίνεται τὸ μὲν α' συνθ. κατὰ τὴν ε' κλ., τὸ δὲ β' κατὰ τὴν α', γεν. rei publicae, αἰτ. rem publicam). percontatus est παρακ. ὄρ. τοῦ ἀποθ. percontor, atus sum. āri 1 = ἐρωτῶ τινα περὶ τινος, ζητῶ πληροφορίας. multus, a, um ἐπιθ. β' = πολὺς. verbum, i οὐδ. β' = λόγος. ultro — citro ἐπιρρῆματα τοπικά = ἐνθεν καὶ ἐνθεν, ἐκατέρωθεν, ἀμοιβαίως. que = et = καί. habētis ἄφαιρ. μετ. παθ. παρακ. τοῦ habeo, ūi, ūtum, ἔρε 2 = ἔχω (παθ. habeor, ūtus sum. ēri) τὸ habeo verba = λόγους ποιοῦμαι, συζητῶ. ille δηλ. dies, eī ἄρσ. ε' = ἡμέρα. nobis δοτ. ὄρ. τοῦ consūmo, sumpsi, sumptum, ἔρε 3 = καταναλίσκω (παθ. consumor, sumptus sum, sumi).

Συντακτικὰ — Αἰσθητικὰ :

cum. . venissem χρον. πρότ. ὡς ὑποκ. νοεῖται τὸ ego δηλ. Scipio. in Africam ἐμπρόθ. διορ. τῆς εἰς τόπον κινήσεως. consule παράθεσις τοῦ M.M., ὅπερ συναπιέον τῷ tribunus militum (κατηγ) πρὸς δήλωσινοσχέσεως. ad=arud qu l. δηλοῦται στάσις καὶ ὄχι κίνησις. ut scitis ἀναφ. τροπ. πρότ. κειμένη παρενθετικῶς. nihil ὑποκ. mihi δοτ. προσωπ. potius ἐπιθ. διορ. quam ut... convenirem β' ὄρος συγκρ. regem παράθεσις. familiae δοτ. ἀντικειμ. τοῦ amicissimum. de iustis c ἐμπρόθ. διορ. αἰτίου. ad quem=ad hunc autem (ὅπως καὶ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν ἢ ἀναφ. ἀντ. ἐν ἀρχῇ περιόδου ἢ κώλου ἐρμηνεύεται δεικτικῶς μετὰ τινος συνδέσμου). ut veni χρον. πρότ. complexus χρον. μετ. me ἀντικ. conlacrimavit ἢ πρόθ. cum δηλωτικὴ ἐπιτάσεως grates—tibi—vobis ἀντικ. τοῦ ago. grates—caelites μεγαλοπρεπῆς ποιητικὴ ἔκφρασις πιθανῶς εἰλημμένη ἀπὸ τινος ποιητοῦ. Summe ἠθικῆς σημασίας καὶ ὄχι τοπικῆς. quod... conspicio αἰτιολ. πρότ. ante quam... migro ἐτέθη ὄριστ., διότι ἡ πρᾶξις χρονικῶς παρίσταται ὡς μέλλουσα νὰ γίνῃ συντόμως. regno μετωνυμία. pomine ipso ἀφαιρ. αἰτίας. memoria ὑποκ. τοῦ discedit. illius γεν. ἀντικ. τοῦ memoria (διὰ ταύτης ἐξαιρεται χρονικῶς καὶ ἠθικῶς ἢ φυσιογνωμία τοῦ Σκιπίωνος Ἀφρικανοῦ τοῦ πρεσβυτέρου). optimi—invictissimi παράθεσις τοῦ illius. ego ὑποκ. ἐνν. percontatus sum illum ἀντικ. regno—republica (ἰντίθεσις). habitis multis verbis ἀφαιρ. ἀπόλυτος χρονικὴ ille συναπιέον τῷ dies. nobis δοτ. ποιητικοῦ αἰτίου καὶ χαριστικῆ διὰ τὰ συζητοῦντα πρόσωπα.

Πραγματικὰ :

Τὸ Somnium Scipionis δὲν εἶναι αὐτοτελὲς βιβλίον, ἀλλ' ἀπότασμα, ἦτοι ὁ ἐπίλογος, ἐκ τοῦ ΣΤ' βιβλίου τοῦ πολιτικοῦ καὶ φιλοσοφικοῦ συγγράμματος τοῦ Κικέρωνος de re publica, ὅπερ ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὴν πολιτείαν τοῦ Πλάτωνος ἢ ὑπόθεσις ἔχει οὕτω: Σκιπίων ὁ Αἰμιλιανὸς ἐλθὼν ὡς χιλιάρχος εἰς τὴν Ἀφρικὴν ἐπεσκέφθη τὸν Μασανάσσην, βασιλέα τῆς Νουμιδίας καὶ οἰκογενειακὸν φίλον, παρὰ τοῦ ὁποίου ἔτυχεν ἐνθουσιώδους ὑποδοχῆς καὶ ἐξαιρέτου φιλοξενίας. Ὁ πάππος του, Σκιπίων ὁ Ἀφρικανὸς, ὁ ὁποῖος ἀπετέλεσε καὶ τὸ ἐπίκεντρον τῆς ὅλης συζητήσεως, παρουσιάζεται ἐν ὄνειρῳ καὶ ἀποκαλύπτει εἰς τὸν ἔγγονον τῆς Εἰμαρμένης τὰς βουλήσεις καὶ τῶν ὑπερχοσμίων τὰ μυστήρια. Κεντρικὴ ἰδέα τοῦ ὅλου ἐνυπνίου εἶναι τὸ περὶ ἀθανασίας τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ πεπωμένου πρόβλημα. Ἰδιάζον εἶναι ὁ τρόπος τῆς δ' ἐνυπνίου ἐξ ἀποκαλύψεως ἐκθέσεως ἐνὸς τόσον σοβαροῦ θέματος, ἐνῶ ὁ Πλάτων εἰς τὸν Φαίδωνα ἐπὶ παρομοίου θέματος χρησιμοποιεῖ τὸν *μῦθον* καὶ τὸν *διάλογον*. Τὸ Somnium ἰδιαίτερος ἐξετιμήθη ὑπὸ τῶν ἀρχαίων, διετηρήθη δὲ ἀλώβητον καὶ ὑπερνηματίσθη κατ' ἐξοχὴν ἀπὸ τὸν Λατῖνον ἐκκλησιαστικὸν συγγραφέα καὶ γραμματικὸν Macrobius cum venissem καθ' ὃν χρόνον ἐπολιορκεῖτο ἡ Καρχηδών, ἦτοι τὰς ἀρχὰς τοῦ Γ' Καρχηδονιακοῦ πολέμου (149 π. X), ὁ Πόπλιος Κορνήλιος Σκιπίων Αἰμιλιανός, ὁ ἐπονομασθεὶς Africanus minor καὶ Numantinus, ἦλθεν εἰς τὴν Ἀφρικήν. Ἡ οἰκογένεια τῶν Σκιπιώνων ἔλκουσα τὸ γένος ἐκ τῶν Κορνηλίων,

ἦτο ἐκ τῶν μεγαλυτέρων τῆς ἀρχαίας Ρώμης. Ὁ Π. Κ. Σκιπίων ὁ Νεώτερος γεννηθεὶς τῷ 185 π. Χ. ἦτο υἱὸς τοῦ Λευκίου Αἰμιλίου Παύλου τοῦ νικῆσαντος τὸν βασιλέα τῆς Μακεδονίας Περσέα. Εἰσῆλθεν εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν Σκιπιῶνων υἱοθετηθεὶς παρὰ τοῦ Π. Κ. Σκιπίωνος, ὁ ὁποῖος ἦτο ὁ πρεσβύτερος υἱὸς Σκιπίωνος Ἀφρικανοῦ τοῦ πρεσβυτέρου καὶ διὰ τοῦτο ἀποκαλεῖ αὐτὸν εἰς τὸ *Somnium* πάππον. Ἦτο ἐγκρατῆς τῶν Ἑλληνικῶν καὶ Ῥωμαϊκῶν γραμμάτων, διεκρίθη ὡς ῥήτωρ, δις διετέλεσεν ὕπατος καὶ ὡς πολιτικὸς εἶχεν ἀρχὰς ἀριστοκρατικὰς. Τῷ 129 π. Χ. εὐρέθη ἐπὶ τῆς κλίνης του νεκρὸς, ἐνοχοποιηθέντος διὰ τοῦτο τοῦ δημοκρατικοῦ κόμματος. *Africa* ἐννοεῖ τὴν Λιβύην τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων καὶ ἀκριβέστερον, ὡς ἐνιαῦθα, τὴν περιοχὴν τῆς Τύνιδος, ὅπου εὐρίσκετο ἡ Καρχηδὼν καὶ ἡ περὶ αὐτὴν ἔκτασις. *Manius Manilius* ὕπατος τῷ 149 π. Χ., ὁ ὁποῖος ἀπεστάλη μὲ σκοπὸν νὰ ὑποτάξῃ τὴν Καρχηδόνα. *tribunus militum* ὁ θεσμὸς τοῦ χιλιάρχου ἦτο Περσικός, ἐθεωρεῖτο δὲ οὗτος πρῶτος μετὰ τὸν στρατηγὸν καὶ διώκει δύναν 1000 ἀνδρῶν. Τὸν θεσμὸν παρέλαβεν καὶ ὁ Ἀλέξανδρος. Ὁ χιλιάρχος ἐξελέγετο παρὰ τοῦ λαοῦ (*comitatus*) ἢ διωρίζετο ὑπὸ τῶν στρατηγῶν (*infulus*), προήρχετο δὲ ἐκ νέων τῆς συγκλητικῆς τάξεως καὶ ἦσκει ἐξουσίαν διοικητικὴν καὶ ἐκπαιδευτικὴν. *legio* αὕτη περιελάμβανε δύναμιν 6000 ἀνδρῶν, τῆς ὁποίας ἀρχηγὸς ἦτο ὁ ὕπατος ἢ ὁ ὑπατικός χιλιάρχος. Ἐκάστη λεγεὼν εἶχεν 6 χιλιάρχους διοικούντας τὴν λεγεῶνα ἐκ περιτροπῆς ἀνά δύο ἐπὶ δύο μῆνας. *Masinissam* ὁ Μασανάσσης, βασιλεὺς τῶν Μασυλίων, λαοῦ τῆς Νουμιδίας (νῦν Ἀλγερίου) ἐν Ἀφρικῇ, ἦτο υἱὸς τοῦ Γάλα. Ἀνετράφη καὶ ἐξεπαιδεύθη ἐν Καρχηδόνι, ἐσπούδασε δὲ τὴν Ἑλλ. γλῶσσαν καὶ ἐμελέτησε τοὺς Ἑλλ. ποιητὰς καὶ φιλοσόφους. Ὑπῆρξε πρότυπον γενναίου, φιλοδόξου καὶ συνετοῦ βασιλέως. Συμμαχῆσας μετὰ τῶν Καρχηδονίων κατὰ τὸν β' Καρχηδονιακὸν πόλεμον μετέστη βραδύτερον πρὸς τοὺς Ῥωμαίους καὶ συνεδέθη δι' ἰδιαιτέρας ἀγάπης καὶ φιλίας μετὰ τῆς οἰκογενείας τῶν Σκιπιῶνων. Ἀπέθανε τῷ 148 π. Χ. εἰς βαθὺ γῆρας, ἀφήσας ὡς ἐκτελεστὴν τῆς διαθήκης του Σκιπίωνα Ἀφρικανὸν τὸν Νεώτερον. Διάδοχοί του ὑπῆρξαν ὁ υἱὸς του Μικίπας καὶ ὁ ἔγγονός του Ἰουγούρθας. *de iustis causis* 1. διότι ὁ Σκιπίων ὁ πρεσβύτερος ἀπληευθέρωσε τὸν ἀνεψιὸν τοῦ Μασανάσσου Μασσίβαν αἰχμαλωτισθέντα ἐν Ἰσπανίᾳ καὶ 2. Χάρις εἰς τὴν φιλίαν του οὐ μόνον διέσωσεν, ἀλλὰ καὶ ἐπεξέτεινε τὸ κράτος του. *senex* ἦτο περίπου 90 ἐτῶν. *caelites* ὁ Ἥλιος, δηλ. ὁ Ἀπόλλων, ἡ Σελήνη καὶ τὰ λοιπὰ ἄστρα ἐθεωροῦντο θεότητες. *migro* λόγῳ τῆς ἡλικίας του πιστεύει ὅτι συντόμως θὰ μεταβῇ εἰς ἄλλον τόπον ὑπάρξεως. *in meo regno* ὀλόκληρον τὸ βασίλειόν του. *his tectis* τὰ βιαιτικά ἀνάκτορα εὐρίσκοντο εἰς τὴν πρωτεύουσιν τὴν καλουμένην **Κίρταν** (νῦν Κωνσταντίνην). *illi* Σκιπίωνος Ἀφρικανοῦ τοῦ πρεσβυτέρου. *optimi* λόγῳ τῆς ἐκπολιτιστικῆς του δράσεως, ὅπως καὶ ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος. *invictissimi* λόγῳ τῶν πολλῶν του νικῶν καὶ ἰδία, διότι ἔδωσε τὴν χαριστικὴν βολὴν κατὰ τῶν Καρχηδονίων, οἱ ὁποῖοι ὑπῆρξαν σκληροὶ ἀντίπαλοι τῶν Ῥωμαίων, δυνάσται καὶ μάλιστα τῶν Μεσογειακῶν λαῶν. *de suo regno—de nostra republica* ἰδὲ τὴν ἀντίθεσιν βασιλευομένου κράτους πρὸς τὴν φιλελευθέραν καὶ δημοκρατικὴν Ῥωμαϊκὴν πολιτείαν.

Νόημα :

Ὁ Πόπλιος Κορηήλιος Σκιπίων Ἀφρικανός ὁ Νεώτερος—διηγείται εἰς φιλικὸν κύκλον—ἔλθὼν εἰς τὴν Ἀφρικήν ὡς χιλιάρχος ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Μανιλίου ἐπισκέπτεται εἰς τὰ ἀνάκτορα τὸν βασιλέα Μασανάσσην, οἰκογενειακὸν φίλον τῶν Σκιπίωνων. Ὁ βασιλεὺς πλήρης δακρύων ἀσπάζεται τὸν Σκιπίωνα καὶ ἀναπέμπει εὐχαριστηρίους εὐχὰς πρὸς τοὺς Οὐρανίωνας διὰ τὴν τοιαύτην συνάντησιν, ἐν συνεχείᾳ δὲ ἀναμνησκέται τοῦ πάππου του, ἐξόχου καὶ ἀηττήτου ἀνδρός, καὶ τέλος ζητεῖ πληροφορίας περὶ τῆς Ρωμαϊκῆς πολιτείας. Σχετικὰς πληροφορίας περὶ τοῦ βασιλείου του ζητεῖ καὶ ὁ Σκιπίων.

Περιλήψεις :

1. Ὁ Μασανάσσης ὑποδέχεται ἐνθουσιωδῶς καὶ ἔνδακρυς τὸν Σκιπίωνα. 2. Εὐχαριστῖαι τοῦ βασιλέως πρὸς τοὺς Οὐρανίωνας. 3. Χαρακτηρισμὸς τοῦ Σκιπίωνος τοῦ πρεσβυτέρου. 4. Τὸ περιεχόμενον τῆς συνομιλίας κατὰ τὴν πρώτην ἡμέραν.

I. § 2 (10) Συνέχεια τοῦ προοιμίου

Post autem accēpti
regis appārātū
produximus sermōnem
in multam noctem,
cum senex nihil (aliud)
loqueretur
nisi de Africāno
omniaque non solum
facta eius,
sed etiam dicta meminisset.
Deinde, ut discessimus cubi-
tum,
me somnus complēxus est
artior quam solēbat
fessum et de via,
et qui vigilassem
ad multam noctem.
Hic mihi (credo equidem
ex hoc, quod locuti erāmus;
fit enim fere,
ut pariant cogitatiōnes
sermonesque nostri
in somno tale aliquid,
quale scribit Ennius
de Homero,
de quo videlicet
saepissime vigilans
solēbat cogitare et loqui)

Ὑστερον δὲ φιλοξενηθέντες
μετὰ βασιλικῆς μεγαλοπρεπείας
παρείταμεν τὴν ὁμίλιαν
μέχρι βαθείας νυκτός,
μολονότι ὁ γέρον οὐδὲν (ἄλλο)
συνεζήτει
εἰ μὴ περὶ τοῦ Ἀφρικανοῦ
καὶ ὅλα ὅχι μόνον
τὰ κατορθώματα αὐτοῦ,
ἀλλὰ καὶ τοὺς λόγους ἐνεθυμεῖτο.
Ἐπειτα, εὐθύς ὡς ἀπεσύρθημεν,
ἵνα κατακλιθῶμεν,
ἐμὲ ὕπνος κατέλαβε
βιθυτέρο; τοῦ συνήθους
καταπεπονημένον καὶ ἔνεκα τῆς πορείας,
καὶ ἐπειδὴ ἐγὼ εἶχον ἀγρυπνήσει
μέχρι βαθείας νυκτός.
Τότε εἰς ἐμὲ (πιστεύω ἀληθῶς
ἐκ τούτου, τὸ ὅποιον εἶχομεν συζητήσει
διότι συμβαίνει συνήθως,
ὅτι καὶ ἐν γενεῶσιν οἱ διαλογισμοὶ
καὶ οἱ λόγοι ἡμῶν
καθ' ὕπνου τοιοῦτόν τι,
ὅποιον γραπτῶς ἀναφέρει ὁ Ἐννίος
περὶ τοῦ Ὀμήρου,
περὶ τοῦ ὁποίου δηλονότι
συχνότερα ἀγρυπνῶν
συνήθιζε νὰ διαλογίζεται καὶ νὰ ὁμιλῇ)

Africānus se ostēdit
 ea forma,
 quae erat notior mihi
 ex imaginē eius
 quam ex ipso;
 quem ubi agnōvi,
 equidem cohorrūi,
 sed ille inquit:
 ades animo
 et omītte timōrem, Scipīo,
 et trade memoriāe,

quae dicam.

ὁ Ἀφρικανὸς ἐφανερώθη
 μὲ αὐτὴν τὴν μορφήν,
 ἣ ὁποία ἦτο γνωστοτέρα εἰς ἐμὲ
 ἐκ τῆς εἰκόνης αὐτοῦ
 παρὰ ἐξ αὐτοῦ τοῦ ἰδίου
 τοῦτον (δέ), εὐθύς ὡς ἀνεγώρῃσα,
 ἀληθῶς ἐφρικίασα,
 ἀλλ' ἐκεῖνος εἶπε:
 ἔχε θάρρος
 καὶ ἀπόβαλε τὸν φόβον, Σκιπίων,
 καὶ παράδωσε εἰς τὴν μνήμην (τῶν
 μεταγενεστέρων),
 ὅσα θὰ εἶπω.

Γραμματικά — Σημασιολογικά :

post χρόν. ἐπίρρ. = ὕστερον. autem ἀντιθ. ἢ ἐναντιωμ. σύνδ. = δέ. ar-
 paratus, us ἄρσεν. δ' = παρασκευή, προετοιμασία, μεγαλοπρέπεια. re-
 gius, a, um ἐπίθ. β' = βασιλικός. acceptus, a, um μετ. παθ. παρακ.
 τοῦ accipio (ad + capio), cēpi, cēptum, ἔρε 3 = δέχομαι (παθ. accipio,
 acceptus sum. accipio = γίνομαι δεκτός, φιλοξενοῦμαι). sermo, ōnis ἄρσ.
 γ' = λόγος, συνομιλία, συζήτησις. in πρόθ. + αἰτ. = πρὸς + αἰτ. mul-
 tus, a, um ἐπίθ. β' = πολὺς, βαθύς. nōx, ctis θηλ. γ' = νύξ. produximus
 παρακ. ὄρ. τοῦ produco, xi, ctum, ἔρε 3 = προάγω (produco sermo-
 nem = παρατείνω τὴν συνομιλίαν). cum ἐνδοτ. σύνδ. = μοιόνότι, ἄν και.
 senex, senis ἄρσ. γ' = γέρον. nihil οὐδ. ἀκλιτον = οὐδὲν (ἐκ τοῦ nehi-
 lum = ἐλάχιστον). nisi (si + non) ὑποθ. σύνδ. = εἰμή. de πρόθ. + ἴφαιρ.
 = περι + γεν. Africanus, a, um ἐπίθ. β' = Ἀφρικανός. loqueretur παρακ.
 ὑποτ. τοῦ ἄποθ. loquor, locutus sum, loqui 3 = διαλέγομαι, συζητῶ.
 omniāque = et omnia οὐδ. αἰτ. πληθ. τοῦ ἐπιθ. γ' omnis, is, e = πᾶς,
 πᾶσα, πᾶν. eius γεν. ἐν. τῆς ὀριστ. ἀντ. is, ea, id = οὗτος, αὕτη,
 τοῦτο. non (ne + unum) ἀρνητ. μόριον = ὄχι. factum, i οὐδ. β' = γεγονός,
 πράξις, κατόρθωμα (ἐκ τῆς μετ. παθ. παρακ. factus τοῦ fio). solum
 ἐπίρρ. = μόνον. sed ἀντιθ. σύνδ. = ἀλλά. etiam (et + iam) σύνδ. = ἔτι
 καί. ἀκόμη καί, προσέτι. dictum, i οὐδ. β' = λόγος (ἐκ τῆς παθ. μετοχ.
 dictus τοῦ dico). meminisset ὑπερσ. ὑποτ. τοῦ ἑλλειπτικοῦ ρ. meminī
 = μέμνημαι, ἐνθυμοῦμαι (κυρίως εἶναι παρακ. μὲ σημ. ἐν. ὅμοια εἶναι
 καὶ τά : coepi = ἀρχίζω, novi = γινώσκω, odi = μισῶ) ὁ ὑπερσυντ. ἀνα-
 πληροῖ τὸν ἑλλειπόντα παρατακόν. Deinde ἐπίρρ. = ἐξῆς, ἔπειτα. ut
 χρόν. σύνδ. = εὐθύς ὡς, ὅτε. cubitum ὑπτιον (supinum) τοῦ cubo, ūi,
 ἴτυμ, ἔρε 3 = κατακλίνομαι (τὸ ὑπτιον ἔχει δύο καταλήξεις· εἰς um (αἰτ.)
 δηλοῦσαν σκοπὸν καὶ εἰς u (ἄφαιρ.) δηλοῦσαν ἀναφοράν). discessisus
 παρακ. ὄρ. τοῦ discedo, cessi, cessum, ἔρε 3 = ἀποχωρῶ, ἀποσύρομαι.
 me αἰτιατ. ἐν. τῆς προσ. ἀντ. α' προσ. ego = ἐγώ. de πρόθ. + φαιρ.
 = περι ἢ ἔνεκα (ὁπως ἐδώ) + γεν. via, ae θηλ. α' = ὁδός, πορεία. fessus,
 a, um μετ. παθ. παρακ. τοῦ fatisco; —, —, ἔρε 3 = χάσσω, σχίζομαι,
 καταπονοῦμαι. qui, quae, quod ἀναφ. ἀντων. = ὁ ὅποιος. multam no-

stem idè ἀνωτέρω. vigilassem συγκεκομμ. τύπος ἀντι vigilavissem ὑπερσ. ὑποτ. νοῦ vigilo, avi, atum, āre 1 = ἀγρυπνῶ. artior συγκρ. βαθμ. τοῦ ἐπιθ. β' artus, a, um (ἐκ τοῦ arceo = ἀρκῶ, ἐμποδίζω) = στενός, σφιχτός, βαθύς, συγκρ. artior, ior, ius (γεν. iōris) ὑπερθ. artissimus, a, um. quam διαζευκτ. σύνδ. = ἢ, παρ' ὅσον. solebat παρατ. ὄρ. τοῦ ἡμιαποθετικοῦ soleo, solitus sum, ēre 2 = εἶωθα, συνηθίζω. sompnus, i ἄρσ. β' = ὕπνος. complexus est παθ παρακ. ὄρ. τοῦ complector, plexus sum, plecti 3 = ἐναγκαλιζομαι, καταλαμβάνω. hic ἐπίρρ. τοπικόν καὶ χρονικόν = ἐνταῦθα, τότε. mihi δοτ. ἐν. τῆ; προσ. ἀντ. α' προσ. ego. credo (ἐν. ὄρ.), didi, ditum, ēre 3 = πιστεύω. equidem βεβαιωτικόν ἐπίρρ. = τῇ ἀληθείᾳ, βεβαίως. ex πρόθ. + ἄφαιρ = ἐκ + γεν. hoc ἄφαιρ ἐν. τῆ; δεικτ. ἀντων. hic, haec, hoc = ὅδε, οὗτος. quod οὐδ. ἀναφ. ἀντ. qui, quae, quod = ὁ ὁποῖος. locuti eramus ὑπερσ. ὄριστ. τοῦ ἀποθετ. loquor, locutus sum, loqui 3 = διαλέγομαι, συζητῶ. fit ἐνεσ. ὄριστ. τοῦ fio, factus sum, fieri 3 = γίγνομαι (εἶναι παθητ. τοῦ facio = ποιῶ καὶ κλίνεται οὕτω : fio, fis, fit, fimus, fitis, fiunt, παρατ. fiebam, μέλλ. fiam, fies ... enim αἰτιολ. σύνδ. = διότι. fere ἐπίρρ. = σχεδόν, γενικῶς, συνηθῶς. ut συμπρ. σύνδ. = ὥστε. cogitatio, ōnis θηλ. γ' = σκέψις, διαλογισμός. sermo, onis (idè ἀνωτέρω). nostri καὶ nostrum γεν. πληθ. = ἡμῶν τῆς προσ. ἀντ. α' προσ. ego = ἐγώ. pariant ὑποτ. ἐνεστ. τοῦ pario, peperit, partum, ēre 3 = γεννῶ, προκαλῶ, προξενῶ. aliquis, aliqua καὶ aliquae, aliquid ἄδρ. οὐσιαστ. ἀντ. = τίς, τί. in somno ἄφαιρ. = ἐν ὕπνῳ, καθ' ὕπνου. talis, is, e δεικτ. ἀντων. = τοιοῦτος. qualis, is, e ἀναφ. ἀντων. = οἷος, ὁποῖος. Homērus, i ἄρσεν. β' = "Ὀμηρός. scribit ἐν. ὄρ. τοῦ scribo, psi, ptum, ēre 3 = γράφω, γραπτῶς ἀναφέρω. Hēnrius, i ἄρσ. β' = "Ἐννίος. de qua ἄφαιρ. = περὶ τοῦ ὁποῖου. videlicet (vidēre + licet) ἐπίρρ. = δηλονότι, δηλαδή. saepissime ἐπίρρ. ὑπερθ. βαθμ. θετ. saepe = πολλάκις συγκρ. saepius = πλειονάκις, συχνότερον. vigilans, ntis μετ. ἐν. τοῦ vigilo, avi, atum, āre 1 = ἀγρυπνῶ. solebat παρατ. τοῦ ἡμιαποθετικοῦ soleo, solitus sum, ēre 2 = συνηθίζω. cogitare ἄπαρ. ἐν. τοῦ cogito, avi, atum, āre 1 = διαλογίζομαι, σκέπτομαι, ἀναμνησκομαι. loqui ἄπαρ. παθ. ἐν. τοῦ ἀποθ. loquor, locutus sum, loqui 3 = διαλέγομαι, ὁμιλῶ. se αἰτ. ἐν. τῆς προσ. ἀντ. γ' προσ. κειμένης αὐτοπαθῶς = ἐαυτὸν (μόνον αἰ. πλάγιαί πτώσεις : sui, sibi, se, se τὸ αὐτὸ καὶ διὰ τὸν πληθυντ.). ostendit παρακ. ὄρ. τοῦ ostendo, ndi, nsum (καὶ ntum), ēre 3 = δεικνύω, φανερώω (me ostento = ἐμφανίζομαι, φανεροῦμαι). ea ἄφαιρ. ἐν. θηλ. γέν. τῆς ὄριστ. ἀντ. is, ea, id = οὗτος. forma, ae θηλ. α' = μορφή. quae ὄνομ. ἐν. θηλ. γέν. τῆς ἀναφορ. ἀντων. qui, quae, quod = ὁ ὁποῖος. mihi δοτ. ἐν. τῆς προσ. ἀντ. ego = ἐγώ. ex πρόθ. + ἄφαιρ. = ἐκ + γεν. imago, inis θηλ. γ' = εἰκῶν. eius γεν. ἐν. τῆς ὄριστ. ἀντων. is. quam διαζευκτ. σύνδ. = ἢ ipso ἄφαιρ. ἐν. τῆς ὄριστ. ἀντων. ipse, ipsa, ipsum = ὁ αὐτός, ὁ ἴδιος. erat παρατ. τοῦ sum, fui, esse = εἶμαι notior συγκρ. βαθμ. τοῦ ἐπιθ. β' notus, a, um (ἐκ τῆς παθητ. μετ. τοῦ nosco = γνωρίζω) = γνωστός συγκρ. notior, ior, ius, γεν. iōris ὑπερθ. notissimus, a, um. quem αἰτ. ἐν. ἄρσ. γέν. τῆς ἀναφ.

ἀντων. qui. (τὸ quem = hunc autem, διότι εὐρίσκεται ἐν ἀρχῇ κώλου). ubi chron. ἐπίρρ. = εὐθύς ὡς, μόλις, ἅμα. agnovi παρακ. ὄρ. τοῦ agnosco, agnovi, agnitum, ἔρε 3 = ἀναγνωρίζω. equidem βεβαιωτ. ἐπίρρ. = ἀληθῶς. cohorrui παρακ. ὄρ. τοῦ cohorrresco καὶ cohorrreo, ὕι, —, ἔρε 3 = φρικῶ, ἀνατριχιάζω. sed ἀντιθ. σύνδ. = ἀλλά. ille, illa, illud δεικτ. ἀντων. = ἐκεῖνος. ades προστακτ. ἐν. τοῦ adsum, affui, adesse = πάρεμι, παρίσταμαι. animo δοτ. τοῦ animus, ἰ ἀρσ. β' = ψυχῇ (adsum animo = προσέχω τὸν νοῦν, ἔχω θάρρος). inquit ἐδῶ παρακ. (ἢ παρατ.) τοῦ ἔλλειπτ. ῥήμ. inquam = εἶπεν. omitte προστ. ἐν. τοῦ omitto, misi, missum, ἔρε 3 = ἀποβάλλω, ἀφήνω. timor, ōris ἀρσεν. γ' = φόβος Scipio κλητ. quae οὐδ. πληθ. τῆς ἀναφ. ἀντων. qui dicam μέλλ. ὄρ. τοῦ dico, xi ctum, ἔρε 3 = λέγω. trade προστ. ἐν. τοῦ trade, didi, ditum, ἔρε 3 = παραδίδω. memoriae δοτ. τοῦ memoria, ae θηλ. α' = μνήμη.

Συντακτικά — Αἰσθητικά :

apparatu regio ἀφαιρ. ὀργανική. in = ad δηλοῦται χρονικὴ διάφορα. cum .. loqueretur.. meminisset ἐνδοικαὶ προτ. nihil ἐνν. aliud. eius γεν. ὑποκειμ. τοῦ facta αἱ λέξεις facta καὶ dicta ἐτέθησαν χιαστί ἐν σχέσει πρὸς τὰ : optimi καὶ invictissimi

optimi	invictissimi
facta	dicta

cubitum τὸ ὕπτιον μὲ κατάληξιν um δηλοῖ σκοπὸν καὶ συνοδεύεται ὑπὸ ῥημ. κινήσεως σημαντικῶν. ut discessimus χρον. πρότ. de via ἐμπρόθ. διορ. αἰτίας. qui... vigilassem ἀναφ. αἰτιολ. πρότ. (= cum ego). quam solebat = solit> β' ὄρος συγκρίσι. somnus complexus est προσωποποίησις τοῦ ὕπνου (πρόβλ. τὸ νεοελληνικόν: παρεδόθη εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ Μορφέως). ut... pariant συμπερ. πρότ. videlicet ἐνέχει εἰρωνείαν. cogitare — loqui τελ. ἀπαρ. ἐκ τοῦ solebat ἐξαριώμ. ea forma ἀφαιρ. ἰδιότητα. se—mihī (δοτ. προσωπ.) ἀντικ. τοῦ ostendit ubi agnovi χρον. πρότ. equidem—sed ille ἀντίθεσις. ades animo—omitte timorem εἶδος πλεονασμοῦ, διότι, χάριν ἐμφάσεως, ἀλληλοεπεξηγοῦνται. quam dicam (ἀναφ. πρότ.) καὶ memoriae ἀντικ. τοῦ trade.

Πραγματικά :

discessimus ἀπεσύρθησαν ἑκάτεροι πρὸς ὕπνον εἰς τὰ δωμάτια των. de Africano ἐννοεῖ τὸν πάππον του Σκιπίωνα Ἀφρικανὸν τὸν πρεσβύτερον facta αἱ περίλαμπροι νίκαί του ἐν Ἰσπανίᾳ καὶ Ἀφρικῇ. dicta ἢ ἐκπολιτιστικὴ καθόλου δράσις καὶ ἡ εὐγένεια τῶν λόγων του. fit, ut pariant ὑπάρχει μία κατηγορία ὄνειρων, τὰ ὁποῖα γεννῶνται συνεπε. α τῶν ζωηρῶν ἐντυπώσεων καὶ τοῦ συναίσθηματικῆς καὶ διανοητικῆς κόσμου τοῦ ἀνθρώπου (φροῦδισμός). Ennius (239—169 π.Χ.) ἔθνικὸς τῶν Ρωμαίων ποιητής, ὡς καὶ ὁ Βιργίλιος. Ἐξ Ἑλλήνων ἔλκων τὸ γένος ἐγεννήθη εἰς τὴν πόλιν τῆς Καλαβρίας Rudiae καὶ συνέγραψε τὸ ὄνομαστὸν πρὸ τῆς Αἰνείας τοῦ Βιργιλίου Ρωμαϊκὸν Ἐθνικὸν ἔπος Annales, δι' ὃ καὶ ἀπεκλήθη alter Homērus. Λέγεται ὅτι ὁ Ὅμηρος

μετεμψυχωθείς ἐνεφανίσθη καθ' ὕπνου εἰς τὸν Ἐννιον. de quo δηλ. τοῦ Ὀμήρου. ex imagine eius κατὰ τὸ ius imaginum οἱ ἀπόγονοι τῶν χρηματισάντων ἀρχόντων ἐφύλασσον εἰς τὸ ἄτριον τῆς οἰκίας των κηρίνας εἰκόνας αὐτῶν ἐν σχήματι προσωπείου, κάτωθεν δὲ ὑπῆρχεν ἐπιγραφὴ ἢ ὑπογραφὴ ἀναγράφουσα τὸ ὄνομα. Τοιαύτην εἰκόνα ἐκ κηροῦ φαίνεται ὅτι εἶδεν ὁ Νεώτερος Σκιπίων, τριετῆς ὢν, καθ' ὅσον ὁ πάππος του ἀπέθανε τῷ 183 π.Χ. Συνεπῶς ἀποκλείεται νὰ εἶχε πλήρη ἀνάμνησιν τῆς φυσιογνωμίας του. cohorrui ὅταν ὁ ἐνυπνιαζόμενος βλέπη νεκρούς, ἐπόμενον καὶ ψυχολογικὸν εἶναι νὰ δυσφορῇ. νὰ φρενίτη, νὰ καταλαμβάνεται ἀπὸ ἀγωνίαν ἢ ἐφιάλτας. memoriae δὲν ἐννοεῖ προσωπικὴν ἀνάμνησιν, ἀλλὰ τῶν μεταγενεστέρων ὄλων, δηλ. τῆς ἱστορίας.

Νόημα :

Μετὰ τὴν συζήτησιν ἐπηκολούθησε συμπόσιον μεγαλοπρεπὲς καὶ μετ' αὐτὸ παρετάθη μέχρι βαθείας νυκτὸς ἡ συνομιλία περιστρεφόμενη περίξ τῶν κατορθωμάτων καὶ τῶν εὐγενῶν τρόπων τοῦ μεγάλου πάππου. Περαιτωθείσης τῆς συνομιλίας ἀπεσύρθησαν πρὸς ὕπνον. Ὁ Σκιπίων καταπεπνημένος ἐκ τῆς πορείας καὶ τῆς ἀγρυπνίας παρεδόθη εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ Μορφέως, ὅτε, ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν τῆς συζητήσεως διατελῶν, βλέπει καθ' ὕπνου τὸν πάππον του, ὁ ὁποῖος, ἀφοῦ τὸν καθυσύχασεν ἐκ τοῦ φόβου, συνιστᾷ νὰ παραδώσῃ εἰς τὴν μνήμην τῶν μεταγενεστέρων, ὅσα πρόκειται νὰ τοῦ ἀποκαλύψῃ.

Περίληψεις :

1. Παράθεσις μεγαλοπρεποῦς συμποσίου 2. Συνέχεια τῆς συζητήσεως περὶ τοῦ πάππου. 3. Τί λέγει ὁ Ἐννιος περὶ Ὀμήρου. 4. Ἐμφάσεις καθ' ὕπνου εἰς τὸν Σκιπίωνα τοῦ πάππου καὶ σύστασις αὐτοῦ.

II. § 3 (11) Κύριον θέμα. (Ἐνύπνιον, ἀποκαλύψεις τοῦ πάππου)

Videsne illam urbem,
 quae coacta per me
 patere Romano populo
 genōvat pristīna bella
 nec potest quiescere?
 (ostendēbat autem Karthagīnem
 de excēlso et pleno stellārum
 illūstri et claro
 quodam loco)
 ad quam oppugnandam
 tu nunc venis
 paene miles.
 Hanc hoc biennīo
 consul evētes,
 eritque tibi id cognōmen
 partum per te,
 quod habes adhuc

Βλέπεις ἄρα γε ἐκεῖνην τὴν πόλιν,
 ἢ ὅποια ἀναγκασθεῖσα ἐξ αἰτίας μου
 νὰ ὑπακούῃ εἰς τὸν Ῥωμαϊκὸν λαὸν
 ἀνανεώνει τοὺς ἀρχαίους πολέμους
 καὶ δὲν δύναται νὰ ἡσυχάσῃ;
 (Καὶ ἐδείκνυε τὴν Καρχηδόνα
 ἀπὸ ἐξέχοντα καὶ πλήρη ἀστέρων
 φωτεινὸν καὶ λαμπρὸν
 τινὰ τόπον)
 πρὸς πολιορκίαν τῆς ὁποίας
 σὺ τώρα ἔρχεσαι
 (ὡς ἄπλοῦς (ιδιώτης) στρατιώτης.
 Ταύτην κατὰ τὴν προσεχῆ διατίαν
 ὕλατος (ὢν) θὰ καταβάλλῃ,
 καὶ θὰ εἶναι εἰς σὲ αὕτη ἡ ἐπωνυμία
 ἀποκτηθεῖσα διὰ σοῦ,
 τὴν ὅποیان ἔχεις μέχρι τοῦδε

hereditarium a nobis.
 Cum autem delevēris
 Karthaginē.
 triumphum egēris
 censorque fueris
 et obieris legatus
 Aegyptum, Syriam,
 Asiam, Craeciam,
 deligere iterum consuli
 absens bellumque
 maximum conficiēs,
 Numantiam excindes.
 Sed cum invectus eris
 in Capitolium curru,

offēdēs rem publicam
 perturbatam
 consiliis nepōtis mei.

κληρονομικὴν παρ' ἐμοῦ.
 Ὅταν δὲ θά ἔχῃς καταστρέψει
 τὴν Καρχηδόνα,
 θρίαμβον θά ἔχῃς τελήσει
 καὶ τιμητῆς θά ἔχῃς γίνεαι
 καὶ θά ἔχῃς περιέλθει (ὡς) πρεσβευτῆς
 τὴν Αἴγυπτον, τὴν Συρίαν,
 τὴν Ἀσίαν, τὴν Ἑλλάδα,
 θά ἐκλεγῆς ἐκ νέου ὑπατος
 (καίπερ) ἀπὸν καὶ πόλεμον
 μέγιστον θά περατώσῃς,
 δηλ. τὴν Νουμαντίαν θά ἐξολοθρεύσῃς.
 Ἄλλ' ὅταν θά ἔχῃς εισέλθει
 εἰς τὸ Καπιτώλιον ἐφ' ἄρματος (θριαμ-
 βικοῦ),
 θά εὖσῃς τὴν πολιτείαν
 τεταραγμένην
 διὰ τῶν (φιλοδόξων) σχεδίων τοῦ ἐγγό-
 νου μου.

Γραμματικά — Σημασιολογικά :

vides β' ἐν. ἐν. ὄρ. τοῦ video, vidī, visum, ἔρε 2=βλέπω. ne=ἀρά γε
 ἔγκλιτικὴ λέξις προσκολλημένη ἐπὶ ἐρωτήσεως ἐν τέλει τοῦ ῥήματος ille,
 illa, illud δεικτ. ἀντ.=ἐκεῖνος. utbs, is θηλ. γ'=πόλις quae ὄν. ἐν.
 θηλ. γέν. τῆς ἀναφ. ἀντ. qui, quae, quod=ὁ ὁποῖος. parēre ἀπαρ. ἐν.
 τοῦ parēo, ἤϊ, —, ἔρε 2=φαίνομαι, ὑπακούω, ὑποτάσσομαι. populus, i
 ἄρσ. β'=λαός. Romanus, a, um ἐπίθ. β'=Ρωμαϊκός. coactus, a, um
 μετ. παθ. παρακ. τοῦ cogo (cum+ago), coēgi, coactum, ἔρε 3 = συν-
 ἄγω, ἀθροίζω, ἀναγκάζω, πιέζω. (παθ. cogor, coactus sum, cogi). per
 πρόθ.+αἰτ.=διὰ+γεν. ἢ (ὄπως ἐδῶ) ἔνεκα, ἐκ+γεν. me αἰτ. ἐν. τῆς
 προσ. ἀντ. α' προσ. ego=ἐγώ. repōvat ἐν. ὄρ. τοῦ repōno, avi, atum,
 āre 1=ἀνανεώνω. pristinus, a, um ἐπίθ. β'=ὁ πρῖν, ὁ πρότερος, ἀρ-
 χαῖος, παλαιός. bellum, i οὐδ. β'=πόλεμος. nec καὶ neque συμπλ. σύνδ.
 =οὔτε, καὶ δέν. potest ἐν. ὄρ. τοῦ possum (pot+sum), potui, posse=
 δύναμαι (κλίνεται οὕτω: possum, potes, potest, possumus, potestis,
 possunt, παρατ. poteram, μέλλ. potero. Ὑποτ. ἐν. possim παρατ. pos-
 sem). quiescere ἀπαρ. ἐν. τοῦ quiesco, quiēvi, quiētum, ἔρε 3=δεικνύω,
 ἡσυχάζω. ostendebat παρατ. ὄριστ. τοῦ ostendo, ndi, nsum καὶ ntum, ἔρε 3=
 δεικνύω. autem ἀντιθετικὸς σύνδ.=ἀλλά, δέ, ἀλλ' ἐπειδὴ ὁμως ἐδῶ εἰσάγει
 μίαν παρένθεσιν, πρέπει νὰ ἐρμηνευθῇ διὰ τοῦ ἀπλοῦ καὶ. Karthago, īnis
 θηλ. γ'=Καρχηδών. de πρόθ.+ἀφαιρ.=περὶ+γεν., ἀλλ' ἐδῶ ἐκ ἢ ἀπὸ
 +γεν. excelsus, a, um (ἐκ τοῦ excello=ἐξέχω) ἐπίθ. β'=ἐξέχων, λαμ-
 πρός. plenus, a, um ἐπίθ. β'=πλήρης. stella, ae θηλ. α'=ἀστήρ. illu-
 stris, is, e ἐπίθ. γ'=στίλβων, λαμπρός, φωτεινός. clarus, a, um ἐπίθ.
 β'=φανερός, λαμπρός, ἔνδοξος. quodam ἀφαιρ. ἐν. τῆς ἄορ. ἀντ. quidam,
 quaedam, quoddam καὶ quidam=τίς, τί. locus, i ἄρσ. β' (εἰς τὸν πληθ.

οὐδ. loca)=λόχος, κρυπτός τόπος, τόπος. ad πρόθ.+αἰτ.=πρός, εἰς+
 αἰτ. quam ἀναφ. ἀντ. qui, quae, quod=ὁ ὅποιος. tu προσ. ἀντ. β' προσ.
 =σύ. orugmandus, a, um γερουνδῖβον (ιδὲ εἰς τὰ Συντακτικὸν) τοῦ or-
 pugno, avi, atum, āre 1=προσβάλλω, πολιορκῶ. nunc χρόν. ἐπίρρ. =
 νῦν, τώρα. venis ἐν. ὄρ. τοῦ venio, venī, ventum, īre 4=ἔρχομαι. paene
 ποσοτ. ἐπίρρ.=σχεδὸν (ἐδῶ ἀντι ἐπιθέτου: ἀπλοῦς). miles, ītis ἄρσ. γ'
 =στρατιώτης. Hanc αἰτ. ἐν. θηλ. γέν. τῆς δαικτ. ἀντ. hic, haec, hoc=
 ὁδε, οὗτος. hoc ἀφαιρ. τῆς προηγουμένης ἀντ., ἡ ὅποια ἐδῶ ἐρμηνεύεται:
 προσεχής. biennium, ii (bis=δῖς+annus=ἔτος) οὐδ. β'=διετία. consul,
 ūlis ἄρσ. γ'=ὑπατος. evertes μέλλ. ὄρ. τοῦ evertō, rti, rsum, ēre 3=
 ἀνατρέπω, καταστρέφω, καταβάλλω. eritque=et erit μέλλ. τοῦ sum.
 cognōmen, īnis οὐδ. γ'=ἐπίκλησις, ἐπωνυμία. id οὐδ. τῆς ὀρίστ. ἀντων.
 is, ea, id=οὗτος. tibi δοτ. ἐν. τῆς προσωπ. ἀντ. β' προσ. tu=οὐ. per
 πρόθ.+αἰτ.=διὰ+γεν. te αἰτ. ἐν.=σὲ τῆς προσ. ἀντ. tu=σύ. partus,
 a, um μετ. παθ. παρακ. τοῦ pario, peperī, partum, ēre 3=γεννῶ, ἀπο-
 κτῶ (παθ. parior, partus sum, pari). quod οὐδ. ἀναφ. ἀντ. qui, quae,
 quod=ὁ ὅποιος. habes ἐν. ὄρ. τοῦ habeo, ūi, ītum, ēre 2=ἔχω. adhuc
 χρόν. ἐπίρρ.=μέχρι τοῦδε. a καὶ ab καὶ abs (ὅταν ἀκολουθῇ t) πρόθ.+
 ἀφαιρ.=ἀπό, ὑπό+γεν. nobis ἀφαιρ. πληθ. τῆς προσ. ἀντ. α' προσ.
 ego=ἐγὼ (ἐδῶ a nobis=a me). hereditarius, a, um ἐπίθ. β'=κληρονο-
 μικός. cum χρόν. σύνδ.=ὅταν. autem ἀντιθ. σύνδ.=δέ. Karthago, īnis
 θηλ. γ'=Καρθηδών. deleveris τετελ. μέλλ. ὄρ. τοῦ deleo, ēvi, ētum,
 ēre 2=καταστρέφω. triumphus, i ἄρσ. β'=θρίαμβος (ἐκ τοῦ ter+pes).
 egēris τετελ. μέλλ. ὄρ. τοῦ ago, egi, actum, ēre 3=ἄγω (triumphum
 ago=τελῶ θρίαμβον). censor, ōris ἄρσ. γ'=κῆσωρ, τιμητής. fueris
 τετελ. μέλλ. ὄρ. τοῦ sum, fui, esse=εἶμαι. obiēris τετελ. μέλλ. ὄρ. τοῦ
 obēo, īvi καὶ īi, ītum, īre 4=περιέρχομαι, περιοδεύω. legatus, i ἄρσ.
 β'=πρεσβευτής, ἐπίσημος ἀπεσταλμένος. Aegyptus, i θηλ. β'=Αἴγυπτος.
 Syria, ae θηλ. α'=Συρία. Asia, ae θηλ. α'=Ἀσία. Graecia, ae θηλ. α'
 =Ἑλλάς. deligēre ἀντι deligēris β' ἐν. μέλλ. παθ. ὄρ. τοῦ deligo, ēgi,
 ēctum, ēre 3=ἐκλέγω (παθ. deligor, delectus sum, delīgi). itērum
 ἐπίρρ. ποσοτ.=αὐ, πάλιν, ὡσαύτως, διὰ δευτέραν φοράν. consul, ūlis
 ἄρσ. γ'=ὑπατος. absens, ntis μετ. ἐν. τοῦ absum, abfui καὶ affui, abesse
 =ἄπειμι, ἀπέχω, ἀπουσιάζω. bellum, i οὐδ. β'=πόλεμος. maximus, a,
 um ὑπερθ βαθμ. τοῦ ἐπιθ. β' magnus, a, um=μέγας. συγκρ. maior,
 ior, ius γεν. iōris. conficēs μέλλ. ὄρ. τοῦ conficō (cum+facio), con-
 fēcī, confēctum, ēre 3=φέρω εἰς πέρας, ἐπιτελῶ, περατῶ. Numantia, ae
 θηλ. α' Νομαντία. excīndes μέλλ. ὄρ. τοῦ excīndo, excīdi, excīssum,
 ēre 3=ἐκκόπτω, κατασκάπτω, ἐξολοθρεύω. sed ἀντιθ. σύνδ.=ἰλλά cum
 χρόν. σύνδ.=ὅταν. invectus eris τετελ. μέλλ. παθ. ὄρ. τοῦ invēho, ēxi,
 ēctum, ēre 3=εἰσάγω, εἰσκομίζω, εἰσέρχομαι. currus, us ἄρσ. δ'=ἄρμα
 (invēhor curru=εἰσέρχομαι ἐφ' ἄρματος ὀχούμενος) Capitolium, ii οὐδ.
 β'=Καπιτώλιον. offēdes μέλλ. ὄρ. τοῦ offēdo, ndi, nsum ēre 3=προσ-
 κρούω, ἄλλ' ἐδῶ: εὐρίσκω. consilium, ii οὐδ. β'=σκέψις, σχέδιον (φιλό-
 δοξον). perturbatus, a, um μετ. παθ. παρακ. τοῦ perturbo, avi, atum,
 āre 1=καταθορυβῶ, ἀναταράσσω. nepos, ōtis ἄρσ. γ'=ἀνεψιός, ἔγγο-

νος (πρβλ. νεωτισμός=άνεψιοκρατία, εὐνοοκρατία, ρουσφετολογία, διότι οἱ πάππαι τοῦ 12ου αἰῶνος καὶ μετέπειτα ἔδιδον τὰ καλλίτερα ἀξιώματα εἰς τὸ πλησιέστερον συγγενικὸν περιβάλλον καὶ εἰς τοὺς φίλους των). mei γεν. ἐν. τῆς κτητ. ἀντ. α' προσ. meus, a, um=ἐμός.

Συντακτικά — Αἰσθητικά :

quaes. . . renovat ἀναφ. πρότ. coacta αἰτιολ. μετ. parere τελ. ἀπαρ. ἐκ τοῦ coacta ἐξαρτώμεν. populo (δοτ.) ἀντικ. τοῦ parere. per me ἐμπρόθ. διορ. αἰτίου. quiescere τελ. ἀπαρ. ἐκ τοῦ potest ἐξαρτώμ. autem ἐπιτακτικῆς σημ. ἰδὲ τὴν χιαστί τοποθέτησιν τῶν λέξεων :

excelso pleno stellarum
illustri ~~X~~ claro

ad quam oppugnandam γερονδιακὴ ἔλξις (attractio gerundiva) ἀντί : ad oppugnandum eam = πρὸς τὸ ἐκπολιορκῆσαι αὐτήν. Τὸ γερονδιβον εἶναι ρηματικὸν ἐπίθ. ἰσοδυναμοῦν πρὸς τὰ εἰς *teos - a - on* τῆς ἀρχ. Ἑλλ., ἡρμηγεύθη δὲ δι' οὐσιαστικοῦ, διότι δηλοῦται σκοπός. Ὅταν τὸ γερονδιβον ἔχη τὸ ἀντικείμενόν του κατ' αἰτιατικὴν, συνήθως τρέπεται ἢ ἐνεργ. σύντ. εἰς παθητικὴν ὡς ἐξῆς : ἀντὶ τοῦ γερονδιβου τίθεται τὸ γερονδιβον, ὅπερ συμφανεῖ κατὰ γένος καὶ κατ' ἀριθμὸν πρὸς τὸ ἀντικείμενον, τοῦτο δὲ τίθεται κατὰ πῶσιν τοῦ γερονδιβου τοῦ ἀντικαταστήσαντος τὸ γερονδιβον π. χ. ars scribendi epistolas = ἡ τέχνη τοῦ γράφειν ἐπιστολάς (ἐνεργ. σύντ.) μεταβάλλεται εἰς : ars epistolarum scribendarum (παθ. σύντ. δηλ. ἔλξις γερονδιακὴ). praene κεῖται ἀντὶ ἐπιθέτου : ἀπλοῦς. miles συνεκδοχὴ = miles gregarius = ἰδιώτης. hanc—hoc παρήχησις. hoc biennio (ἀντίθεσις πρὸς τὸ nunc) ἴφαιρ. χρονικὴ συναπτεῖα τῷ consul κατηγ. evertes παραστατικὸν τὸ ρῆμα διὰ τὴν ὀλοσχερῇ ἐξολόθρευσιν καὶ τὸν ὀριστικὸν ἀφανισμόν τῆς Καρχηδόνας. tibi δοτ. κτητικὴ. quod (ἀντικ.) habes ἀναφ. πρότ. adhuc ἀντίθεσις πρὸς τὸ per te. hereditarium κατηγ. a nobis=a me. cum... deleveris χρον. πρότ. μὲ ἀπόδοσιν τὸ deligere. censor—legatus—consul κατηγ. absens ἐνδοτ. μετ. Numantiam exscindes ἢ πρότ. ἀσύνδ. καὶ κατὰ παράταξιν ἐπεξηγοῦσα τὴν προηγουμένην. cum . . invectus eris χρον. πρότ. cum ἴφαιρ. ὄργαν. perturbatam κατηγ. μετ. consiliis ἴφαιρ. ὄργαν.

Πραγματικά :

illam urbem δηλ. τὴν Καρχηδόνα. coacta parere μετὰ τὴν παρὰ τὴν Ζάμαν ἦταν (202 π.Χ.) οἱ Καρχηδόνοι κατ' ἀπαίτησιν τοῦ νικητοῦ Σκιπίωνος τοῦ πρεσβυτέρου : 1. ὑπεχρεώθησαν εἰς καταβολὴν 10.000 ταλάντων δι' ἐτησίων εἰσφορῶν ἐπὶ μίαν πεντηκονταετίαν 2. ἀπηγορεύθη νὰ κηρύττουν πόλεμον ἐντὸς ἢ ἐκτὸς τῆς Ἀφρικῆς ἄνευ ἀδείας τῆς Ρωμαϊκῆς συγκλήτου καὶ 3. ὑπεχρεώθησαν νὰ παραδώσουν τὸν στόλον των καὶ νὰ περιορισθοῦν εἰς τὰς ἐν Β. Ἀφρικῇ κτήσεις των. pristina bella εἶναι ὁ α' Καρχηδ. πόλεμος (264—241 π. Χ) καὶ ὁ β' (218—201 π. Χ.), οἱ ὁποῖοι ὑπῆρξαν ὀλέθριοι διὰ τοὺς Ρωμαίους. renovat δὲν εἶναι ἀληθὲς ὅτι ἡ Καρχηδὼν ὑπῆρξεν αἰτί' τῆς ἐκκρήξεως τοῦ γ' Καρχηδ. πολέμου αἰτίοι ἦσαν : 1) ἡ Ρωμαϊκὴ σύγκλητος, διότι ἐπεθύμει τὴν ὀριστικὴν συντριβὴν αὐτῆς,

(πρβλ. τὸ τοῦ Κάτωνος : *Carthago delenda est*) καὶ 2. ὁ Μασανάσσης, διότι διαρκῶς διήρπαζε τὴν χώραν αὐτῶν, ἢ ὅποια ἐν τῷ μεταξὺ ἀνέρωσεν οἰκονομικῶς τόσον, ὥστε νὰ ζητήσῃ ἐφ' ἅπαξ καταβολὴν τῆς ὑπολοίπου φορολογικῆς ὑποχρέωσης. *non potest quiescere πράγματι ἡ Καρχηδῶν ἀνέπτυξε μεγάλην ἐμπορικὴν καὶ ναυτικὴν δρασίν, ἢ ὅποια ἐπόμεινον ἦτο νὰ προκαλῆ τὴν δυσφορίαν τῶν Ρωμαίων. de excelso et pleno stellarum ... κατὰ τὸν Macrobius, στηριζόμενον εἰς τὰς δοξασίας τῶν Πυθαγορείων, ἡ ψυχὴ Σκιπίωνος τοῦ πρεσβυτέρου, ὡς καὶ τῶν ἄλλων ἡρώων, εὐρίσκετο εἰς τὸν Γαλαξίαν. Κατὰ τὸν Δάντην αἱ ψυχαὶ τῶν ἡρώων εὐρίσκονται εἰς τὸν Ἄρην. praece miles πράγματι ὁ βαθμὸς τοῦ χιλιάρχου διὰ τοὺς ἔχοντας ἀριστοκρατικὴν καταγωγὴν ἐθεωρεῖτο ὁ κατώτατος ἐν τῇ στρατιωτικῇ Ἱεραρχίᾳ. hoc biennio ἀπὸ τοῦ 149—146, ὅτε μετὰ σκληρὰν πολιορκίαν ὑπέκυψεν εἰς τοὺς Ρωμαίους. Τότε (146) καὶ ἡ Ἑλλάς ὑπέταγῃ εἰς τοὺς Ρωμαίους. Ὁ Σκιπίων ἐν ἔτος ἐνωρίτερον τοῦ ἐπιτρεπομένου, δηλ. τὸ 147 π.Χ. εἰς ἡλικίαν 36 ἐτῶν ἔγινεν ὑπατος. cognomen ἡ ἔπωνυμία τοῦ Ἀφρικανοῦ, διότι κατέστρεψεν ὄλοσχερῶς τὴν Καρχηδόνα καὶ ὑπέταξεν ὅλην τὴν Β. Ἀφρικὴν, εἶναι κληρονομικὴ ἀπὸ τὸν πάππον του. censor οἱ τιμηταί, δύο τὸν ἀριθμὸν, ἦσαν ἐπιφορτισμένοι μὲ τὴν σύνταξιν τῶν καταλόγων πολιτῶν καὶ συγκλητικῶν, ἐτι δὲ καὶ μὲ τὴν ἀγρῦλλον παρακολουθήσιν τῆς τηρήσεως τῶν Ρωμαϊκῶν ἡθῶν καὶ τῆς διαχειρίσεως τῶν οἰκονομικῶν τοῦ κράτους. Ὁ Σκιπίων ἔγινε τιμητὴς τῷ 142 π.Χ. ἀσκήσας μὲ ἀυστηρότητα τὰ καθήκοντά τιν. triumphum ἔγινε περὶ τὰ τέλη τοῦ 146 π.Χ. legatus ὡς διπλωματικὸς ἀντιπρόσωπος. Asia εἶναι ἡ μικρὰ Ἀσία (propria Asia). Αὕτη ὡς καὶ αἱ λοιπαὶ μνημονευόμεναι χῶραι, μετὰ τὴν ὑποταγὴν τῆς Καρχηδόνας, θὰ ἀπετέλουσαν ἀντικείμενον μελέτης διὰ τὰς μελλοντικὰς βλέψεις τῆς Ρώμης ἔναντι αὐτῶν. iterum consul τῷ 134 π.Χ. ἔγινεν ὑπατος διὰ δευτέραν φοράν παρὰ τὸν ἀπαγορευτικὸν νόμον : ne quis iterum consul fieret τοῦτο ὀφείλετο εἰς τὸν κατὰ τῆς Νουμαντίας πόλεμον, δηλ. absens—ἀπουσιάζων καὶ μὴ ὑποβαλὼν ὑποψηφιότητα, ἐξελέγη αὐθορμήτως ὑπὸ τοῦ λαοῦ. maximum bellum ὁ κατὰ τῶν Νομάδων τῆς Ἰσπανίας πόλεμος ὑπῆρξε μακροχρόνιος καὶ καταστρεπτικὸς (141—133 π.Χ.). consilii nepotis mei ὁ Σκιπίων ἐπανελθὼν νικηφόρος ἐκ τοῦ κατὰ τῆς Νουμαντίας πολέμου εὐρίσκει ἐν ἀναταραχῇ τὴν πολιτείαν συνεπεῖρα μεταρρυθμίσεως τοῦ ἀγροτικοῦ νόμου ὑπὲρ τῶν πληθείων ὑπὸ τοῦ Τιβερίου Γράγχου, υἱοῦ τῆς θυγατρὸς του Κορνηλίας. Ἀφορμὴν διὰ τὴν μεταρρυθμίαν ὑπῆρξεν ἡ κληρονομία τοῦ ἀποθανόντος βασιλέως τῆς Περγᾶμου Ἀιτάλου Γ' (133 π.Χ.) πρὸς τὸν Ρωμαϊκὸν δῆμον.*

Νόημα :

Τὸ ἐνύπνιον τοῦ Σκιπίωνος ἔχει ὡς ἐξῆς : βλέπει τὸν πάππον του εὐρισκόμενον εἰς τὸν Γαλαξίαν, δηλ. εἰς τόπον φωτεινὸν καὶ λαμπρὸν, καὶ δεικνύοντα εἰς αὐτὸν τὴν Καρχηδόνα, τὴν ὅποιαν πρόκειται, κατὰ τὴν προφητείαν του, ἐντὸς διετίας νὰ ἐξολοθρεύσῃ καὶ κληρονομήσῃ οὕτω τὴν ἔπωνυμίαν τοῦ Ἀφρικανοῦ τοῦ νεωτέρου. Ἐν συνεχείᾳ προφητεύει ὅτι θὰ τελέσῃ θρίαμβον, θὰ γίνῃ τιμητὴς, θὰ περιέλθῃ ὡς

imp̄riās manus propin̄quōrum.
 Hic cum exclamāset Laelīus
 ingemuissentque
 vehementīus cetēri
 lenīter arrīdens Scīpio
 inquit: St! quaeso,
 ne me excitētis e somno,
 et parūmper audīte cetēra.

τὰς ἀσεβεῖς χεῖρας τῶν συγγενῶν.
 Τότε, ἐπειδὴ εἶχεν ἀνακράζει ὁ Λαίλιος
 καὶ εἶχον ἐκχυθῆ εἰς δάκρυα
 σφοδρότερον οἱ λοιποί,
 ἤπλωσ προσμειδιῶν ὁ Σκιπίων
 εἶπε: Σιωπή! παρακαλῶ,
 ἵνα μὴ μὲ ἐξεγείρετε ἐκ τοῦ ὕπνου,
 καὶ ἐπ' ὀλίγον ἀκούσατε τὰ λοιπά.

Γραμματικὰ — Σημασιολογικά :

Hic τοπικόν, ἀλλ' ἐδῶ χρον. ἐπίρρ.=τότε. tu προσωπ. ἀντ. β' προσ.=
 σύ. Africāne κλητ. ostendas ἔνεσ. ὑποτ. τοῦ ostendo, ndi, psum καὶ
 ptum, ἔρε 3=δεικνύω. oportebit μέλλ. ὄρ. τοῦ ἀπροσώπου oportet,
 oportuit, ἔρε 2=πρέπει. patria, ae θηλ. α'=πατρίς. lumen, ἴπισ οὐδ. γ'
 =φῶς καὶ μεταφορικῶς δι' ἐπιθέτου: ὄλος. animus, i ἄρσ. β'=ψυχή,
 θάρρος. ingenium, ii οὐδ. β'=πνεῦμα, εὐφυΐα. consilium, ii οὐδ. β'=φρό-
 νησις, σύνεσις. tui γεν. ἐν. τῆς κτητ. ἀντ. β' προσ. tuus, a, um=σός.
 Sed ἀντιθ. σύνδ.=ἀλλά. eius γεν. ἐν. τῆς ὀριστ. ἀντ. is, ea, id=οὗτος.
 tempus, ὄρις οὐδ. γ'=χρόνος. anceps, ancipitis μονοκατάλ. ἐπίθ. γ' =
 ἀμφίβηλος, ἐπικίνδυνος (ἐκ τοῦ ambi+caput). video, vidi, visum, ἔρε
 2=βλέπω. quasi ἐπίρρ.=ὡσεὶ, ὡσάν, τρόπον τινά. fatum, i κοὶ συνήθως
 ἐν πληθ. fata, orum οὐδ. β'=πεπρωμένον. via, ae θηλ. α'=ὁδός, πορεία.
 Nam αἰτιολ. σύνδ.=διότι. cum χρον. σύνδ.=διαν. aetas, ātis θηλ. γ'
 =ἡλικία. tuus, a, um κτητ. ἀντων. β' προσ.=σός. aetas, septeni, ae, a διανε-
 μητικόν ἀριθμητ.=ἵνα ἑπτά. octiens ἀρχαϊκὸς τύπος ἀντι octies ἐπίρρ.
 ἀριθμητικόν=ὀκτάκις. Sol, Solis ἄρσ. γ'=ἥλιος. anfractus, us (ὀσκικῆ
 λέξις) ἄρσ. δ'=σπειροειδής, ἐλικοειδής κινήσις, γῦρος, κύκλος. reditus,
 us ἄρσ. δ'=ἐπάνοδος, ἐπαναδρομή, ἐπιστροφή. converterit τετελ. μέλλ.
 τοῦ converto, verti, versum, ἔρε 3=περιστρέφω, διατρέχω, διανύω. duo,
 ae, o ἀριθμητ. ἀπόλυτον=δύο. ei καὶ ii καὶ i ὄνομ. πληθ. τῆς ὀριστ.
 ἀντ. is, ea, id=οὗτος. numerus, i ἄρσ. β'=ἀριθμός. quorum γεν. πληθ.
 τῆς ἀναφ. ἀντ. qui, quae, quod=ὁ ὁποῖος. uterque, utraque, utrum-
 que ὄρ. ἀντων=ἐκάτερος. plenus, a, um ἐπίθ. β'=πλήρης, τέλειος.
 alter, altera, alterum ὄρ. ἀντ.=ἄλλος. de πρόθ.+ἴφαιρ. = ἐκ+γεν.
 causa, ae θηλ. α'=αἰτία, λόγος. habetur ἔνεσ. παθ. ὄρ. τοῦ habeo, ἴι,
 itum, ἔρε 2=ἔχω (habetur=θεωρεῖται). circumcisus, us (circum+eo) ἄρσ.
 δ'=περίοδος, περιοδικὴ κίνησις. naturalis, is, e ἐπίθ. γ'=φυσικὸς. sum-
 ma, ae θηλ. α' (ἐκ τοῦ ὑπερθ. summus)=τὸ ἀνώτατον, ἡ ἐπιφάνεια,
 τὸ ὅλον, ποσόν. tibi δοτ. προσ. ἀντ. β' προσ. tu=σύ. fatalis, is, e ἐπίθ.
 γ'=πεπρωμένος. confecerint τετελ. μέλλ. τοῦ conficō, feci, fectum, ἔρε
 3=τελῶ, συμπληρῶ. in πρόθ.+αἰτ.=εἰς+αἰτ. te αἰτ.=σέ. unus, a, um
 ἀριθμ. ἀπόλυτον=εἷς, μία, ἓν. atque συμπλ. σύνδ.=καί. tuum αἰτ. ἐν.
 κτητ. ἀντ. β' προσ. tuus, a, um=σός. nomen, ἴπισ οὐδ. γ'=ὄνομα. se προσωπ.
 ἀντ. γ' προσώπ. κειμένη αὐτοπαθῶς=αὐτόν, ἑαυτόν, —αὐτήν, ἑαυτήν—αὐ-
 τό, ἑαυτό. totus, a, um ἀντωνυμιακόν ἐπίθ.=ὄλος (γεν. totius δοτ. toti
 αἰτ. totum, am, um). convertet μέλλ. ὄρ. τοῦ converto, verti, versum,

ἔρε 3=περιστρέφω (se convertet=θά στρέψη ἑαυτήν, θὰ στραφῆ).
 civitas, ātis θηλ. γ'=πολιτεία. te ait=σέ. senatus, us ἄρσ. δ'=σύγ-
 κλητος. omnis, is, e ἐπίθ. γ'=πᾶς boni, orum ἄρσ. β'=χρηστοί (ἐκ
 τοῦ ἐπιθ. bonus, melior, optimus). socius, i ἄρσ. β'=σύμμοχος. La-
 tīnus, a, um ἐπίθ. β'=Λατίνος. intuebuntur γ' πληθ. μέλλ. ὄρ. τοῦ
 ἀποθετ. intueor, itus sum, ἐρί 2=προσβλέπω, ἀτενίζω. eris μέλλ. τοῦ
 sum. nitatur ἔνεσ. ὑποτ. τοῦ ἀποθετ. nitor, nisus καὶ nixus sum, nitī
 3=στηρίζομαι. salus, ūtis θηλ. γ'=σωτηρία. ac συμπλ. σύνδ.=καί. ne
 τελ. ἄρνητ. σύνδ.=ἵνα μή. multa οὐδ. τοῦ ἐπιθ. β' multus, a, um=
 πολὺς. dictator, ōris ἄρσ. γ'=δικτάτωρ. constituas ἔνεσ. ὑποτ. τοῦ con-
 stitūo, ūi, ūtum, ἔρε 3=καθίστημι, ἀποκαθιστῶ, ἀνορθῶ. oportet
 ἀπρός ἔνεσ., oportuit, ἔρε 2=πρέπει. si ὑποθ. σύνδ.=ἐάν. impius, a,
 um ἐπίθ. β'=ἀσεβής. propinqui, ōrum ἄρσ. β'=οἱ πλησίον κείμενοι, οἱ
 συγγενεῖς (ἐκ τοῦ ἐπιθ. propinquus). manus, us θηλ. δ'=χείρ. effu-
 gēris τετελ. μέλλ. τοῦ effūgio, fūgi, —, ἔρε 3=ἐκφεύγω, διαφεύγω.
 Hic χρον. ἐλίρω.=τότε. cum αἰτιολ. σύνδ.=ἐπειδή. exclamasset ἀντί
 exclamavisset ὑπερσ. ὑποτ. τοῦ exclāmo, avi, atum, āre 1=ἀνακραυ-
 γάζω, ἀναφωνῶ. Lāelius, i ἄρσ. β'=ὁ Λαίλιος. ingemissent ὑπερσ.
 ὑποτ. τοῦ ingemisco καὶ ingēmo, ingemūi —, ἔρε 3=ἐπιστενάζω. ve-
 hementius ἐλίρω. συγκρ. βαθ.=σφοδρότερον (θετ. vehementer=σφο-
 δρῶ; ὑπερθ. vehementissime=σφοδρότατα). ceteri, ōrum ἄρσ. β'=οἱ
 λοιποὶ (ἐκ τοῦ ἐπιθ. ceterus=λοιπός, ἄλλος). leniter ἐλίρω. θετ. βαθμ.
 =ἡπίως, πράως, ἀπαλῶς. aridens, ntis μετ. ἐν. τοῦ aridēo, rīsi, rīsum,
 ἔρε 2=προσμειδῶ. St ἐπιφώνημα σιωπῆς=σοῦτε, σιωπή, σίγα. quaeso
 ἀρχαϊκὸς τύπος ἀντι quaero, sīvi, sītum, ἔρε 3=ζητῶ, παρακαλῶ. inquit
 (παρακ. τοῦ ἔλλειπτ. ῥήμ. inquam)=εἶπε. ne τελ. ἄρ. σύνδ.=ἵνα μή.
 e καὶ ex πρόθ+ἀφαιρ=ἐκ+γεν. somnus, i ἄρσ. β'=ὕπνος. excitetis
 ἔνεσ. ὑποτ. τοῦ excito, avi, atum, āre 1=ἐξεγείρω. parumper ἐλίρω=
 παῦρον, ὀλίγον τι, ἐπ' ὀλίγον. audite προστ. ἐν τοῦ audīo, īvi, ītum,
 īre 4=ἀκούω cetera οὐδ. πληθ. τοῦ ἐπιθ. β' ceterus, a, um=λοιπός.

Συντακτικὰ — Αἰσθητικὰ :

ostendas ὑποκ. τοῦ ἀπροσώπ. oportebit ἐπὶ ἀπροσώπων ρημ. ἀντι
 ἀπαρεμφατικῆς συντάξεως δύναται νὰ τεθῆ ὑποτακτικὴ μετὰ ἢ ἄνευ τοῦ
 ut. patriae (δοτ. χαριστική)— lumen ἀντικ. τοῦ ostendas. lumen animi...
 ποιητικὴ μεταφορά. ancipitem κατηγ. τοῦ viam ἀντικ. fatozum συνα-
 πτέο' τῷ. temporis cum. converterit χρον. πρότ. τὸ que τοῦ reditus
 ἐπεξηγηματικόν. quorum... habetur ἀναφ. πρότ. uterque ὑποκ. plenus
 κατηγ. de.. causa ἐμπρόθ. διορ. αἰτίας. circuitu ἀφαιρ. ὀργανική. tibi
 δοτ. προσωπ. summam (ἀντικ.) ἐνν. annorum. te—tuum—te—te—te—
 te ἐπαναφορὰ χάριν ἐμφάσεως. unus κατηγ. nitor ἢ ὑποτ. ἰσοδυναμεῖ
 πρὸς δυνητικὴν εὐκτικὴν. ne multa ἐνν. (dicam). dictator κατηγ. con-
 stituas ὑποκ. τοῦ ἀπροσ. oportet (ιδε ἀνωτέρω τὸ ostendas). Si effu-
 geris (ὑπόθ.)+oportet constituas (ἀπόδ.). cum exclamasset ingemuis-
 sentque αἰτιολ. προστ. ne... excitetis τελ. πρότ.

qui regit omnem mundum,
quam concilia
coetusque
homīnum
iure sociātī,
quae appellāntur civitatēs;
harum rectōres
et conservatōres
hinc profēcti
huc revertūntur.

ὁ ὁποῖος κυβερνᾷ ὅλον τὸν κόσμον,
παρὰ αἱ (ἐπίσημοι) συναθροίσεις
καὶ αἱ ἀνεπίσημοι συγκεντρώσεις
τῶν ἀνθρώπων
αἱ διὰ νόμων συνδεδεμέναι,
αἱ ὁποῖαι καλοῦνται πολιτεῖαι·
τούτων οἱ κυβερνήται
καὶ οἱ σωτῆρες
ἐνθ' ἐνδε προελθόντες
ἐνθάδε ἐπιστρέφουσιν.

Γραμματικά — Σηματολογικά.

Sed ἀντιθ. σύνδ.=ἀλλά. quo (=ut eo) ἀναφ. τελ. σύνδ.=ἵνα διὰ τούτου, ἵνα, ὅπως: sis ἔνεσ. ὑποτ. τοῦ sum, fui, esse=εἶμαι. Africane κλητ. alacrior συγκρ. βαθμ. τοῦ ἐπιθ. γ' κλ. alacer, cris cre=εὐθυμος, πρόθυμος, θαρραλέος (συγκρ. alacrior, ior, ius, γεν. iōris ὑπερθ. alacerrimus, a, um). ad πρόθ+αἰτ.=τρός, εἰς+αἰτ. tutandus, a, um γερονδιβον τοῦ ἀποθετ. ρ. tutor, atus sum, āri 1=φυλάττω, προστατεύω. res (ε' κλ.) publica (α' κλ)=πολιτεία. sic ἐπίρρ.=οὕτω. habeto προστ. μέλλ. τοῦ habeo, ūi, ūtum, ēre 2=ἔχω, ἀλλ' ἔδω: νομίζω ἢ γνωρίζω. sic habeto=οὕτω γνώριζε ἢ: τοῦτο νόμιζε ὡς βέβαιον. omnis, is, e ἐπίθ. γ'=πᾶς. qui ὄνομ. πληθ. τῆς ἀναφ. ἀντ. qui, quae, quod=ὁ ὁποῖος patria, αεθλ. α'=πατρίς. conservaverint παρακειμ. ὑποτ. τοῦ conservo, avi, atum, āre 1=οἰαφυλάττω. adiuverint παρακμ. ὑποτ. τοῦ adiuvo. iūvi, iūtum, ēre 3=συμπράττω, συνεργῶ, βσῆθῶ. auxerint παρακμ. ὑποτ. τοῦ augeo, xi, ctum, ēre 2=αὐξάνω, μεγαλύνω. certus, a, um ἐπίθ. β'=βέβαιος; ἀσφαλής, μόνιμος. esse ἀπαρ. ἐν. τοῦ sum. in πρόθ+ἀφοιρ=ἐν+δοτ. caelum, i οὐδ. β'=οὐρανός. definitus, a, um μετ. παθ. παρακμ. τοῦ definitio, ūvi, ūtum, ūre 4=ἀφορίζω, περιορίζω, προσορίζω, δρίζω. locus, i ἄρσ. β'=τόπος (ἐν πληθ. καὶ κατ' οὐδ. loca). ubi ἀναφ. τοπικόν ἐπίρρ.=ἐνθα, ὅπου. beatus, a, um ἐπίθ. β'=εὐδαίμων εὐτυχής. aevum i οὐδ. β'=αἰών, βίος. sempiternus, a, um (semper=πάντοτε) ἐπίθ. β'=αἰώνιος, αἰτίδιος. fruuntur ἔνεσ. παθ. ὑποτ. τοῦ ἀποθετ. frūor, fructus καὶ fruius sum, frui 3=ἀπολαύω. nihil ἄκλιτον οὐδ. =οὐδέν. enim αἰτιολ. σύνδ.=διότι. illi δοτ. ἐν. τῆς δεικτ. ἀντ. ille, illa, illud=ἐκεῖνος. princeps, ūris (primus+cario) ἄρσ. γ'=ἔξαρχος, ἡγούμενος, ὑπάτος, πρίγκιψ. deus, i ἄρσ. β'=θεός. qui ὄνομ. ἐν. omnem αἰτ. ἐν. (omnis, is, e ἐπίθ. γ'=πᾶς). mundus, i ἄρσ. β'=κόσμος. regit ἔνεσ. ὄρ. τοῦ rego, xi, ctum, ēre 3=βασιλεύω, κυβερνῶ, διευθύνω. quod οὐδ. ὄνομ. ἐν. τῆς ἀναφ. ἀντ. qui, quae, quod=ὁ ὁποῖος. quidem βεβαιωτ. σύνδ.=μέν, γε, βεβαίως, τουλάχιστον. terra, αεθλ. α'=γῆ καὶ εἰς τὸν πληθ.=οἰκουμένη fiat ἔνεσ. ὑποτ. τοῦ fio, factus sum, fieri 3=γίνομαι, δημιουργοῦμαι (ἐνεργ. εἶναι τὸ facio). acceptus οὐδ. συγκρ. βαθμ. τοῦ ἐπιθ. β' acceptus, a, um (accipio=ἀποδέχομαι)=εὐάρεστος, εὐπρόσδεκτος (συγκρ. acceptior, ior, ius ὑπερθ. acceptissimus, a, um). quam διαξευκτ. σύνδ.=ἢ, παρὰ. concilium, i οὐδ. β'=συγ—κάλ—σεις, συναγωγή, σύνοδος, ἐπίσημος πο-

λιτική συνέλευσις. coetus, us (cum+eo) ἄρσ. δ' = συνάθροισις, ἀνεπίσημος συνέλευσις. homo, īnis ἄρσ. γ' = ἄνθρωπος. ius, iuris (ἐκ τοῦ iubeo = διατάσσω) οὐδ. γ' = δίκαιον, ὁ νόμος. sociatus, a, um μετ. παθητ. παρακμ. τοῦ socio, avi, atum, āre 1 = συνδέω, ἐνώνω. quae ὄνομ. πληθ. civitas, ātis θηλ. γ' = πολιτεία : appellantur ἐνεστ. παθ. ὄρ. τοῦ apello, avi, atum, āre 1 = προσαγορεύω, προσφωνῶ, καλῶ. harum γεν. πληθ. θηλ. γέν. τῆς δεικτ. ἀντων. hic, haec, hoc = ὅδε, οὗτος. rector, ōris ἄρσεν. γ' = κυβερνήτης. conservator, ōris ἄρσεν. γ' = σωτήρ. hinc ἐπίρρ. τοπικόν = ἐνθένδε, ἀπ' ἐδῶ. profectus μετ. παθ. παρακ. profectus a, um τοῦ ἀποθετ. proficiscor, profectus sum, proficisci 3 = ἀπέρχομαι. huc ἐπίρρ. τοπικόν = ἐνθάδε, ἐδῶ. revertuntur ἐνεστ. παθ. ὄρ. τοῦ revertor, versus sum, rti 3 = ἐπιστρέφω.

Συντακτικὰ — Αἰσθητικὰ.

quo sis ἀναφ. τελική πρότ. τὸ quo χρησιμοποιοεῖται πρὸ τῶν συγκριτικῶν. alacrior κατηγ. ad tutandam r. p. γερουνδιακή ἔλλξις ἀντί : ad tutandum r. p. esse εἰδ. ἀπαρ. ἐπεξηγοῦν τὸ sic habeto. locum ὕποκ. τοῦ ἀπαρ. certum ἐπιθ. διορ definitum (κατηγ.) ἐπιθ. μετ. omnibus δοτ. προσωπική. qui... cons... adiuv... aux ... ἀναφ. αἰτιολ. προτ. ἀσυνδέτως τεθεῖσαι. ubi... fruantur (ἡ ὕλοτ. ἰσοδυναμεῖ μὲ δυνητικὴν εὐκτικὴν) ἀναφ. τοπ. πρότ. aevo (ἀφαιρ) ἀντικ. τοῦ ρῆμ. nihil est enim, quod.. fiat (ὑποτακτ. coetivistica) ὡς α' ὄρος συγκρ. qui regit ἀναφ. πρότ. quam concilia coetusque β' ὄρος συγκρ. iure ἀφαιρ. ὀργανική. sociati ἐπιθ. μετ. quae καθ' ἔλλξιν πρὸς τὸ civitates (κατηγ.) ἀντί qui. harum γεν. ἀντικειμ.

Πραγματικὰ.

alacrior ὁ Σικελίων πρὸς σωτηρίαν τῆς πατρίδος πρέπει νὰ δείξῃ ἐνεργητικώτερον ἐνδιαφέρον καὶ νὰ προπαρασκευασθῇ ψυχικῶς. esse locum certum.. ὁ πάππος διὰ νὰ ἐμψυχώσῃ τὸν ἕγγονον τονίζει ὅτι εἰς τὸν οὐράνιον κόσμον οἱ προμαχοῦντες τῆς πατρίδος κατέχουν ἔξαιρετικὴν θέσιν. beati μετέχοντες ὅλων τῶν ἀγαθῶν εἰς μίαν ζωὴν πλήρη εὐδαιμονίας. principi deo εἶναι ὁ ὑπὲρ τοὺς δευτερεύοντας θεοὺς ὕπατος θεός, ὃν μνημονεύει ὁ Πλάτων εἰς τὸν Τίμαιον «θεοὶ θεῶν, ὧν ἐγὼ δημιουργὸς πατῆρ τε ἔργων». concilia ἐπίσημοι συνελεύσεις ἀνεγνωρισμένοι ὑπὸ τῶν νόμων τῆς πολιτείας πρὸς δημόσιον σκοπόν. coetus ἀνεπίσημοι συγκεντρώσεις προσώπων ἀφορῶσαι εἰς τὴν εὐρυθμοτέραν καὶ δικαιοτέραν λειτουργίαν τῆς κοινωνίας καὶ πολιτείας ἐξ ἐπόψεως πνευματικῆς καὶ ὑλικῆς. iure κανόνες δικαίου ρυθμιζόντες τὰ βήματα μιᾶς εὐνοουμένης πολιτείας. hinc—huc ἀπὸ τῶν ἄστρον εἰς τὰ ἄστρα. Ὁ Κικέρων ἐδέχθη τὴν ἐπίδρασιν τῆς Πλατωνικῆς θεωρίας, ὡς αὐτὴ ἐκτίθεται ἐν τῷ Φαίδωνι, περὶ τῆς προϋπάρξεως τ. ἔ. τῶν ψυχῶν, προτοῦ αὐταὶ ἐνσαρκωθοῦν (πρβλ. τὴν ἐνσάρκωσιν τοῦ θεανθρώπου). Ἄλλαχού ὁ Κικέρων λέγει ὅτι αἱ ψυχὰ ἀποτελοῦσαι μέρος τῆς θείας οὐσίας εἶναι διακεχυμένοι εἰς τὸν κόσμον. Ἐν προκειμένῳ, κατὰ βούλησιν τοῦ ὑπάτου θεοῦ καὶ κατὰ λαϊκὴν δοξασίαν, αἱ ψυχὰ τῶν κυβερνητῶν καὶ σωτήρων τῆς πατρίδος, ἀληθῶς

ὁμολογητικῇ πρότ. mortis—insidiarum γεν. ἀντικειμ. τοῦ metu ἀφαιρ. αἰτίας. viveretnè πλαγία ἐρωτημ. πρότ. διὰ τοῦ ne εἰσαγομένη καὶ ἐκ τοῦ quaesivì ἔξαρτωμ. quos. . arbitraemur ἀναφ. πρότ. καθ' ὑποτακτ., διότι αὕτη εὐρίσκεται ἐκπεφρασμένη εἰς τὴν ὑποτ. viveret. ex(s)tinctos (κατηγ. τοῦ ἀντικ. quos) ἐνν. esse ὡς εἶδ. ἀπαρ. Immo vero ἐνέχει ἔμφασιν qui...evolaverunt ἀναφ. πρότ. quae...dicitur ἀναφ. πρότ. mors κατηγ. quin aspicias ἐρώτ. προτροπικῇ. tu δηλοῖ ἔμφασιν. venientem κατηγορ. μετ. ἐκ τοῦ aspicias ἔξαφτ. ut vidi χρομ. πρότ. complexus—osculans χρομ.μετ. flere ἀντικ. (τελ. ἀπαρ.) ἔξαφτόμενον ἐκ τοῦ prohibebat ἀποπειρατικοῦ παρατατ. me ἀντικ. τῶν μετ. καὶ τοῦ ἀπαρ.

Πραγματικά.—ipse ὁ πάππος του ὁ Ἄφρικανός, πρὸς ὃν διαλέγεται, εἶναι πραγματικῇ ὑπαρξίς ἢ σκιά τις; Paulus pater εἶναι ὁ Λεύκιος Αἰμίλιος Παῖλος, πατὴρ τοῦ Αἰμιλιανοῦ, ἔνδοξος στρατηγὸς διακριθεὶς ἐν πολέμοις εἰς Ἰσπανίαν καὶ Μακεδονίαν, ὅπου κατὰ τὴν μάχην τῆς Πύδνης (168 π.Χ.) ἐνίκησε τὸν Περσέα, βασιλέα τῆς Μακεδονίας. Λόγω πενίας οἱ δύο υἱοὶ του υἰοθετήθησαν, ὁ μὲν δηλ. Πόπλιος παρὰ τῶν Κορνηλίων, ὁ δὲ Κόϊντος παρὰ τῶν Φαβίων. hi vivunt διὰ τούτου ὁ πάππος διαλύει πᾶσαν ἀμφιβολίαν καὶ παρατηρεῖ ὅτι μόνον ἡ μεταθανάτιος ζωὴ εἶναι ἡ ἀληθινὴ ζωή. vincula corporum ὁ Κικέρων εἶναι βαθέως ἐπηρεασμένοις ἐκ τῆς Πλατωνικῆς δοξασίας (πρβλ. Πλάτωνος Φαίδων κεφ. 9 καὶ 11 *«τὴν τῆς ψυχῆς ἀπὸ τοῦ σώματος ἀπαλλαγὴν»* ἐπίσης ἐν κεφ. 12 *«ὥσπερ ἐκ δεσμῶν ἐκ τοῦ σώματος»* καὶ ἐν συνεχείᾳ εἰς τὰ κεφάλ. 14 καὶ 15. Τὸ σῶμα ἀποτελεῖ *«δεσμοτήριον»* τῆς ψυχῆς καὶ εἶναι τὸ *«σημα»*, δηλ. ὁ τάφος αὐτῆς. Μόνον ὁ θάνατος ἀποτελεῖ *«λύσιν»* αὐτῆς ἀπ' αὐτοῦ. Ἀνάλογα πρесеβύει καὶ ὁ Χριστιανισμός.

Νόημα.—Ὁ Σκιπίων (ἔγγονος) ταραχθεὶς ἐκ τῆς προφητείας ὅτι κινδυνεύει ἡ ζωὴ του ἀπὸ δολοφονικὰς συγγενικὰς χειρᾶς, ζητεῖ νὰ πληροφρηθῇ παρὰ τοῦ πάππου, ἂν ὑπάρχη μετὰ θάνατον ζωή. Πράγματι ὁ πάππος βεβαίωσι ὅτι ὑπάρχει μετὰ θάνατον πραγματικῇ ζωή, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν κακῶς ἐννοουμένην ἐπίγειον ζωὴν. καθ' ἣν ἡ ψυχὴ ὡς δεσμία τοῦ σώματος εἶναι νεκρά. Εἰς ἐπίρρωσιν δὲ τῶν λεγομένων του ἐπιδεικνύει τὸν πατέρα του Αἰμίλιον ἐρχόμενον πρὸς αὐτόν. Ἐπὶ τῇ ἔμφανίσει τοῦ πατρὸς, ὁ Σκιπίων καταλαμβάνεται ὑπὸ δακρύων, ἐνῶ ἐκεῖνος, ἀσπασθεὶς τὸν υἱὸν του, συνιστᾷ νὰ παύσῃ τὰ δάκρυα.

Περίληψεις.—1. Ἡ μεταθανάτιος ζωὴ εἶναι ἡ ἀληθὴς ζωή. 2. Ἡ ἐπίγειος ζωὴ εἶναι θάνατος. 3. Ψυχὴ κατὰστασις τοῦ Σκιπίωνος ἐπὶ τῇ ἔμφανίσει τοῦ πατρὸς του, ὁ ὁποῖος καταφιλῶν τὸν υἱὸν του συνιστᾷ νὰ παύσῃ νὰ κλαίῃ.

III § 7 (15)

Atque ego
represso fletu
ut primum coepi
posse loqui, inquam,
Quaeso, sanctissime

Καὶ ἐγώ,
συγκρατηθέντων τῶν δακρύων,
μόλις πρῶτον ἤρχισα
νὰ δύναμαι νὰ ὁμιλῶ, εἶπον,
Παρακαλῶ, σεβαστότατε

atque optime pater,
 quoniam haec est vita,
 ut audio
 dicere Africānum,
 quid moror in terris?
 quin propere
 venire ad vos
 huc?
 Non est ita, inquit ille.
 Nisi enim liberaverit te
 istis custodiis corporis
 is deus, cuius est
 omne hoc templum,
 quod conspisis,
 non potest patere
 tibi huc aditus.
 Homines enim generati sunt
 hac lege,
 qui tuerentur illum globum,

quem vides
 medium in hoc templo,
 quae dicitur terra,
 iisque datus est animus
 ex illis sempiternis ignibus,

quae vocatis
 sidera et stellas.
 quae globosae et rotundae,
 animatae divinis mentibus,
 conficiunt circulos suos
 orbisque
 mirabili celeritate.
 Quare et tibi, Publi,
 et omnibus piis
 retinendus est animus
 in custodia corporis
 nec migrandum est
 ex vita hominum
 iuiussu eius.
 a quo ille datus est vobis,
 ne videamini defugisse
 humanum munus
 a deo adsignatum.

καὶ ἄριστε πάτερ,
 ἀφοῦ αὐτὴ εἶναι ἡ (ἀληθῆς) ζωὴ.
 καθὼς ἀκούω
 νὰ λέγῃ ὁ Ἀφρικανός,
 διατι χρονοτριβῶ ἐν τῇ γῆ;
 Διατι δὲν σπεύδω
 νὰ ἔλθω πρὸς σᾶς
 εἰς αὐτὸν τὸν τόπον;
 Δὲν εἶναι ἔτσι, εἶπεν ἐκεῖνος.
 Διότι, ἐὰν δὲν θὰ σὲ ἔχη ἀπελευθερώσει
 ἐξ αὐτῶν τῶν δεσμῶν τοῦ σώματος
 ἐκεῖνος ὁ θεός, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκει
 ὀλόκληρον τοῦτο τὸ στερέωμα,
 τὸ ὁποῖον προσβλέπεις,
 δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀνοιχθῇ
 διὰ σὲ ἢ ἐδῶ εἰσόδος.
 Διότι οἱ ἄνθρωποι ἐγεννήθησαν
 ἐπὶ τούτῳ τῷ ὄρω,
 ἵνα οὗτοι θεῶνται ἐκείνην τὴν (γῆνιν)
 σφαιραν,
 τὴν ὁποίαν βλέπεις
 εἰς τὸ κέντρον τούτου τοῦ στερεώματος,
 ἡ ὁποία λέγεται γῆ,
 καὶ εἰς αὐτοὺς ἐδόθη ψυχὴ
 ἐξ ἐκείνων τῶν αἰωνίων πυρῶν (προερ-
 χομένη),
 τὰ ὁποῖα ὀνομάζετε
 ἄστρι καὶ ἀστέρας,
 οἱ ὁποῖοι σφαιρικοὶ καὶ κυκλικοὶ (ὄντες),
 ζωογονηθέντες διὰ θείων ψυχῶν,
 συντελοῦσι τοὺς κύκλους τῶν
 καὶ (διαγράφουσι) τὰς τροχιάς τῶν
 διὰ θαυμαστῆς ταχύτητος.
 Ὅθεν καὶ ὑπὸ σοῦ, ὦ Πόπλιε,
 καὶ ὑπὸ πάντων τῶν εὐσεβῶν
 πρέπει νὰ φυλάσσεται ἡ ψυχὴ
 ἐν τῇ φυλακῇ τοῦ σώματος
 καὶ δὲν πρέπει νὰ μετοικήσετε
 ἐκ τῆς ζωῆς τῶν ἀνθρώπων
 ἄνευ διαταγῆς αὐτοῦ,
 παρὰ τοῦ ὁποῖου ἐκείνη ἐδόθη εἰς σᾶς,
 ἵνα μὴ φανῆτε ὅτι ἔχετε ἀποφύγει
 τὸν ἀνθρώπινον προορισμὸν
 τὸν ὑπὸ τοῦ θεοῦ τεταγμένον.

Γραμματικά — Σημασιολογικά : ut χρον. σύνδ = εὐθύς ὡς, ὅτε,

νία καὶ Μακεδονία. vita δηλ. ἡ ἀληθῆς ζωὴ εἶναι μόνον ἢ μετὰ θάνατον, ἢ δὲ ἐπίγειος εἶναι ἀνεπαρκῆς διὰ τὸν ἄνθρωπον. Τοῦτο ἀποτελεῖ διδασκαλίαν τῶν Πυθαγορείων, τῆς Στοᾶς καὶ τῆς Ἀκαδημίας, ἡ ὅποια εἶχε κατακλύσει τὴν Ρώμην κατὰ τὸν τελευταῖον π. Χ. αἰῶνα καὶ προητοίμασε τὸ ἔδαφος τῆς ἀναπτύξεως τοῦ Χριστιανισμοῦ. Διὰ τοῦτο βλέπομεν πολλὰ κοινὰ σημεῖα μεταξὺ τῶν Χριστιανικῶν δογμάτων καὶ τῶν Κικερωνεῶν δοξασίῶν, οἱ ὅποιοι μόλις ἤρχισαν ἐπηρεαζόμενοι ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς φιλοσοφίας. quid moror, quin propero? ἐφ' ὅσον ἢ μεταθανάτιος ζωὴ εἶναι ἢ μόνη ἀληθῆς, ὁ Σκιπίων διαπορεῖ, πῶς ἐξακολουθεῖ νὰ διαμένῃ εἰς τὴν ἐπίγειον ζωὴν καὶ δὲν σπεύδει βιαίως νὰ ἐξαγάγῃ ἑαυτὸν ἐξ αὐτῆς. Μολονότι βέβαια ἢ Στοᾶ δὲν ἀπέλειπε τὴν αὐτοχειρίαν, ὁ Κικέρων ὁμως ἀποκρούει αὐτήν, ὡς θὰ ἴδωμεν κατωτέρω. cuius est hoc templum ὁ κόσμος, τὸ στερέωμα, εἶναι τὸ ἀρχιτεκτονικὸν δημιουργημα τοῦ παντοδυνάμου θεοῦ, οὗ «τὸ κράτος καὶ ἡ δύναμις καὶ ἡ βασιλεία». Ἐπομένως ὁ ἄνθρωπος οὐδεμίαν δύναται νὰ ἀναπτύξῃ πρωτοβουλίαν φυγῆς ἐκ τῆς ζωῆς, ἀλλ' ἐπειδὴ εἴμεθα «κτῆματα» πρέπει νὰ ἀναμένωμεν τὴν θέαν ἐκδήλωσιν. qui tuerentur globum ἢ ἐπίγειος ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου εἶναι παρ' ἑνθεσις ἱκανὴ μόνον πρὸς θεώρησιν, θαυμασμὸν καὶ φιλοσόφησιν τοῦ σκοποῦ τοῦ θεοῦ. medium vides οἱ ἀρχαῖοι ἐπίστευον ὅτι ἡ γῆ ἦτο ἀκίνητος εὐρισκομένη ἐν τῷ κέντρῳ τοῦ σύμπαντος (γεωκεντρικὸν σύστημα Ἰπάρχου), ἐνῶ βραδύτερον ὁ Σάμιος Ἀρισταρχος, πρόδρομος τοῦ Κοπερνίκου καὶ Γαλιλαίου, εἰσηγήθη τὸ ἡλιοκεντρικὸν σύστημα. animus ex ignibus ὅπως οἱ Στωϊκοὶ παρεδέχοντο ὅτι ἡ ψυχὴ εἶναι «ἐνθέρμον πνεῦμα», οὕτω καὶ ὁ Πλάτων καὶ ὁ Κικέρων πρεσβεύουν ὅτι ἡ ψυχὴ εἶναι «ἀστρικὸν πῦρ», διότι τὰ ἀστρα ἐθωροῦντο πυρὰ, globosae ἐνέχει τὴν ἔννοιαν τῆς ὕλης. rotundae ἐνέχει τὴν ἔννοιαν τοῦ σχήματος, τὸ ὁποῖον θαυμοῖσι ὁ Κικέρων. Τὴν σφαιρικότητα τῶν ἀστέρων καὶ τὴν «ἐγκύκλιον φορὰν» παρ' ἰδέχεται καὶ ὁ Ἀριστοτέλης. divinis mentibus κατὰ τὴν ἀντίληψιν τῶν ἀρχαίων, ὅπως καὶ νῦν πιστεύεται διὰ τινὰς ἐκ τῶν ἀστέρων, οὗτοι ἔχουν θείας ψυχὰς καὶ κατοικοῦνται, ὅπως ἀκριβῶς καὶ ἡ Γῆ. tibi et piis ἐπιβιβλημένον καθήκον παντὸς εὐσεβοῦς πολίτου εἶναι ἢ πρὸς τὸν θεόν, τὴν πατρίδα καὶ τοὺς οἰκειοὺς ἐκπλήρωσις τοῦ καθήκοντος (pietas). Ταύτην βλέπομεν προσωποποιουμένην εἰς τὸν Αἰνεῖαν. in custodia corporis... τὸ σῶμα εἶναι «εἰργμός», τὸ δεσμοτήριον τῆς ψυχῆς· δὲν ἐπιτρέπεται λοιπὸν ἡ ἐκουσία ἀποφυλάξις. Ἴδου τί λέγει ὁ Πλάτων ἐν Φαίδωνι κεφ. 5. «τὸ βιάσασθαι ἑαυτὸν οὐ θεμιτόν», ἐν κεφ. 6. «μὴ ὄσιον αὐτοὺς ἑαυτοὺς εὖ ποιεῖν, ἀλλὰ περιμένειν δεῖ ἄλλον εὐεργέτην (δηλ. τὸν θεόν)» καὶ κατωτέρω: ὁ μὲν οὖν ἐν ἀποθροῦ τοῦ θεοῦ καὶ οὐ δεῖ δὴ ἑαυτὸν ἐκ ταύτης λύειν οὐδ' ἀποδιδράσκειν... πρὶν ἀνάγκην τινὰ θεὸς ἐπιπέμψῃ». Τόσον λοιπὸν ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος, ὅσον καὶ ὑπὸ τοῦ Κικέρωνος καταδικάζεται ἡ αὐτοχειρία. ille δηλ. ἡ ψυχὴ. munus humanum ὁ ἄνθρωπος ἐδημιουργήθη ὑπὸ τοῦ θεοῦ ὄχι τυχαίως, ἀλλὰ μὲ τελικὸν σκοπὸν νὰ ἐπιτελέσῃ ἐπὶ γῆς κάποιον προορισμόν.

Νόημα.— Ὁ Σκιπίων (ἔγγονος), ὑλακούσας εἰς τὴν σύστασιν τοῦ πατρὸς, συνεκράτησε τοὺς λυγμούς του καὶ προβάλλει τὴν ἐξῆς ἀπορίαν·

ἐφ' ὅσον δηλαδὴ ἡ μεταθανάτιος ζωὴ εἶναι ἡ πραγματικὴ, διατι δὲν ἐπιταχύνεται ἡ ἐκ τῆς ἐπιγείου ζωῆς φυγὴ του; Ὁ πατὴρ ἀπαντῶν παρατηρεῖ ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶναι προορισμένος ὑπὸ τοῦ θεοῦ, ὁ ὁποῖος κυβερνᾷ τὸ σύμπαν καὶ τοῦ ὁποῖου εἴμεθα κτήματα, νὰ ἐπιτελέσῃ ἐπὶ τῆς γῆς κάποιον προορισμόν. Πρὸ τῆς ἐπιτελέσεως τοῦ προορισμοῦ αὐτοῦ ἀποκλείεται ἡ ἔξοδος ἐκ τῆς ζωῆς. Τοῦτο ἐπιβάλλεται νὰ ἔχουν ὑπ' ὄψιν των οἱ εὐσεβεῖς, ἵνα μὴ χαρακτηρισθοῦν ὡς λιποτάκται τοῦ καθήκοντος.

Περιλήψεις.— 1. Ἀπορία τοῦ Σκιπίωνος διὰ τὴν μὴ ἐκ τῆς ἐπιγείου ζωῆς φυγὴν του. 2. Ὁ θεὸς—κατὰ τὸν Αἰμίλιον—εἶναι ὁ καθορίζων τὴν ἡμέραν ταύτην. 3. Προορισμὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ γῆς. 4. Προέλευσις τῆς ψυχῆς. 5. Τὸ καθήκον τῶν εὐσεβῶν.

III § 8 (16)

Sed Scipio,
sic, ut hic avus tuus,
ut ego, qui te genui,
cole iustitiam et pietatem,
quae cum magna (est)
in parentibus et propinquis,
tum maxima est
in patria.
ea vita est via
in caelum
et in hunc coetum eorum,
qui iam vixerunt
et laxati corpore
incidunt illum locum,
quem vides,
(erat autem is [locus]
splendidissimo candore
inter flammam
circus elucens),
quem vos,
ut accepistis a Graecis,
nuncupatis lacteum orbem;
ex quo (loco)
mihi contemplanti
omnia cetera
videbantur praeclara et mirabilia.
Erant autem eae stellae,
quas numquam vidimus
ex hoc loco (terrae),
et eae magnitudines omnium,
quas numquam
suspiciati sumus esse,

Ἄλλ', ὦ Σκιπίων,
ἔτσι, ὅπως αὐτὸς ὁ πάππος σου,
ὅπως ἐγώ, ὁ ὁποῖος σὲ ἐγέννησα,
τίμα τὴν δικαιοσύνην καὶ τὴν εὐσέβειαν,
ἡ ὁποία ὅσον μεγάλη (εἶναι)
ἐν τῷ κύκλῳ τῶν γονέων καὶ τῶν οἰκείων,
τόσον μεγίστη εἶναι
ἐν τῷ κύκλῳ τῆς πατρίδος.
Αὕτη ἡ (γῆνιη) ζωὴ εἶναι ἡ ὁδὸς
(ἡ ἄγουσα) πρὸς τὸν οὐρανὸν
καὶ πρὸς αὐτὴν τὴν χορείαν ἐκείνων,
οἱ ὁποῖοι ἤδη ἔζησαν
καὶ ἀπηλλαγμένοι τοῦ σώματος
κατοικοῦν ἐκεῖνον τὸν τόπον,
τὸν ὁποῖον βλέπεις,
(καὶ ἦτο ἐκεῖνος [ὁ τόπος]
ἐν λαμπροτάτῃ λευκότητι
μεταξὺ τῶν διαπύρων ἀστρῶν
κύκλος φεγγοβολῶν),
τὸν ὁποῖον σεῖς,
καθὼς ἐδιδάχθητε παρὰ τῶν Ἑλλήνων,
ἐπονομάζετε γαλαξίαν
ἐκ τούτου δὲ (τοῦ τόπου)
εἰς ἑμὲ προσεκτικῶς παρατήρουντα
ὅλα τὰ ἄλλα (οὐράνια σώματα)
ἐφαίνοντο ὑπέρλαμπρα καὶ θαυμαστά.
Καὶ ὑπῆρχον τοιοῦτοι ἀστέρες,
οἵους οὐδέποτε εἶδομεν
ἀπὸ τούτου τοῦ τόπου (τῆς γῆς),
καὶ τοιαῦτα τὰ μεγέθη ὅλων,
οἷα οὐδέποτε
ἐφαντάσθημεν ὅτι ὑπάρχουν,

=λοιπός, ἄλλος. mirabilīa οὐδ̄ πληθ. τοῦ ἐπιθ. γ' mirabilis, is, ε=θαν-
μασιός, ἀξιοθαύμαστος. videbantur μέσ. παρατ. τοῦ video, visus sum,
vidēri 2=φαίνομαι. eae ὄν. πληθ. numquam ἐπίρρ. χρόν.=οὐδέποτε.
vidimus παρακμ. ὄρ. τοῦ video, vidi, visum, ēre 2=βλέπω. magnitudo,
ἴσις θηλ. γ'=μέγεθος. omnium γεν. πληθ. quas αἰτ. πληθ. suspicati
sumus παρακμ. παθ. ὄρ. τοῦ ἀποθετικοῦ suspicor, atus sum, āri 1=ὑπο-
πιτεύω, φωντάζομαι. quibus ἀφαιρ. πληθ. ea ὄνομ. ἐν. θηλ. minimus,
a, um=ἐλάχιστος ὑπερθ. βαθμ. τοῦ ἐπιθ. β' parvus, a, um=μικρός (συγκρ.
minor, or, us). quae ὄν. ἐν. θηλ. ultimus, a, um=ἔσχατος, λαν ἀπομε-
μακρυσμένος ὑπερθ. βαθμ. ὡς θετ. τὸ ἐπίρρ. ultra=πέρα, περαιτέρω,
μακράν, ὡς συγκρ. τὸ ulterior, ior, ius. citimus, a, um=ἐγγύτατος, πλη-
σιέστατος ὑπερθ. βαθμ. ὡς θετ. τὸ citer ἀρχαϊκὸν καὶ σπάνιον· ὡς
συγκρ. τὸ citerior, ior, ius. lux, lucis θηλ. γ'=φῶς. lucebat παρατ. ὄρ. τοῦ
luceo, luxi, —, ēre 2=φωτίζω. alienus, a, um ἐπίθ. β' = ἀλλότριος, ξέ-
νος. globus, i ἄρσ. β' = σφαῖρα. magnitudo, ἴσις θηλ. γ' = μέγεθος.
facile ἐπίρρ. θετ. βαθμ.=εὐκόλως, κατὰ πολὺ (συγκρ. facilis ὑπερθ.
facillime). vincebant παρατ. ὄρ. τοῦ vinco, vici, victum, ēre 3=νικῶ,
ὑπερβάλλω. ita ἐπίρρ.=οὕτω, τόσον. parvus, a, um ἐπίθ. β'=μικρός
(minor, minimus). visa est παθ. παρακμ. ὄρ. τοῦ video, visus sum,
vidēri 2=φαίνομαι. ut συμπερ. σύνδ.=ὥστε. imperium, ii οὐδ̄ β' =
ἀρχή, ἐξουσία, κράτος. nostri γεν. ἐν. τῆς κτητ. ἀντ. α' προσ. poster,
stra, strum=ἡμέτερος. quo ἀφαιρ. quasi ἐπίρρ.=ὥσάν, τρόπον τιᾶς. rup-
ticius, us ἄρσ δ' = κέντησις, στιγμή, σημείον (τοπικῶς καὶ χρονικῶς),
ἔκτασις. eius γεν. ἐν. attingimus ἐν. ὄρ. τοῦ attingo (ad + tango=ἄιτο-
μαι), ἴγι, āctum, ēre 3=ἐφάπτομαι. paenitēret παρατ. ὑποτ. τοῦ ἀπροσ.
pa(o)enitet, ūit, —, ēre 2=μεταμέλει μοί τις, δὲν εἶμαι εὐχαριστημέ-
νος ἀπὸ κάτι (me paenitet alicuius rei)· ὡς προσωπικὸν τὸ ρ. pa(o)eni-
teo, ūi, —, ēre 2=μεταμέλομαι.

Συντακτικὰ — Αἰσθητικὰ.— qui. . genūi ἀναφ. πρότ. quae...
est ἀναφ. πρότ. cum—tum διὰ τούτων συνδέονται συγκριτικαὶ ἢ παρα-
βολικαὶ προτάσ. magna—maxima κατηγ. vita (ὑποκ)—vīa (κατηγ.) πα-
ρήχησις. caelum—coetum παρήχησις. qui... vixerunt ἀναφ. πρότ. κατ'
εὐφημισμὸν ἀντί: mortui sunt=ἀπέθανον. laxati χρόν. μετ. corpore
ἀντικ. τῆς μετ. quem vides ἀναφ. πρότ. candore ἀφαιρ. τοπική. flammās
=inflammata sidera. circus κατηγ. elucens ἐπιθ. μετ. quem vos. . nun-
cupatis ἀναφ. πρότ. lacteum orbem κατηγ. ex quo ἐνν. loco ut acce-
pistis ἀναφ. τροπ. πρότ. a Graiis ποιητ. αἴτιον (ἢ λέξις ποιητική). mihi
δοτ. προσωπ. contemptantī ἐπιθ. μετ. omnia cetera ὑποκ. τοῦ videban-
tur. praeclara et mirabilia κατηγ. autem=et=καί. eae ἰσοδυναμεῖ πρὸς
δεικτ. ἀντ. tales ἐνέχουσαν ἐκφραστικότητα καὶ ἀκρίβειαν. quas... vidi-
mus—quas suspicati sumus ἀναφ. προτάσ. omnium ἐνν. stellarum. esse
ἀντικ. (εἶδ. ἀπορ.). minima δηλ. stella κατηγ. quae... lucebat ἀναφ.
πρότ. ultima—citima κατηγ. luce ἀφαιρ. ὄργανική. facile συναπτέον τῷ
vincebat. iam ipsa terra ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ ἀνωτέρω omnia cetera.
parva κατηγ. mihi δοτ. προσωπ. ut... paenitēret συμπερασμ. πρότ. δεχο-
μένη δύο ἀντικ., τὸ μὲν ἐν κατὰ γενικὴν (imperii), τὸ δὲ ἄλλο κατ' αἰ-

τιατ. (me), διότι πρόκειται περί ψυχικοῦ πάθους σημαντικοῦ ρήμ. ἀπροσώπως λαμβανομένου. quo δηλ. imperio ἀφαιρ. ὄργαν. quasi=ut ita dicam. punctum ἀντικ. τοῦ attingimus. eius (γεν. κτητικῆ) δηλ. terrae.

Πραγματικά.— avus Ἀφρικανὸς ὁ πρεσβύτερος, τὸν ὁποῖον δεικνύει δια τῶν χειρῶν καὶ τοῦ ὁποίου συνεχίζει τὴν ἀποκάλυψιν ὁ πατὴρ τοῦ Σκιπίωνος Αἰμίλιανοῦ Αἰμίλιος Παῦλος. iustitiam—pietatem τὸ πρῶτον ἀναφέρεται εἰς τὰς πρὸς τοὺς πολίτας σχέσεις του, τὸ δεύτερον εἰς τὰ πρὸς τὸν θεὸν καθήκοντα. Αἱ δύο αὐταὶ ἀρεταὶ παντὸς πολίτου ἐνέχουν καὶ ὑψίστην φιλοπατρίαν καὶ ἀποιελοῦν τὴν κλίμακα, ἣ ὁποία—κατὰ τὸν Χριστιανισμόν—μετάγει εἰς τοὺς οὐρανοὺς. quem vides... quem nuncupatis μετὰ ταῦτα δὲν ἐμφανίζεται πλέον εἰς τὸν διάλογον ὁ Αἰμίλιος Παῦλος. orbem lacteum, εἶναι ὁ Γαλαξίας, ἣ ἐν τῷ οὐρανῷ λευκὴ καὶ πολυαστρος τανία, ἣν ὁ λαὸς καλεῖ *ἀχυροκλέπτην* ἢ *Ἰορδάνην ποταμὸν* ἢ *Οὐράνιον ποταμὸν* ἢ *ὁδὸν ψυχῶν*. Κατὰ τὴν μυθολογίαν οὗτος προῆλθεν ἐκ τοῦ ἀφθόνου γάλακτος, τὸ ὁποῖον ἔρρευσεν ἀπὸ τοῦ μαστοῦ τῆς Ἡρας, ὅταν αὕτη ἀπέσυρε τοῦτον ἀποτόμως, διότι ἀντελήφθη ὅτι κρυφίως ἐθήλαζεν ὁ Ἡρακλῆς κατ' εἰσήγησιν τοῦ Ἑρμοῦ. Ὅτι οὗτος συνίσταται ἀπὸ ἀπειροπληθεῖς ἀστέρας, πρῶτος ὁ φιλόσοφος Δημόκριτος (470 π.Χ.) διεκήρυξεν *«πολλῶν καὶ μικρῶν καὶ συνεχῶν ἀστέρων συμφωτιζομένων ἀλλήλοις συναυγασμόν, διὰ τὴν πύκνωσιν»*. Ἄν ἀναλογισθῶμεν ὅτι ἕκαστος τῶν ἀπειραριθμῶν ἐκείνων φωτεινῶν ἀστέρων εἶναι ἥλιος ἀνάλογος πρὸς τὸν ὑφ' ἡμᾶς ὁρώμενον, δυνάμεθα νὰ θαυμάσωμεν τὸ ἀπαράμεινον μεγαλεῖον τοῦ ἔργου τοῦ δημιουργοῦ. a Graiis δηλ. παρὰ τοῦ Δημοκρίτου. ex quo (loco) δηλ. ἐκ τοῦ Γαλαξίου, δηλ. ἐκ τοῦ οὐρανοῦ. omnia cetera δηλ. οὐράνια σώματα. ex hoc (loco) δηλ. ἐκ τῆς γῆς. minima (stella) δηλ. ἡ Σελήνη, ἣ ὁποία εἶναι ὁ μικρότερος ἀστήρ. Οἱ Στωϊκοὶ ἀντιθέτως ἐθεώρουν τὴν Σελήνην μεγαλυτέραν τῆς Γῆς, ἐνῶ εἶναι ἐξηκριβωμένον ὅτι ἡ Γῆ εἶναι 49 φορές μεγαλυτέρα τῆς Σελήνης. ultima εἶναι πολὺ μακρὰν ἐν σχέσει πρὸς τὸν τόπον, δηλ. τὸν Γαλαξίαν, ἀφ' ὅπου ἐν ὄνειρῳ παρατηρεῖ ταύτην. citima εἶναι πλησιεστάτη πρὸς τὴν γῆν, ὅπως παρουσιάζεται εἰς τὸν ἐν ἔγρηγόρει παρατηροῦντα. aliena luce δηλ. τοῦ Ἥλιου (*δάνειόν ἐστι τὸ τῆς σελήνης σέλας*). raeniteret me nostri imperii ἢ ὑπὸ τοῦ Κικέρωνος ἀναγνώρισις ὅτι ἡ Ρωμαϊκὴ αὐτοκρατορία κατέχει ἐλαχίστην ἔκτασιν τῆς γῆς συμκρύνει τὸ μέγεθος τῆς Ρωμαϊκῆς ἀλαζονείας. Ἄναμφισβητήτως δὲ θὰ κατερρίπτετο ἐξ ὀλοκλήρου, ἐὰν ὁ νῦν ἤδη γνωστὸς κόσμος παρεβάλλετο πρὸς σύγκρισιν.

Νόημα.—Συνεχίζων τὴν προφητείαν ὁ πατὴρ Αἰμίλιος Παῦλος συνιστᾷ εἰς τὸν υἱὸν του τὴν ἀσκησιν τῆς δικαιοσύνης καὶ εὐσεβείας, διότι αὐταὶ εἶναι ἀρεταὶ ἱκαναὶ νὰ ὀδηγήσουν αὐτὸν μετὰ θάνατον εἰς τὸν Γαλαξίαν, τὸν φεγγοβολουῦντα αὐτὸν ἐκ τῶν διαπύρων ἀστέρων κύκλον, ὅπου εὐρίσκεται ἡ χορεία τῶν δικαίων καὶ εὐσεβῶν καὶ φιλοπατριδῶν ἀνθρώπων, δηλ. εἰς τὴν ἀθανασίαν. Μετὰ τὴν ἀπομάκρυνσιν ἤδη τοῦ πατρὸς ὁ υἱὸς του Σκιπίων θεᾶται ἀπὸ τοῦ Γαλαξίου ἐν ὄνειρῳ μετ' ἐκπλήξεως τὸ μέγεθος καὶ τὴν λαμπρότητα πολλῶν καὶ ἀγνώστων ἀστέρων,

οἱ ὅποιοι εἶναι κατὰ πολὺ μεγαλύτεροι τῆς Γῆς. Ἡ τοιαύτη διαπίστωση προκαλεῖ δυσφορίαν, διότι ἡ Ρωμαϊκὴ αὐτοκρατορία περιέχει κατ' ἀνάγκην ἐλαχίστην ἔκτασιν γῆς ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἐπικρατοῦσαν ἀλαζονείαν τῶν Ρωμαίων διὰ τὸ μέγεθος αὐτῆς.

Περίληψις.— 1. Συστάσεις τοῦ Αἰμιλίου Παύλου πρὸς τὸν Σκιπίωνα 2. Ὁ Γαλαξίας εἶναι ἡ αἰωνία διαμονὴ τῶν δικαίων, εὐσεβῶν καὶ φιλοπατριδῶν. 3. Ὁ Σκιπίων θεώμενος ἐν ὄνειρῳ τὸ μέγεθος καὶ τὴν λαμπρότητα τῶν ἀστέρων διαπιστώνει τὴν μικρότητα τῆς Γῆς.

IV § 9 (17)

Quam cum magis intuerer,
Quaeso, inquit Africanus,
quousque mens tua
defixa erit humi?
Nonne aspicias,
quae in templa venēris?
Novem orbibus tibi
vel potius
globis omnia conēxa sunt,
quorum unus est caelēstis,
extimus,

qui omnes reliquos
complectitur,
ipse summus deus (est)
arcens et continens ceteros ;
in quo infixi sunt
illi cursus stellarum,
quivolvuntur sempiterni ;
cui subiecti sunt septem,
qui versantur retro
contrario motu
atque caelum (versatur) ;
ex quibus unum globum
possidet illa (stella),
quam in terris
nominant Saturniam (stellam).
Deinde est prosperus
et salutaris generi hominum

ille fulgor
qui dicitur Iovis ;

tum rutilus (globus)
horribilisque terris (est),
quem dicitis Martium ;

Ταύτην δέ, ἐπειδὴ ἀτενῶς προσέβλεπον,
παρακαλῶ, εἶπεν ὁ Ἀφρικανός,
ἕως ποτε ὁ νοῦς σου
θὰ εἶναι προσηλωμένος ἐπὶ τῆς γῆς ;
Ἀλήθεια δὲν βλέπεις,
εἰς πόλους ἀχανεῖς χώρους ἔχεις ἔλθει ;
Ἐξ ἑννέα κύκλων, ὡς βλέπεις,
ἢ μᾶλλον
σφαιρῶν τὸ οὐράνιον σύστημα σύγκειται,
ἐκ τῶν ὁποίων μία εἶναι ἡ οὐράνια,
(τοποθετημένη) εἰς τὸ ἀκρότατον ση-

μεῖον,
ἢ ὅποια πᾶσας τὰς λοιπὰς
περιλαμβάνει ἐν ἑαυτῇ,
αὐτὸς δηλ. ὁ ὕπατος θεὸς (εἶναι)
ὁ περικλείων καὶ συγκρατῶν τὰς ἄλλας
ἐπὶ ταύτης δὲ εἶναι καθηλωμένοι
ἐκεῖναι αἱ τροχιαὶ τῶν ἀστέρων,
αἱ ὅποια συμπεριστρέφονται αἰωνίως.
ὑπὸ ταύτην (δὲ) ὑπόκεινται ἑπτὰ,
αἱ ὅποια στρέφονται ὀπισθοδρομικῶς,
δι' ἀντιθέτου δηλ. κινήσεως,
ἢ ὁ οὐρανὸς (στρέφεται)
ἐκ τούτων δὲ μίαν σφαιρῶν
κατέχει ἐκεῖνος (ὁ ἀστὴρ),
τὸν ὅποιον ἐν τῇ γῆ
ὀνομάζουσι Κρόνιον (ἀστὴρα).
Ἐπειτα εἶναι ὁ εὐεργετικὸς
καὶ σωτήριος διὰ τὸ γένος τῶν ἀνθρώ-
πων
ἐκεῖνος ὁ λαμπρὸς ἀστὴρ,
ὁ ὅποιος ὀνομάζεται Ζεὺς (ἢ : ἀστὴρ
τοῦ Διός).
κατόπιν ὑπέρευθος (σφαῖρα)
καὶ τρομερὰ εἰς τὴν γῆν (ὑπάρχει),
τὴν ὅποιαν ὀνομάζετε Ἄρειον (ἀστὴρα).

Deinde subter
mediam fere regionem
sol obtinet,
dux et princeps
et moderātor reliquōrum lumī-
num

mens mundi et temperatio,
tanta magnitudine,
ut lustret et compleat
cuncta (lumina) sua luce.
Hunc (sōlem) consequuntur
ut comites
alter (cursus) Venēris,
alter cursus Mercurii,
in infimoque orbe
luna convertitur
accensa radiis solis.
Infra autem
nihil iam est
nisi mortale et caducum
praeter animos
datos generi hominum
munere deorum,
supra lunam omnia aeterna
sunt.

Nam ea, quae est
media et nona,
tellus,
neque movetur
et infima est,
et in eam feruntur
omnia pondera
nutu suo.

Γραμματικά — Σημασιολογικά. — Quam(=hanc autem=ταύ-
την δὲ) αἰτ. ἐν. θηλ. γέν. ἀναφ. ἀντ. qui, quae, quod=ὁ ὁποῖος. cum
αἰτιολ. σύνδ.=ἐπειδὴ magis ἐπίρρ. συγκρ. βαθ. =μᾶλλον, ἀλλ' ἐδῶ=διu-
tius=προσεκτικώτερον, μακρότερον, ἀτενῶς, ἐταστικῶς (θετ. magnopē-
re ὑπερθ. maxime). intueret παρ. παθ. ὑποτ. τοῦ intuēor, itus sum
(ἦ: aspexi), ēri 2=εἰσβλέπω, προσβλέπω, παρατηρῶ. Quaeso (ἀρχαϊκόν)
καὶ quaero, sivi, situm, ēre 3=ζητῶ, παρακαλῶ. inquit ἔλλειπτ. ρ. =
εἶπεν. quousque (quo+usque) χρον. ἐπίρρ.=ἕως πότε. ἐπὶ πόσον χρό-
νον. humi γέν. ἐν. τοῦ humus, i θηλ. β'=χθών, γῆ, ἀλλ' ἐδῶ κείται
ἐπιρρηματικῶς=χαμαί, ἐπὶ τῆς γῆς. defixa erit παθητ. τετελ. μέλλ. τοῦ
defigo, xi, ctum. ēre 3=πήγνυμι, καρφώνω, προσηλώνω. tuus, a, um
κτητ. ἀντ. β' πρῶσ =σός. mens, ntis θηλ. γ'=μένος, νοῦς. Nonne (non
+ne) ἐρωτημ. ἀρνητ. μόριον=πῶς οὐ; ἀλήθεια δέν: aspicis ἐν. ὄο. τοῦ

ἔπειτα κάτωθεν
τὴν μέσην τρόπον τινὰ χώραν
ὁ ἥλιος καταλαμβάνει,
ὁδηγὸς καὶ ἀρχηγὸς
καὶ κυβερνήτης τῶν λοιπῶν ἀστέρων,

ψυχὴ τοῦ κόσμου καὶ ρυθμιστῆς,
τόσον μεγάλου μεγέθους,
ὥστε καταναγάζει καὶ πληροῖ
ὅλους (τοὺς ἀστέρας) διὰ τοῦ φωτός του
Τοῦτον (τὸν ἥλιον) συνακολουθοῦν
ὡς δορυφόροι
ἢ (μὲν) μία (ἡ τροχιά) τῆς Ἀφροδίτης
ἢ (δὲ) ἄλλη ἡ τροχιά τοῦ Ἑρμοῦ,
καὶ ἐν τῷ ἐσχάτῳ κύκλῳ
ἡ σελήνη περιστρέφεται
καταναγασμένη ἐκ τῶν ἀκτίνων τοῦ ἡλίου.
Πρὸς τὸ κάτω δὲ (μέρος τῆς σελήνης)
οὐδὲν πλέον ὑπάρχει,
εἰ μὴ θνητὸν καὶ φθαρτὸν
ἐκτὸς τῶν ψυχῶν
τῶν δοθεισῶν εἰς τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων
ἕνεκα εὐνοίας τῶν θεῶν,
ὑπεράνω τῆς σελήνης ὅλα αἰώνια εἶναι.

Διότι αὐτὴ, ἡ ὁποία εἶναι
εἰς τὸ κέντρον καὶ ἐνάτη,
δηλ. ἡ Γῆ,
οὔτε κινεῖται
καὶ ἡ ἐσχάτη εἶναι,
καὶ πρὸς αὐτὴν ἔλκονται
ὅλα τὰ βάρη
αὐτομάτως.

aspīcīo, spēxi, spēctum, ěre 3=προσβλέπω, βλέπω. quae οὐδ. γέν. αἰτ. πληθ. in πρόθ. + αἰτ.=εἰς+αἰτ. templum, i οὐδ. β'=ναός, ἀχανῆς τόπος, ἔκτασις. venēris παρακμ. ὑποτ. τοῦ venio. veni, ventum, ĩre 4=ἔρχομαι. Novem ἀριθμητ. ἀπόλυτον=ἐννέα tibi δοτ.=σοί, ὅπως βλέπεις. orbis, is ἄρσ. γ'=ρόμβος, κύκλος. vel σύνδ. διαζευκτ.=ἢ potius ἐπίρρ. συγκρ. βαθμ.=μᾶλλον (θετ. τὸ ἀκλιτον ἐπίθ. potis, e ὑπερθ. potissimum). globus, i ἄρσ. β'=σφαῖρα. conexa sunt παρακμ. παθ. ὄρ. τοῦ con(n)ecto, εκῦι, exum, ěre 3=συμπλέκω, συνάπτω, συνδέω(conexa sunt =σύγκεινται).omnia οὐδ. πληθ.τοῦ ἐπιθ. γ' omnis, is, e=πᾶς. (omnia=τὰ πάντα, τὸ οὐράνιον σύστημα).quorum γεν πληθ.unus, a, um ἀριθμητ. ἀπόλυτον=εἷς, μία, ἕν. caelestis, is, eἐπίθ. γ'=οὐράνιος. extīmus, a, um καὶ extrēmus, a, um ὑπερθ. βαθμ.=ἐξώτατος, ἔσχατος (θετ. exter ἢ extērus, a, um=ἐξωτικός, ἔξω κείμενος, συγκρ. exterior, ior. ius γεν. ioris=ἐξώτερος, πλέον μακρὰν κείμενος). reliquus, a, um ἐπίθ. β'=λοιπός. complectītur ἔισ. π.θ. ὄρ. τοῦ ἀποθετ complector, exus sum. ecti 3=περιβάλλω, περιλαμβάνω εἰς τὸν ἑαυτὸν μου. summus καὶ suprēmus, a, um ὑπερθ. βαθμ.=ὑψιστος, ὑψιστος (θετ. superus, a, um συγκρ. superior, ior. ius). ipse, ipsa, ipsum ὄριστ. ἀντων=αὐτός. arcens, ntis μετ. ἐν. τοῦ arcēo ὑί, ctum, ěre 2=ἀρκῶ, ἐμποδίζω, περικλείω (τὸ arcens=coercens=συνέχων). continens, ntis μετ. ἐν. τοῦ continēo (cum + teneo), ὑί, entum, ěre 2=συνέχω, συγκρατῶ. cetērus, a, um ἐπίθ. β'=λοιπός. quo ἀφαιρ. infixi sunt παρακμ. παθ. ὄρ. τοῦ infigor, infixus sum, igi 3=ἐμπηγνύομαι, καθηλοῦμαι. volvuntur ἐν. παθ. ὄρ τοῦ volvor, volutus sum, volvi 3=κυλίομαι, περιστρέφομαι (ἐνεργ. volvo, volvi, volutum, ěre). stella, ae θηλ. α'=ἀστήρ. cursus, us ἄρσ. δ'=δρόμος, φορὰ, τροχιά. sempitērnus, a, um ἐπίθ. β'=αἰώνιος. cui δοτ. ἐν. ἀναφ. ἀντ. qui. subiecti sunt παθ. παρακμ. ὄρ. τοῦ subicīo(sub+iacio), iēcī, iēcctum, ěre 3=ὑπορρίπτω, ὑποβάλλω, ὑποτάσσω (παθ. subicior (=ὑπόκειμαι), subiectus sum. subici). septem ἀριθμ. ἀπόλ.=ἑπτὰ. versantur ἐν. π.θ. ὄρ. τοῦ versor, atus sum, āri 1=στρέφομαι. retro ἐπίρρ.=ὀπίσω, ὀπισθοδρομικῶς (τοπικῶς ἢ χρονικῶς). contrārius, a, um ἐπίθ β' = ἀντίθετος. motus, us ἄρσ. δ'=κίνησις. atque (=quam) ὄχι συμπλεκτ, ἀλλὰ διαζευκτ. σημ.=ἢ. caelum, i οὐδ. β'=οὐρανός. ex πρόθ.+ἀφαιρ.=ἐκ+γεν. quibus ἀφαιρ. τῆς ἀναφ. ἀντ. qui. possidet ἐν. ὄρ. τοῦ possidēo, sēdi, sēssum, ěre 2=κείνημαι, κατέχω. Saturnīus, a, um ἐπίθ. β'=Κρόνιος, ὁ τοῦ Κρόνου, Κρόνος. nominant ἐν. ὄρ. τοῦ nomino, avi, atum, āre 1=ὀνομάζω. Deinde ἐπίρρ.=ἔπειτα. homo, ĩnis ἄρσ. γ'=ἄνθρωπος. genus, ěris οὐδ. γ'=γένος. prospērus καὶ prosper, a, um ἐπίθ. β' =κατ' ἐλπίδα προχωρῶν, οὐριος, εὐμενής, εὐεργετικός. salutāris is, e ἐπίθ. γ'=σωτήριος. fulgor, ὄris ἄρσ. γ'=ἀστραπή, λάμψις, λαμπρός ἀστήρ. dicītur ἐν. παθ. ὄρ. τοῦ dicor, dictus sum, dici 3=λέγομαι. ὀνομάζομαι. Iovis ἀρχαϊκῆ ὀνομαστ. ἀντὶ τοῦ συνήθους, Iup(p)iter, Iovis, Iovi, Iovem, Iove γ' κλ.=Ζεὺς πατήρ, Ζεὺς (ἀστήρ) τοῦ Διός. tum χρον. ἐπίρρ =τότε, ἔπειτα. rutilus, a, um ἐπίθ. β'=πυρρόχρους, ὑπέρυθρος, ροῦσος. horribīlis, is, e ἐπίθ. γ'=τρομερός. Martius καὶ Mavortius, a, um ἐπίθ. β'="Ἄρειος, ὁ τοῦ Ἄρειος ἀστήρ, ὁ Ἄρης. dicītis ἐν. ὄρ. τοῦ

dico, xi, ctum, ěre 3=λέγω, ὀνομάζω. subter ἐπίρρ. τοπικόν=κάτωθεν, ὑποκάτω. medius, a, um ἐπίθ. β'=μέσος. fere ἐπίρρ.=σχεδόν, τροπόν τινά. regio, ōnis θηλ. γ'=περιοχή, θέσις, χώρα. sol, solis ἄρσ. γ'=ἥλιος. obtinet (=occupat) ἐν. ὄρ. τοῦ obtineō, ūi, entum, ěre 2=κατέχω, καταλαμβάνω dux, ducis ἄρσ. γ'=ἡγεμών, ὀδηγός. princeps, ĩris ἄρσ. γ'=πρίγκιψ, ἄρχων, ἀρχηγός. moderātor, ōris ἄρσ. γ'=κυβερνήτης. lumen, ĩnis οὐδ. γ'=φῶς, ἀστήρ. reliquus, a, um ἐπίθ. β'=λοιπός. mens, ntis θηλ. γ'=μένος, νοῦς, ψυχή. mundus, i ἄρσ. β'=κόσμος. temperātio, ōnis θηλ. γ'=κανών, ρύθμισις, ρυθμιστής. tantus, a, um δεικτ. ἀντ.=τοσοῦτος. magnitudo, ĩnis θηλ. γ'=μέγεθος. ut συμπερ. σύνδ.=ὥστε. cunctus (cuiunctus), a, um ἐπίθ. β'=σύμπας. suus, a, um κτητ. ἀντ. γ' προσ.=ιδιός του. lux, lucis θηλ. γ'=φῶς. lustret ἐν. ὑποτ. τοῦ lustro, avi, atum, āre 1=καθαίρω, φωτίζω, καταυγάζω. compleat ἐν. ὑποτ. τοῦ complēo, ēvi, ētum, ěre 2=πληρῶ. hunc αἰτ. ἐν. τῆς δεικτ. ἀντ. hic. ut ἐπίρρ.=ὥσπερ, ὡς. comes, ĩtis (cum+eo) ἄρσ. γ'=συνδοδός, ἀκόλουθος, δορυφόρος. consequuntur γ' πληθ. ἐν. παθ. ὄρ. τοῦ ἀποθετ. consēquor, consecūtus sum, consēqui 3=συνέπομαι, ἐπακολουθῶ. Venus, ěris θηλ. γ'=Ἀφροδίτη alter, ěra, ěrum ἀντων. ἐπίθ. =ἕτερος, ἄλλος (γεν. alterĭus, δοτ. altĕri). Mercurĭus, ii ἄρσ. β'=Ἐρμῆς. cursus, us ἄρσ. δ'=δρόμος, φορὰ, τροχιά. infĭmus καὶ ĩmus, a, um ὑποτ. βαθμ.=κατώτατος (συνήθως ἄνευ θετικοῦ ἢ σπανίως λαμβάνεται τὸ inferus=ὁ κάτω εὐρισκόμενος συγκρ. inferĭor, ior, ius=κατώτερος). orbis, is ἄρσ. γ'=κύκλος. luna, ae θηλ. α'=σελήνη. radiŭs, ii ἄρσ. β' ἄκτις. sol, solis ἄρσ. γ'=ἥλιος. accensus, a, um μετ. παθ. παρακ. τοῦ accendo, ndi, nsum, ěre 3=ἀνάπτω, φωτίζω (παθ. accendor, accensus sum, accendi). convertĭtur ἐν. παθ. ὄρ. τοῦ convertor, versus sum, verti 3=περιστρέφομαι (ἐνεργ. converto, rti, rsum, ěre) Infra ἐπίρρ. τοπικόν=κάτωθεν, πρὸς τὸ κάτω μέρος. autem σύνδ.=δέ. iam ἐπίρρ. χρον. =ἤδη, πλεόν. nihil ἀκλιτον οὐδ.=οὐδέν. nisi=si non=εἰ μὴ, παρὰ μόνον. mortālis, is, e ἐπίθ. γ'=θνητός. cadŭcus, a, um ἐπίθ. β'=φθαγτός. praeter ἐπίρρ.=πλήν. animus, i ἄρσ. β'=ψυχή. munus, ěris οὐδ. γ'=δῶρον, εὐνοία. deus, i ἄρσ. β'=θεός. homo, ĩnis ἄρσ. γ'=ἄνθρωπος. genus, ěris οὐδ. γ'=γένος. datus, a, um μετ. παθ. παρακ. τοῦ dor, datus sum, dāri 1=δίδομαι. supra ἐπίρρ.=ὑπεράνω. luna, ae θηλ. α'=σελήνη. aeternus, a, um ἐπίθ. β'=αἰώνιος. omnia οὐδ. πληθ. τοῦ omnis, is, e ἐπίθ. γ'=πᾶς. Nam αἰ. ιολ. σύνδ.=διότι (ἐδῶ δύναται νὰ ἐρμηνευθῆ διὰ τοῦ: ἀλλά, καί). ea ὄν. ἐν. θηλ. γέν. τῆς ὄριστ. ἀντων. is, ea, id=οὗτος. quae ὄν. ἐν. θηλ. γέν. τῆς ἀναφ. ἀντ. qui, quae, quod =ὁ ὁποῖος. medĭus, a, um ἐπίθ. β'=μέσος. nopus, a, um ἀριθμητ. τακτικόν=ἕνατος. tellus, ūris θηλ. γ'=ἡ Γῆ (ὡς θεότης). neque συμπλ. σύνδ.=οὔτε. movetur ἐν. παθ. ὄρ. τοῦ moveo, movi, motum, ěre 2 =κινῶ (παθ. moveor, motus sum, movĕri). infĭmus, a, um =κατώτατος (ιδὲ ἀνωτέρω). feruntur γ' πληθ. παθ. ἐν. ὄρ. τοῦ fero, tuli, latum, ferre (ἀντι ferĕre) 3=φέρω (παθ. feror, latus sum. ferri) τὸ ρ. κλίνεται οὕτω ἐν. ἐνεργ. φων. : fero, fers, fert, ferĭmus, fertis, ferunt ἐν. παθ. φων. : feror, ferris, fertur, ferĭmur, ferimĭni, feruntur). nutus, us (ἐκ τοῦ nuo

=νεύω) ἄρσ. δ' = ροπή, τάσις, βαρύτης. suus, a, um κτητ. ἀντ. γ' προσ.
 =ιδιός του (suo nutu = οἰκεία ροπή, αὐτομάτως). pondus, ἕρις οὐδ. γ'
 =βάρος.

Συντακτικὰ — Αἰσθητικὰ. Quam = hanc autem ἔνν. terram πολ-
 λάκις ἐλέχθη ὅτι ἡ ἀναφ. ἀντ. ἐν ἀρχῇ περιόδου ἢ κώλου ἐρμηνεύεται δει-
 κτικῶς μετὰ τινος συνδέσμου. cum... intuēret αἰτιολ. πρότ. quae = tandem
 ταχεῖα καὶ ἐκπληκτικὴ παρέμβασις τοῦ πάππου. humi γεν. τοπικὴ. quae
 .. veneris πλαγ. ἐρωτ. πρότ. templa ἀρηρημ. ἀντὶ συγκεκρ. χάριν ἐμφά-
 σεως. tibi δοτ. ἠθικὴ. vel potius ἐπανόρθωσις. unus ἕξαρσις τῆς οὐρα-
 νίας σφαίρας. extimus ἀντιτίθεται πρὸς τὸ ἐν § 8 citimus. qui ... com-
 plectitur ἀναφ. πρότ. ipse summus deus δηλ. est ἐπεξηγεῖ τὸ caelestis.
 arcens—contīnens ἐπιθ. μετ. in quo δηλ. globo. qui volvuntur ἀναφ.
 πρότ. sempiterni ἐπιρρηματ. κατηγ = αἰωνίως. cui δηλ. globo. motu ἀ-
 φαιρ. τροπικὴ. illa ἔνν. stella. atque διαζευκτ. σημ. caelum ἔνν. ver-
 satur. quam...nominant ἀναφ. πρότ. Saturniam δηλ. stellam κατηγορ.
 prosperus—salutaris ἐπιθ. διορ. generi δοτ. ἀντικειμ. fulgor μετωνυμία
 ἀντὶ fulgens stella. qui dicitur ἀναφ. πρότ. Iovis (ὄνομ.) κατηγ. terris δοτ.
 ἀντικειμ. quem dicitis ἀναφ. πρότ. Martium κατηγ. dux—princeps—
 moderator—temperatio (ἀφωρ. ἀντὶ συγκεκρ.) παραθέσεις. lumium =
 stellarum (μετωνυμία). magnitudine ἀφαιρ. ιδιότητος. ut ... lustret (=
 collustret) et compleat συμπερ. προτ. luce ἀφαιρ. ὄργ. Hunc ἔνν. so-
 lem. ut comites παρομοίωσις. alter δηλ. cursus accensa (= incensa) τροπ.
 μετ. radiis ἀφαιρ. αἰτίας. solis γεν. κτητικὴ. datos ἐπιθ. μετ. generi
 (δοτ. προσ.) ἀντικ. munere ἀφαιρ. αἰτίας. deorum γεν. ὑποκειμ. supra
 ἀντίθεσις πρὸς τὸ ἀνωτέρω infra. aeterna κατηγ. Nam ea σχῆμα προ-
 καταλήψεως τὸ nam δύναται νὰ ἐρμηνευθῇ: ἀλλά, καί. quae...est ἀναφ.
 πρότ. media—nona—infima κατηγ. pondera ὑποκ. nutu suo ἀφαιρ. τροπ.
 κειμένη ἐπιρρηματικῶς.

Πραγματικὰ.— inquit Africanus ἀπὸ τοῦ σημείου τούτου ὁ πάπ-
 πος συνεχίζει τὴν διακοπεῖσαν ἀποκάλυψίν του, διανοκτῶν τὴν φιλοσο-
 φικὴν ρέμβην, εἰς ἣν ἐβυθίσθη ὁ Σκιλίον θεώμενος ἀτενῶς (magis in-
 tueret) τὴν μικρότητα τῆς Γῆς καὶ κατ' ἀνάγκην τὴν ἐλαχίστην ἔκτα-
 σιν, τὴν ὅποιαν περιελάμβανε τὸ Ῥωμαϊκὸν κράτος. Novem globis con-
 xa sunt omnia ἤδη ὁ Κικέρων ἄρχεται περιγράφων τὸ πλανητικὸν σύ-
 στημα τῶν ἔννεα σφαιρῶν συμφώνως πρὸς τὰς δοξασίας τῶν Πυθαγο-
 ρείων, Πλάτωνος, Ἀριστοτέλους καὶ Στωϊκῶν, τὰς ὅποιαις βραδύτερον
 κατὰ τὸν β' μ. Χ. αἰῶνα ὁ Ἕλληνας ἀστρονόμος Πτολεμαῖος συνεπλήρω-
 σεν, ἐφήρμοσεν καὶ ἀνέπτυξεν εἰς τὸ περισπούδαστον ἐκ 13 βιβλίων σύγ-
 γραμμά του «**Μεγάλῃ μαθηματικῇ σύνταξις τῆς ἀστρονομίας**» καὶ αἱ ὅποιαι
 ἴσχυσαν μέχρι τῶν χρόνων του Κοπερνίκου, Κεπλέρου καὶ Γαλιλαίου. Ἰδιαι-
 τέτως δὲ ὁ Πτολεμαῖος ἐφήρμοσε τὰς περὶ **ἐπικύκλων** καὶ **ἐκκέντρων** ιδέας
 καὶ ἐργασίας τοῦ Ἰπάρχου καὶ τοῦ Ἀπολλωνίου. Ἐντεῦθεν ὠνομάσθη τοῦτο
 Πτολεμαϊκόν. Τὸ ἀστρονομικὸν τοῦτο σύστημα εἶναι γνωστὸν ὡς **γεω-
 κεντρικόν**, δηλ. ἡ Γῆ, σφαιρικὴ οὖσα, ἴσταται ἀκίνητος ἐν τῷ μέσῳ τοῦ
 κοσμικοῦ συστήματος, περίξ δὲ αὐτῆς περιστρέφονται οἱ 7 πλανῆται (Σε-

λήνη, Ἐρμῆς, Ἀφροδίτη, Ἥλιος, Ἄρης, Ζεὺς, Κρόνος) καὶ δλόκληρος ὁ ἑναστρὸς οὐρανὸς ἐξ Ἀνατολῶν πρὸς Δυσμὸς ἐντὸς μιᾶς ἡμέρας. Πλὴν ὁμως τῆς κινήσεως ταύτης διεπιστώθη βραδύτερον ὅτι ὁ Ἥλιος καὶ ἡ Σελήνη μεταβάλλουν θέσιν ἐν σχέσει πρὸς τοὺς ἄλλους ἀστέρας κινούμενοι κατὰ πολὺπλοκον τρόπον ἐκ Δυσμῶν πρὸς Ἀνατολάς. Τὸ γεωκεντρικὸν σύστημα παρεχώρησε τὴν θέσιν του εἰς τὸ *ἡλιοκεντρικόν*, καθ' ὃ ὁ Ἥλιος εἶναι τὸ κέντρον τοῦ πλανητικοῦ συστήματος, περίε τοῦ ὁποίου στρέφονται οἱ πλανῆται ἐκ Δυσμῶν πρὸς Ἀνατολάς μὴδὲ τῆς Γῆς· ἐξαιρουμένης, τὴν ὅποιαν ἡ Σελήνη ὡς δορυφόρος αὐτῆς παρακολουθεῖ κατὰ τὴν περίε τοῦ Ἥλιου περιφορᾶν τῆς *cursus stellarum* ἐννοεῖ τοὺς ἀπλανεῖς ἀστέρας, οἱ ὁποῖοι κατὰ τὸν Ἀναξιμένην καὶ Ἐμπεδοκλέα ἦσαν καθηλωμένοι ἐπὶ τῆς οὐρανόου σφαιράς, τὴν ὅποιαν ἀκολουθοῦν κατὰ τὴν ἡμερησίαν περιστροφικὴν κίνησιν αἰωνίως. *septem versantur tetro* εἶναι αἱ 7 διαφανεῖς σφαῖραι τῶν πλανητῶν, ἔφ' ὅσον δι' αὐτῶν διεκρίνετο ὁ οὐράνιος θόλος, αἱ ὁποῖαι πλὴν τῆς συμμετοχῆς των εἰς τὴν γενικὴν ἡμερησίαν περιστροφὴν τῆς οὐρανόου σφαιράς· ἐξ Α. πρὸς Δ. εἶχον καὶ κίνησιν ἐκ Δ. πρὸς Α. περὶ ἄλλον ἄξονα. *Saturniam (stellam)* πρὸ τῆς ἀνακαλύψεως τοῦ Οὐρανοῦ, τοῦ Ποσειδῶνος καὶ τοῦ Πλούτωνος ὁ Κρόνος ἐν σχέσει πρὸς τὴν γῆν ἦτο ἀπώτατος. *Iovis salutaris* λόγῳ τῆς λευκῆς λάμψεως ἐθεωρεῖτο εὐεργετικὸς καὶ σωτήριος. Πράγματι οἱ ἀνατολικοὶ λαοί, ἰδίᾳ δὲ οἱ Χαλδαῖοι, ἐπίστευον ὅτι οἱ ἀστέρες ἀσκοῦν ἐπίδρασιν ἐπὶ τὴν τύχην τῶν ἀνθρώπων. *Martium* ὁ Ἄρης λόγῳ τῆς ἐρυθρᾶς λάμψεως ἐθεωρεῖτο ὀλέθρος καὶ καταστρεπτικός. *mediam regionem* ὁ ἥλιος ἐν σχέσει πρὸς τοὺς ἄλλους πλανήτας κατέχει τὸ κέντρον, ὡν τέταρτος. *Sol* ὁ μεγαλύτερος τῶν πλανητῶν, τοῦ ὁποῖου ἡ ἐπιφάνεια εἶναι 12000 φορὰς μεγαλυτέρα τῆς ἐπιφανείας τῆς Γῆς, ρυθμίζει τὸν χρόνον, δίδει φῶς, ζῶν καὶ κίνησιν διὰ τῆς θερμοκρασίας του. ἡ ὁποία εἶναι ἄνω τῶν 5000 βαθμῶν Κελσίου. *Mercurius—Venus* οἱ δύο οὗτοι πλανῆται ἐθεωροῦντο δορυφόροι τοῦ Ἥλιου κατὰ τὸν ἐκ Πόντου Πλατωνικόν φιλόσοφον Ἡρακλείδην. *infimoque orbe Luna* ἡ Σελήνη ἐν σχέσει πρὸς τοὺς ἄλλους ἀστέρας ἦτο ἐγγυτέρα πρὸς τὴν Γῆν. *feruntur omnia rotanda* κατὰ τὸ νόμιον τῆς παγκοσμίου ἔλξεως (*Νεῦτωνος*) ἡ ὕλη ἔλκει τὴν ὕλην κατ' εὐθὺν λόγον τῶν μαζῶν καὶ κατ' ἀντίστροφον λόγον τῶν τετραγώνων τῶν ἀποστάσεων αὐτῶν.

Νόημα : Καθ' ὃν χρόνον ὁ Σκιπίων εἶχε παραδοθῆ εἰς φιλοσοφικὴν ρέμβην διὰ τὴν μικρότητα τῆς Γῆς, ἐνεφανίσθη ὁ πάππος, ὁ ὁποῖος κάμνει περιγραφὴν τοῦ ὅλου οὐρανόου συστήματος. Λέγει λοιπὸν ὅτι αὐτὸ σύγκειται ἐξ ἑννέα σφαιρῶν. Πρώτη σφαῖρα ἐξωτερικὴ, εἰς ἀπώτατον σημείον κειμένη καὶ πάσαις τὰς λοιπὰς ἐν ἑαυτῇ περικλείουσα, εἶναι ἡ *Οὐράνια* ἢ ὁ *οὐράνιος θόλος*, ἡ ὁποία ταυτίζεται πρὸς τὸν ὕψιστον θεόν, — κατὰ τοὺς Στωικοὺς—καὶ ἐπ' αὐτῆς εἶναι προσηλωμένοι οἱ ἀπλανεῖς ἀστέρες. Ἐντὸς αὐτῆς περιέχονται ἡ μία ἐντὸς τῆς ἄλλης αἱ ἑπτὰ σφαῖραι τῶν πλανητῶν κατὰ τὴν ἐξῆς σειρᾶν· ἡ σφαῖρα τοῦ Κρόνου, ἀπώτατη τῆς Γῆς, ἡ τοῦ Διός, ἡ τοῦ Ἄρεως, ἡ τοῦ Ἥλιου, εἰς μέσην τῶν τινὰ χώραν, ἀρχηγῶν τῶν λοιπῶν ἀστέρων, ἡ τῆς Ἀφροδίτης, ἡ τοῦ Ἐρμοῦ καὶ ἡ τῆς Σελήνης. Καὶ κάτωθεν μὲν τῆς Σελήνης κατέχουσα

τὸ κέντρον καὶ ἀκίνητος οὔσα ἐνάτη κατὰ σειράν εἶναι ἢ Γῆ ἔλκουσα αὐτομάτως ὅλα τὰ βίρη καὶ περιέχουσα πλὴν τῆς ἀφθαρσίας τῶν ψυχῶν πᾶν ὅ,τι θνητὸν ὑπάρχει, ἄνωθεν δὲ αὐτῆς ἐπικρατεῖ ἢ αἰωνιότης.

Περιλήψεις : 1. Περιγραφή τοῦ πλανητικοῦ συστήματος τῶν ἐννέα σφαιρῶν. 2. Κινήσεις τῶν πλανητῶν καὶ χαρακτηρισμοὶ ἐνίων ἐξ αὐτῶν.

V § 10 (18)

Quae cum intuērer stupens,
ut me recēpi (ex stupore),
inquam, Quid?
quis est hic,
qui complet aures meas
tantus et tam
dulcis sonus?
Hic est, inquit, ille (sonus)
qui disiunctus
imparibus intervallis,
sed tamen distinctis
pro rata (ratione) parte

impulsu et motu
ipsorum orbium efficitur
et temperans acuta
cum gravibus
efficit aequaliter
varios concentus ;
nec enim possunt
incitari (in) silentio
tanti motus
et natura fert,
ut sonent extrema
ex altera parte graviter,
ex altera autem acute.
Quam ob causam
summus ille
stelliter cursus caeli,
cuius conversio
est concitator,
movetur acuto
et excitato sono,
gravissimo autem
(sono movetur)
hic lunaris
atque infimus (cursus) ;
nam terra nona
manens immobilis,

Ταῦτα (δὲ) ἐνῶ προσέβλεπον ἔκθαμβος,
εὐθύς ὡς συνῆλθον (ἐκ τοῦ θάμβους),
εἶπον, τί (εἶναι τοῦτο) ;
Ποῖος εἶναι οὗτος,
ὁ ὁποῖος γεμίζει τὰ ὠτά μου,
τόσον ἰσχυρὸς καὶ (ὅμως) τόσον
γλυκὺς ἤχος ;
Οὗτος εἶναι, εἶπεν, ἐκεῖνος (ὁ ἤχος),
ὁ ὁποῖος, χωρισμένος
μὲ ἀνισα διαστήματα,
ἀλλ' ὅμως ρυθμισμένα
καθ' ὑπολογισμένην (ἀναλογίαν) ὡς πρὸς
τὰ μέρη
διὰ τῆς δονήσεως καὶ κινήσεως
τῶν ἰδίων σφαιρῶν, παράγεται
καὶ ἀναμειγνύων ὀξείας (τόνους)
μὲ βυρεῖς
παράγει ὁμοιομόρφως
ποικίλας ἀρμονίας
οὔτε ἀληθῶς δύνανται
να διεγείρωνται (ἐν) σιγῇ
τοσαῦται κινήσεις
καὶ (ἐξ ἄλλου) ἢ φύσις ἀπαιτεῖ,
ἵνα ἀντηχοῦν αἱ ἔσχαται (σφαῖραι)
ἐκ τοῦ ἐνὸς (μὲν) μέρους βαρέως,
ἐκ τοῦ ἄλλου δὲ ὀξέως.
Διὰ ταύτην (δὲ) τὴν αἰτίαν
ἢ ἀνωτάτη ἐκείνη
ἀστειρόεσσα τροχιά τοῦ οὐρανοῦ,
τῆ; ὁποίας ἢ περιφορὰ
εἶναι ταχύτερα (τῶν ἄλλων),
κινεῖται μὲ ὀξύν
καὶ διαπεραστικὸν ἤχον,
μὲ βαρύτερον τοῦναντίον
(ἤχον κινεῖται)
αὐτῆ ἢ σεληνιακῆ
καὶ κατωτάτη (τροχιά)
διότι ἢ Γῆ, ἐνάτη,
παραμένουσα ἀκίνητος,

semper haeret
una sede
complexa mediū locum mundi.
Illi autem octo cursus,
in quibus vis duorum
est eadem,
efficiunt septem sonos
distinctos intervallis,

qui numerus fere est
modus omnium rerum ;
quod docti homines
imitati nervis
atque cantibus
aperuerunt sibi
reditum in hunc locum,
sicut alii
(aperuerunt sibi reditum),

qui coluerunt
divina studia
in humana vita
praestantibus ingenis.

πάντοτε εἶναι προσκεκολλημένη
εἰς τὴν αὐτὴν θέσειν
κατέχουσα τὸ κέντρον τοῦ κόσμου.
Ἐκεῖναι δὲ αἱ ὀκτὼ τροχιαί,
μεταξὺ τῶν ὁποίων ἡ φορὰ τῶν δύο
εἶναι ἢ αὐτῆ,
παράγουν ἐπιτὰ ἤχους
διακεκριμένους διὰ τῶν (ἤχηρῶν) διαστη-
μάτων,
ὁ ὁποῖος ἀριθμὸς σχεδὸν εἶναι
ὁ δεσμὸς ὄλων τῶν πραγμάτων·
τοῦτο (δὲ) οἱ μορφωμένοι ἄνθρωποι
ἀπομιμηθέντες διὰ μουσικῶν ὀργάνων
καὶ φωνητικῶν τόνων
ἤνοιξαν διὰ τοὺς ἑαυτοὺς τῶν
τὴν ἐπάνοδον εἰς τοῦτον τὸν τόπον,
ὅπως ἀκριβῶς ἄλλοι
(ἤνοιξαν διὰ τοὺς ἑαυτοὺς τῶν τὴν ἐ-
πάνοδον),
οἱ ὁποῖοι ἐκαλλέργησαν
τὰς θείας σπουδὰς
κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς
διὰ τῶν ἐξεχουσῶν διανοιῶν (των).

Γραμματικά — Σημασιολογικά. — intūxor, itus sum, ēri 2=προσεκτικῶς κοιτάζω. stupens, ntis μετ. ἐν. τοῦ stupēo, ūi, —, ēre 2=ἐκπλήσσομαι, μένω ἔκθαμβος. recēri παρακμ. ὄρ. τοῦ recīrio, cēri, ceptum, ēre 3=ἵνα λαμβάνω (me recipio=συνέρχομαι). complet ἐν. ὄρ. τοῦ complēo, ēni, etum, ēre 2=πληρῶ, γεμίζω. auris, is θηλ. γ'=τὸ οὖς. dulcis, is, e ἐπίθ. γ'=γλυκύς. sonus, i ἄρσ. β'=ἤχος. intervallum, i οὐδ. β'=διάστημα. disiunctus, a, um μετ. παθ. παρακμ. τοῦ disjūngo, nxi, nctum, ēre 3=διαχωρίζω. impar, āris μονοκατάλ. ἐπίθ. γ'=ἄνισος. ratus, a, um μετ. παθ. παρακμ. τοῦ ἀποθ. reor, ratus sum, rēri 2=λογίζομαι (ὡς ἐπίθ.=ἀνάλογος). ratio, ōnis θηλ. γ'=λόγος, ἀναλογία. distinctus, a, um μετ. παθ. παρακμ. τοῦ distinguo, nxi, nctum, ēre 3=διακρίνω. impulsus, us ἄρσ. δ'=ᾠθησις, κρηθασμός. efficitur ἐν. παθ. ὄρ. τοῦ efficior, effectus sum, effici 3=συντελοῦμαι, παράγομαι (κατωτέρω τὸ ἐνεργ. efficiō, fēci, fēctum, ēre 3=συντελῶ, κατορθώνω, παράγω). acūtus, a, um (acuō) ἐπίθ. β'=ὀξύς. gravis, is, e ἐπίθ. γ'=βαρῦς. temperans, ntis μετ. ἐν. τοῦ tempēro, avi, atum, āre 1=συγκεραυνῶ, ρυθμίζω. varius, a, um ἐπίθ. β'=ποικίλος. aequabiliter ἐπίρρ.=ὁμοιόμορφως. concertus, us ἄρσ. δ'=τόνος, ἁρμονία. silentio ἀφαιρ. κειμένη ἐπίρρ.=σιγῇ. incitari ἀπαρ. παθ. ἐν. τοῦ incitor, atus sum, āri 1=διεγείρομαι. possunt ἐν. ὄρ. τοῦ possum, potūi, posse=δύναμαι. natura, ae θηλ. α'=ἡ φύσις. fert ἐν. ὄρ. τοῦ fero, tuli, latum, ferre 3=φέρω, ἀπαιτῶ. ut τελ. σύνδ.=ἵνα. extrēmus καὶ extīmus, a, um ὑπερθ. βαθμ.

=ἔσχατος τοῦ extērus καὶ exter, ĕra, ĕrum (συγκρ. exteriōr, 'ior, ius), gravīter—acūte ἐπιρρ. θετ. βαθμ.=βαρέως—δξέως. sonent ἐν. ὑποτ. τοῦ sono, ūi, ūtum, āre 1=ἠχώ. stellifer, ĕra, um ἐπίθ. β'=ἀστερόεις. cursus, us ἄρσ. δ'=δρομος, φορά, τροχιά. cuius γεν. ἐν. τῆς ἀναφ. ἀντ. qui, quae, quod. conversio, ōnis θηλ. γ'=περιστροφή. concitatior, ior, us συγκρ. βαθμ. τοῦ θετ. concitātus, a, um=ταχύς (ὑπερθ. concitatis-simus, a, um). acūtus, a, um ἐπίθ. β'=δξύς. excitatus, a, um ἐπίθ. β'=ἐρεθιστικός, διαπεραστικός, ἔντονος. movētur ἐν. παθ. ὄρ. τοῦ mo-veor, motus sum, ēri 2=κινούμαι. gravis, is, e ἐπίθ. γ'=βαρὺς(συγκρ. gravior, ior, ius ὑπερθ. gravissimus, a, um). lunāris, is, e ἐπίθ. γ'=σεληνιακός. infimus, a, um ὑπερθ. βαθμ.=κατώτατος τοῦ θετ. inferus, a, um=ὁ κάτω (συγκρ. inferior, ior, ius). ponus, a, um ἀριθμ. τακτ = ἔνατος. immobilis, is, e ἐπίθ. γ'=ἀκίνητος. manens, ntis μετ. ἐν. τοῦ manēo, mansi, mansum, ēre 2=μένω. sedes, is θηλ. γ'=ἔδρα, θέσις. haeret ἐν. ὄρ. τοῦ haerēo, haesi, haesum, ēre 2=ἔχομαι τινος, εἶμαι προσκεκολλημένος. complexus, a, um μετ. παθ. παρακμ. τοῦ complector, ēxus sum, ēcti 3=ἐναγκαλιζομαι. κατέχω. octo ἀριθμ. ἀπόλ.=ὀκτώ. idem, eādē, idē ὄριστ. ἀντ.=αὐτός. vis ἔλλειπτ. γ' κλ.=βία, δύναμις, φορά, duorum γεν. πληθ. τοῦ ἀριθμ. ἀπολ. duo, ae, o = δύο. septem ἀριθμ. ἀπόλ.=ἑπτὰ. efficiunt ἐν. ὄρ. τοῦ efficio, fēcī, fēcūm, ēre 3=ἐπιτελῶ, παράγω. distinctus, a, um μετ. παθ. παρακμ. τοῦ distinguo (idē ἀνωτέρω) doctus, a, um (μετ. παθ. παρακ. τοῦ doceo, ūi, ctum, ēre 2=διδάσκω)=δεδιδασμένος, μορφωμένος, ἐδῶ ἔννοεῖ τοὺς μουσικούς. nervus, i ἄρσ. β'=νευρά, χορδή. imitor, atus sum, āri 1=μιμοῖμαι. cantus, us ἄρσ. δ'=ᾄσμα, φωνητικός τόνος. aperuerunt παρακμ. ὄρ. τοῦ aperio, ūi, rtum, ĩre 4=ἀνοίγω sibi δοτ. πληθ. προσ. ἀντ. γ'προσ. κειμένης αὐτοπαθώς=ἑαυτοῖς. reditus, us ἄρσ. δ'=ἐπάνοδος. sicut ἐπιρρ.=ὡσπερ, καθώς. praestans, ntis (μετ. ἐν. τοῦ praesto, stīti, stītum, āre 1=προέχω)=ὁ ἔξοχος. ingenium, ii οὐδ. β'=πνεῦμα, εὐφυΐα. humanus, a, um ἐπίθ. β'=ἀνθρώπινος divinus a, um ἐπίθ. β'=θεῖος. studium, ii οὐδ. β'=σπουδή. coluerunt παρακμ. ὄρισ. τοῦ colo, colūi, cultum, ēre 3=καλλιερῶ, θεραπεύω.

Συντακτικὰ—Αἰσθητικὰ. Quae=haec autem. cum... intuērer χρόν. πρότ. ut me recēpi χρόν. πρότ. qui... complet ἀναφ. πρότ. qui .. efficitur ἀναφ. πρότ. intervallis ἀφαιρ. ὄργάν. pro rata ἔμπρόθ. διορ. συμφωνίας. impulsu et motu ἀφαιρ. ὄργαν. orbium γεν. ὑποκ. incitari τελ. ἀπαρ. ἐκ τοῦ possunt ἔξαργτώμ. ut... sonent τελ. πρότ. Quam ob causam ἔμπρόθ. διορ. αἰτίας. summus ille caeli stellifer cursus ἐτέθη καθ' ὑπαλλαγήν ἀγτί: ille summi caeli stelliferi cursus. summus—infimus ἀντίθεσις. acuto—excitato sono—gravissimo ἀφαιρ. τροπικαί. immobilis κατηγ. una sede ἀφαιρ. τοπική. intervallis ἀφαιρ. ὄργανική. qui . fert ἀναφ. πρότ. modus κατηγ. omnium rerum γεν. ἀντικειμ. nervis—cantibus ἀφαιρ. ὄργαν. sibi δοτ. ἠθική. qui... coluerunt ἀναφ. πρότ. praestantibus ingeniiis ἀφαιρ. ὄργαν. in vita humana divina studia αἰ λέξεις **χιαστί** ἐιοποθέτησαν καὶ ἐνέχουν **παρήχησιν** :

Πραγματικά.—Quae δηλ. τοὺς ἀστέρας τοῦ πλανητικοῦ συστήματος. Quid... dulcis sonus κατὰ τὴν Πυθαγόρειον θεωρίαν λόγω τῆς κινήσεως τῶν ἀστρῶν εὐρισκομένων εἰς ἄνισα διαστήματα, προκαλεῖται ποικιλία ἤχων, διαφόρου ἐντάσεως, ἐκ τῶν ὁποίων παράγεται θαυμαστὴ ἄρμονία· πρβλ. τὸ τοῦ Ἀριστοτέλους «*ψόφος ἑναρμόνιος*», ἢ ὅπως ὁ Πλάτων φαντάζεται «*Σειρήνας ἐπικαθημένας καὶ συμπεριφερομένας ἐπὶ τῶν κύκλων, αἵτινες ἄδουσαι συναποτελοῦν ἄρμονίαν*», impulsu et motu διὰ τῆς παλμικῆς δονήσεως, τὴν ὁποίαν παράγουν, κινούμενα: αἱ σφαιραὶ, καὶ τοῦ συγκερασμοῦ ὀξέων καὶ βαρέων τόνων παράγεται θεία ἄρμονία. Ἀκριβέστερον εἰπεῖν τὰ ἄνισα μεταξὺ τῶν σφαιρῶν διαστήματα πηρᾶν γοῦν ποικίλους τόνους· ἐν τούτοις ὁμοίως ταῦτα εἶναι κεκατονισμένα μετὰ ταύτην λογικὴν ἀναλογίαν, ὥστε νὰ ἐλέγχεται πλήρης καὶ ὁμοιόμορφος συγκερασμὸς ὀξέων καὶ βαρέων τόνων καὶ νὰ δημιουργῆται μία ἄρμονικὴ σύνθεσις. terra immobilis ἢ Γῆ, ὡς ἐτονισθῆ, κατέχει τὸ κέντρον τοῦ κοσμικοῦ συστήματος, κίνητος οὐσα καὶ μὴ παράγουσα ἤχων. lunaris—infimus ἢ τροχιά τῆς σελήνης οὐσα ἐγγυτέρα πρὸς τὴν γῆν, κινεῖται βραδύτερον καὶ ἐπομένως παράγει βαρὺν ἤχων. vis diuotum αἱ τροχιαὶ τοῦ Ἑρμοῦ—κατ' ἄλλους τοῦ Οὐρανοῦ—καὶ τῆς Ἀφροδίτης ἔχουσαι τὴν αὐτὴν ταχύτητα παράγουν ὁμοιόμορφον ἤχων καὶ οὕτω ἀντὶ 8 τόνων ἔχομεν 7 (πρβλ. τοὺς 7 τόνους τῆς μουσικῆς κλίμακος καὶ τὴν ἱερότητα καὶ τὸν μυστικισμὸν τοῦ ἀριθμοῦ 7, ὡς ἐλέχθη εἰς προηγουμένα μαθήματα, ὁ ὁποῖος ἀποτελεῖ τὸν συνδετικὸν κρίκον πάντων τῶν πραγμάτων. quod δηλ. αὐτὸν τὸν ἤχων. docti homines imitati ἔννοεῖ τοὺς ἐφευρέτας τῆς μουσικῆς; καὶ τοὺς περὶ αὐτὴν ἀσχοληθέντας Ἀπόλλωνα, Ἑρμῆν, Ὀρφέα, Ἀμφίωνα, οἱ ὁποῖοι ἐμιμήθησαν τὴν μουσικὴν ἄρμονίαν τῶν ἤχων τῶν πλανητικῶν σφαιρῶν καὶ παρήγαγον τὴν ἐνόργανον ἢ ἀνόργανον (φωνητικὴν) μουσικὴν π. χ. τὴν ἐπτάχορδον λύραν ἐν σχέσει πρὸς τοὺς 7 πλανήτας ἢ τὰς 7 χορδὰς τῆς κιθάρας. Ἀξιολογικῶς ἡ μουσικὴ θεωρεῖται πρώτη τῶν καλῶν τεχνῶν, διὰ τοῦτο καὶ αἱ θρησκείαι χρησιμοποιοῦν ταύτην πρὸς ἐπικοινωνίαν μετὰ τὸ θεῖον. divina studia πᾶσαι αἱ πνευματικαὶ σπουδαί, δι' ὧν προήχθη ὁ πολιτισμὸς τῆς ἀνθρωπότητος, παραπλεύρως τῶν ὁποίων κατέχει ἐξέχουσαν θέσιν ἡ μουσικὴ.

Νόημα.—Ὁ Σκιπίων ἑκθαμβὸς πρὸς τοῦ πλανητικοῦ συστήματος ἀπορεῖ ἐπὶ τῷ ἀκούσματι ἤχου ἰσχυροῦ καὶ ἄρμονικοῦ. Ὁ πάππος παρέχων τὰς ἀναγκαίας ἐξηγήσεις λέγει ὅτι ἡ ἄρμονία τῶν ἤχων προέρχεται ἐκ τῆς κινήσεως τῶν σφαιρῶν, αἱ ὁποῖαι διὰ τῆς παλμικῆς τῶν δονήσεως παράγουν ποικίλους ἤχους, οἱ ὁποῖοι ἐν τούτοις λόγω τῶν ρυθμικῶν ἀναλογιῶν τῶν διαστημάτων καὶ τοῦ ὁμοιομόρφου συγκερασμοῦ τῶν ὀξέων καὶ βαρέων φωνητικῶν τόνων δημιουργοῦν μίαν θεῖαν ἄρμονικὴν σύνθεσιν. π. χ. ὁ ὀξύτερος τόνος τῆς οὐρανοῦ σφαίρας συναναμιγνύεται πρὸς τὸν βαρύτερον τόνον τῆς Σελήνης. Ὡς πρὸς τὴν Γῆν δὲν γίνεται λόγος, διότι, ἀκίνητος οὐσα, οὐδένα παράγει ἤχων. Ἐπομένως ἀπομένουν αἱ ἐπτὰ σφαιραὶ, δηλ. ὁ ἀριθμὸς 7, ὁ συνδέων πάντα τὰ πράγματα. Αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν ἑναρμόνιον ἤχων ἔχοντες ὡς πρότυπον οἱ ἐφευρέται

τῆς μουσικῆς δι' ἐνοργάνων καὶ ἀνοργάνων τόνων ἀναπαρήγαγον τὴν οὐρανίαν ἁρμονίαν, ὅπως ἀκριβῶς καὶ οἱ πνευματικοὶ ἄνθρωποι ἔθεσαν εἰς τὴν ἐξυπηρετήσιν θεῶν σπουδῶν τὴν πνευματικὴν τῶν ὑπεροχὴν.

Περίληψις. — 1. Ἡ ἁρμονία τοῦ πλανητικοῦ συστήματος καὶ αἰτιολογία αὐτῆς. 2. Οἱ τόνοι τῆς μουσικῆς κλίμακος ἀποτελοῦν μίμησιν τῆς ἁρμονίας ἐκ τῆς κινήσεως τῶν σφαιρῶν τῶν πλανητῶν. 3. Οἱ μουσικοὶ καὶ οἱ φορεῖς τοῦ πνευματικοῦ πολιτισμοῦ ἀνοίγουν τὴν ὁδὸν πρὸς ἐπάνοδον εἰς τὸν οὐράνιον κόσμον.

V § 11 (19)

Aures hominum
oppletæ hoc sonitu
obsurduerunt;
nec est ullus sensus
hebetior in vobis,
sicut ea gens,
quæ adcolit
illum locum, ubi Nilus
ad illa,
quæ nominantur Catadûpa,
præcipitat ex altissimis mon-
tibus,
caret sensu audiendi
propter magnitudinem sonitus.
Hic vero sonitus
incitatissima conversiōne
totius mundi
est tantus,
ut non possint
capere eum
aures hominum,
sicut nequitis
intuēri adversum solem,
eiusque radiis
acies vestra sensusque
vincitur.
Hæc ego admīrans,
tamen referebam oculos
identidem ad terram.

Τὰ ὦτα τῶν ἀνθρώπων
γεμίσαντα ἀπὸ αὐτὸν τὸν ἦχον
ἐξεκωφώθησαν·
καὶ δὲν ὑπάρχει καμία αἴσθησις
ἀμβλυτέρα (τῆς ἀκοῆς) εἰς σᾶς,
ὅπως ἀκριβῶς τοῦτο τὸ γένος,
τὸ ὁποῖον κατωικεῖ πλησίον
ἐκείνου τοῦ τόπου, ὅπου ὁ Νεῖλος
πλησίον ἐκείνων (τῶν μερῶν),
τὰ ὁποῖα ὀνομάζονται Κατάδουπα,
καταρρέει ἐξ ὑψηλοτάτων ὄρεων.

στερεῖται τῆς αἰσθήσεως τῆς ἀκοῆς
ἕνεκα τῆς ἰσχύος τοῦ ἦχου.
Οὗτος δὲ ὁ ἦχος
ἕνεκα τῆς ταχυτάτης περιστροφῆς
ὀλοκλήρου τοῦ κοσμικοῦ συστήματος
εἶναι τόσον ἰσχυρός,
ὥστε νὰ μὴ δύνανται
νὰ συλλάβουν αὐτὸν
τὰ ὦτα τῶν ἀνθρώπων,
ὅπως ἀκριβῶς δὲν δύνασθε
νὰ προσβλέπετε ἀπ' εὐθείας τὸν ἥλιον.
Ἄλλ' ἐκ τῶν ἀκτίνων τούτου
ἢ δξύτης τῆς ὑμετέρας αἰσθήσεως
ὑποχωρεῖ.
Ταῦτα ἐγὼ μολονότι ἐθαύμαζον,
ὅμως ἐπανέφερον τὰ βλέμματα (μου)
ἐκ διαλειμμάτων πρὸς τὸ μέρος τῆς γῆς.

Γραμματικὰ — Σημασιολογικὰ. — sonitus, us ἄρσ. δ' = ἦχος. oppletus, a, um μετ. παθ. παρακμ. τοῦ oppleō, ἐνί, etum, ere 2 = πληρῶ, γεμίζω. auris, is θηλ. γ' = οὖς. homo, inis ἄρσ. γ' = ἄνθρωπος. obsurduerunt παρακμ. ὄρ. τοῦ obsurdesco, ūi, —, ere 3 = γίνομαι κωφός. ullus, a, um ἄντωνυμικὸν ἐπίθ. = τίς, τί. hebes, etis μονοκατάλ. ἐπίθ. γ' = ἀμβλὺς (συγκρ. hebetior, ior, ius ὑπερθ. hebetissimus, a, um). sensus, us ἄρσ. δ' = αἴσθησις, vobis ἀφαιρ. πληθ. προσωπ. ἀντ. β' προσ. tu =

σύ. sicut καὶ sicūti ἐπίρρ. = ὡσπερ, ὄπως. ubi ἀναφ. τοπ. ἐπίρρ. = ὅπου. Nilus, ἡ ἄρσ. β' = Νεῖλος. illa οὐδ. αἰτ. πληθ. quae οὐδ. ὄνομ. πληθ. Cātādūpa, ὄρμ οὐδ. πληθ. β' κλ. = τὰ Κατάδουπα, ὁ μικρὸς τοῦ Νεῖλου καταρράκτης. nominantur ἐν. παθ. ὄρ. τοῦ τρεῖς ἴσσοι, atus sum, āri 1 = ὀνομάζομαι. praecipitat (ἀμεταβάτως) ἐν. ὄρ. τοῦ praecipito, avi, atum. āre 1 = καταφέρομαι, καταρρέω. altus, a, um ἐπίθ. β' = ὑψηλός (συγκρ. altior ὑπερθ. altissimus). mons, ntis, ἄρσ. γ' = ὄρος. ea ὄνομ. ἐν. θηλ. γέν. τῆς ὄρισ. ἀντ. is, ea, id. gens, ntis, θηλ. γ' = γένος, ἔθνος. adcolit ἐν. ὄρ. τοῦ adcolo, colūi, cūltum, ἔρε 3 = κατοικῶ πλησίον. propter πρόθ. + αἰτ. = ἐνεκα + γεν. magnitudo, īnis θηλ. γ' = μέγεθος. audiendi γεν. γερονδίου τοῦ audio, īvi, ītum, īre 4 = ἀκούω. caret ἐν. ὄρ. τοῦ careo, ūi, —, ēre 2 = ἐνδεής εἰμί, στερεῦμαι, χάνω. totius γεν. ἐν. τοῦ ἀντιωνυμιακοῦ ἐπίθ. totus, a, um = ὅλος. incitatus, a, um ἐπίθ. β' = ταχύς. conversio, opis, θηλ. γ' = περιστροφή. ut συμπερ σύνδ. = ὥστε. capere ἀπαρ. ἐν. τοῦ capio, cēpi, captum, ἔρε 3 = λαμβάνω, συλλαμβάνω. possint ὑποτ. ἐν. τοῦ possum, potui, posse = δύναμαι. intueri ἀπαρ. παθ. ἐν. τοῦ intueor, ūtus sum, ēri 2 = προσβλέπω, ἀντιβλέπω. adversus, a, um, ἐπίθ. β' = ἐναντίον, ἐδῶ ἀπ' εὐθείας. nequitis ἐν. ὄρ. τοῦ nequēo (ἐλλειπτ. καὶ ἀνώμαλον), īvi, καὶ ii, ūtum, īre 4 = οὐ δύναμαι. radius, ii ἄρσ. β' = ἀκτίς. acies, ēi θηλ. ε' = ἀκή, ἀκωκή, ὀξύτης (ὀπτική). vincitur ἐν. παθ. ὄρ. τοῦ vincor, victus sum, vinci 3 = νικῶμαι, ὑποχωρῶ. Haec οὐδ. πληθ. admirans μετ. ἐν. τοῦ ἀποθ. admīror, atus sum, āri 1 = ἄγαμαι, θαυμάζω. referebam παρὰτ. τοῦ refero, rettūli, relātum, referre 3 = ἐπαναφέρω. identidem ἐπίρρ. = ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρόν, κατὰ διαλείμματα, κατὰ διαστήματα.

Συντακτικὰ — Αἰσθητικὰ. — orpetae αἰτιολ. μετ. sonitu ἀντ.

τῆς μετ. ea gens... caret (ὑπερβολή). quae adcolit ἀναφ. παρτ. ubi... Nilus... praecipitat ἀναφ. τοπικὴ προτ.. quae nominantur ἀναφ. προτ. Catadura κατηγ. sensu ἀντικ. τοῦ caret. propter magnitudinem ἀντακαστ. αἴτιον. tantus totius sonitus παρήχησις τοῦ t πρὸς αἰσθητοποίησην τῆς μεγάλης βοῆς τοῦ ἤχου· ἡ παρομοίωσις ὑπερβολικὴ. conversione ἀφαίρ. αἰτίας. ut... possint συμπερ. πρότ. capere ἀντικ. (τελ. ἀπαρ). intueri ἀντικ. (τελ. ἀπαρ) ἐκ τοῦ nequitis ἐξαρτώμ. acies vestra sensusque σχῆμα ἐν διὰ δυοῖν ἀντί: acies sensus (γεν) vestri = ἡ ὀξύτης τῆς ὑμετέρας αἰσθήσεως. admirans ἐνδοτικὴ μετ.

Πραγματικὰ. — orpetae sonitu.. absurduerunt ἡ αἰσθησις τῆς ἀκοῆς ἔχει τελείως ἀμβλυνθῆ λόγῳ τῆς ἕξεως τῶν ἀνθρώπων νὰ ἀκούουν τὸν ἤχον αὐτὸν ἀπὸ τῆς παιδικῆς ἡλικίας των. Κατὰ τὸν Ἀριστοτέλην τοῦτο παρεδέχοντο οἱ Πυθαγόρειοι Nilus μέγας ποτομὸς τῆς Αἰγύπτου (καὶ ὄνομα ἀνδρῶν). Catadūpa μικρὸς καταρράκτης τοῦ Νεῖλου 16 μ. πλησίον τῆς Κυρήνης (νῦν: Wady—Halfa). nequitis intueri ὅτι εἶναι ἀνακριβὴς ἡ παρομοίωσις φαίνεται ἐκ τούτου, ὅτι τὸν ἐκ τῆς κινήσεως τῶν σφαιρῶν παραγόμενον ἤχον οὐδόλως ἀκούομεν, ἐνῶ τὸν ἤλιον βλέπομεν καὶ αἰσθανόμεθα τὴν ἐκτυφλωτικὴν λάμπιν αὐτοῦ (πρβλ. τὸ ἐν τοῖς Ἀπομνημονεύμασι τοῦ Ἐνοφῶντος IV, Γ, 14 «ἐάν τις ἀναιδῶς τὸν ἥλιον θεᾶται, τὴν ὄψιν ἀφαιρεῖται».

Νόημα. — Εἰς τὴν παράγραφον αὐτὴν ὁ Σκιπίων ὁ Ἀφρικανὸς δίδει τὴν ἐξήγησιν τῆς ἀδυναμίας τῶν ἀνθρώπων νὰ συλλάβουν τὸν ἀρμονικὸν ἦχον τοῦ σύμπαντος. Λέγει λοιπὸν ὅτι ἡ αἴσθησις τῆς ἀκοῆς, ἡ ὁποία εἶναι ἀμβλυτέρα πάσης ἄλλης, ἔχει ἀκαμβλυνηθῆ λόγῳ τῆς συνεχοῦς ἐρεθιστικότητος τοῦ ἦχου, τὸν ὁποῖον νηπίοθεν ἀκούουν οἱ ἄνθρωποι. Πρὸς ἀπόδειξιν τούτου φέρει δύο παραδείγματα : πρῶτον τοὺς ἀνθρώπους ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι, κατοικοῦντες πλησίον τῶν καταρρακτῶν τοῦ Νείλου, ἔπαυσαν νὰ αἰσθάνωνται τὸν ἦχον τῶν καταρρεόντων ὑδάτων λόγῳ τῆς ἰσχύος αὐτοῦ (*φυσικὴ ἀπόδειξις*) καὶ δεύτερον τοὺς ἀνθρώπους ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι, ἐνῶ προσπαθοῦν νὰ ἀτενίσουν κατ' εὐθεΐαν τὸν ἥλιον, κινδυνεύουν νὰ ὑποστοῦν βλάβην τῆς ὁράσεως τοιαύτην, ὥστε νὰ μὴ δύνανται νὰ δεχθοῦν οὐδὲ τὸν ἐλάχιστον ὀπτικὸν ἐρεθισμὸν (*πρακτικὴ ἀπόδειξις*). Παρὰ τὸν θαυμασμὸν ὅμως πρὸς τὸν ἐναρμόνιον ἦχον ὁ Σκιπίων (ἕγγονος) ἐπαναφέρει τὰ βλέμματά του πρὸς τὴν Γῆν.

Περιλήψεις. — Φυσικὴ καὶ πρακτικὴ ἀπόδειξις, δι' ὧν ἀδυνατεῖ ὁ ἄνθρωπος νὰ συλλάβῃ τὸν ἐναρμόνιον ἦχον τῶν σφαιρῶν.

Tum Africanus inquit :
Sentio te etiam nunc
contemplari sedem
ac domum hominum ;
quae si videtur tibi
ita parva, ut est,
haec caelestia
semper spectato,
illa humana contemnit.
Tu enim quam celebritatem
sermōnis hominum
aut quam gloriam expetendam
potes consequi ?

Vides habitari in terra
in locis raris et angustis
et in ipsis quasi maculis,
ubi habitatur, (vides)
interiectas (esse)
vastas solitudines,
eosque, qui incolunt terram

non modo ita
interruptos esse,
ut nihil possit manere
inter ipsos ab aliis ad alios,
sed (vides) stare
partim obliquos,
partim transversos
partim etiam adversos a vobis :
a quibus nullam gloriam

Τότε ὁ Ἀφρικανὸς εἶπεν :
παρατηρῶ ὅτι σὺ ἀκόμη (καὶ) τῶρα
κοιτάζεις προσεκτικῶς τὴν ἔδραν
καὶ τὴν κατοικίαν τῶν ἀνθρώπων
αὕτη (δὲ) ἐὰν φαίνεται εἰς σέ
τόσον μικρά, ὅπως (πράγματι) εἶναι,
ταῦτα τὰ οὐράνια
πάντοτε νὰ ἀτενίζης,
ἐκεῖνα τὰ ἀνθρώπινα νὰ καταφρονῆς.
Δίότι γὰρ ποῖαν διαφήμισιν
(ἐκ) τοῦ λόγου τῶν ἀνθρώπων
ἢ ποῖαν δόξαν προσδοκῆσιμον
δύνασαι νὰ ἐπιδιώξης ;
Βλέπεις ὅτι ὑπάρχουν κατοικίαι ἐπὶ γῆς
εἰς τόπους σποραδικοὺς καὶ στενοὺς
καὶ εἰς αὐτά, οὕτως εἰπεῖν, τὰ στίγματα,
ὅπου ὑπάρχουν κατοικίαι (βλέπεις)
ὅτι ἔχουν παρεμβληθῆ
ἀχανεῖς ἐρημίαι,
καὶ ὅτι αὐτοί, οἱ ὁποῖοι κατοικοῦν τὴν
γῆν,
ὄχι μόνον κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον
ἔχουν διαχωρισθῆ,
ὥστε οὐδὲν νὰ δύναται νὰ διαδίδεται
μεταξὺ αὐτῶν ἀμοιβαίως,
ἀλλὰ (βλέπεις) νὰ ἴστανται
ἐν μέρει (μὲν) ἀντικοί,
ἐν μέρει (δὲ) περιοικοί
καὶ ἐν μέρει ἀντίποδες πρὸς σᾶς :
ἀπὸ αὐτοὺς (δὲ) οὐδεμίαν δόξαν

certe potestis exspectare.

βεβαίως δύνασθε νὰ ἀναμένετε.

Γραμματικά—Σημαιολογικά — Tum χρον. ἐπίρρ. = τότε. sentio, sensi, sensum, ἴρε 4 = αἰσθάνομαι, παρατηρῶ. inquit ἔλλειπτ. ρ. = εἶπεν. sedes, is θηλ. γ' = ἔδρα. contemplari ἀπαρ. παθ. ἐν. τοῦ ἀποθετ. contemplor, atus sum, āri 1 = ἐπισκοπῶ, προσεκτικῶς κοιτάζω. quae ὄνομ. ἐν. parvus, a, um ἐπίθ. β' = μικρὸς (συγκρ. minor, ὑπερθ. minimus) videtur ἐν. παθ. ὄρ. τοῦ videor, visus sum, ēri 2 = φαίνομαι. caelestis, is, e ἐπίθ. γ' = οὐράνιος. spectato προστ. μέλλ. τοῦ spectro, avi, atum, āre 1 = προσβλέπω. humanus, a, um ἐπίθ. β' = ἀνθρώπινος. contemnitō προστ. μέλλ. τοῦ contemno, tem(p)si, tem(p)tum, ἔρε 3 = καταφρονῶ. qui, quae, quod (quid) ἔρωτημ. ἀντ. = τίς, τι. celebritas, atis θηλ. γ' = συχνὸν πλῆθος, εὐδοκίμῆσις, διαφῆμῆσις. sermo, ὄνις ἄρσεν. γ' = λόγος, φήμη expetendus, a, um γερονδιβον τοῦ expeto, ἴνι, ἴtum, ἔρε 3 = ἐπιζητῶ, ἐπιδιώκω. consequi ἀπαρ. παθ. ἐν. τοῦ consequor, consecutus sum, consequi 3 = συνέπομαι, ἐπιτυγχάνω, ἐπιδιώκω. potes β' ἐν. ὄρ. τοῦ possum. vides ἐν. ὄρ. τοῦ video 2 = βλέπω habitari ἀπαρ. παθ. ἐν. (ἀπροσώπως) τοῦ habitor, atus, sum, āri 1 = κατοικοῦμαι, ὑπάρχει κατοικία. rarus, a, um ἐπίθ. β' = ἀραιός, σποραδικός. angustus, a, um ἐπίθ. β' = στενός. quasi ἐπίρρ. = οἷονεῖ, ὥσπερ, ὥσάν. macula, ae θηλ. α' = στίγμα, κηλὶς. ubi ἐπίρρ. τοπικόν = ὅπου. vastus, a, um ἐπίθ. β' = εὐρύς, ἀχανής. solitudo, inis θηλ. γ' = ἐρημία. interiectas (esse) ἀπαρ. παθ. παρακμ. τοῦ intericio, iēci, iēctum, ἔρε 3 = παρεμβάλλω, παραρρίπτω. qui ὄν. πληθ. incolo, colūi, cultum, ἔρε 3 = κατοικῶ ἐντόξ., ἐνοικῶ. modo ἐπίρρ. = ἄρτι, μόνον. interruptos esse ἀπαρ. παθ. παρακμ. τοῦ interrumpo. rūpi, rūptum, ἔρε 3 = διαχωρίζω, διασπῶ. ut συμπερ = ὥστε. nihil ἄκλιτον οὐδ. = οὐδέν. ab aliis—ad alios λαμβάνονται ἐπίρρ. = ἀμοιβαίως. mano, avi, atum, āre 1 = ῥέω, ἐπικοινωνῶ, διαδίδομαι. possit ὑποτ. ἐν. τοῦ possum. partim—partim ἐπίρρ. = ἐν μέρει μὲν—ἐν μέρει δέ. oblīquus, a, um ἐπίθ. β' = πλάγιος, ἀντικοξ. transversus, a, um ἐπίθ. β' = ἐγκάρσιος, περίοικος. adversus, a, um ἐπίθ. β' = ἐναντίος, ἀντίπους. stare ἀπαρ. ἐν. τοῦ sto, stēti, stātum, āre 1 = ἔστηκα, ἴσταμαι. exspecto 1 = προσδοκῶ, περιμένω. certe ἐπίρρ. = βεβαίως, ἀσφαλῶς. nullus, a, um ἀντωνυμιακὸν ἐπίθ. = οὐδεὶς. potestis β' πληθ. ἐν. τοῦ possum = δύναμαι.

Συντακτικά — Αἰσθητικά. — te ὑποκ. τοῦ contemplari εἶδ. ἀπαρ. ἐξαρτώμ. ἐκ τοῦ sentio sedem—domum ἀντικ. τοῦ ἀπαρ. μετωνυμικῶς ἀντί: terram. quae = haec autem si. videtur (ὑπόθ.) + spectato—contemnitō (ἀπόδ.) ὑποθ. λόγος α' εἶδους δηλῶν τὸ πραγματικόν. tibi dot. προσωπ. parva κατηγ. ut est—ita... παραβολικὴ πρότ. haec—illa ἀντικ. τῶν οἰκείων ρημ. humana—caelestia ἀντίθεσις. celebritatem—gloriam ἀντικ. τοῦ consequi τελ. ἀπαρ. ἐκ τοῦ potes ἐξαρτώμ. hominum γεν. ὑποκειμ. expetendam κατηγ. τοῦ gloriam. habitari—interiectas (esse)—interruptos esse—stare ἀντικ. (εἶδ. ἀπαρ) ἐξαρτώμενα ἐκ τοῦ vides. ubi habitatur ἀναφ. τοπικὴ πρότ. solitudines ὑποκ. τοῦ interiectas (esse). eos que ὑποκ. τοῦ interruptos esse. qui incōlunt ἀναφ. πρότ. ut... possit

συμπερ. πρότ. *manari* (μεταφορὰ ἐκ τῶν ὑγρῶν) ὑποκ. τοῦ ἀπροσώπου λαμβανομένου *possit. nihil* ὑποκ. τοῦ ἀπαρ. *obliquos—transversos—adversos* κατηγ. *exspectare* ἀντικ. (τελ. ἀπαρ.) ἐκ τοῦ *potestis* ἐξαρτώμ.

Πραγματικά.— *Caelestia—humana* τοῦτο ἀκριβῶς διδάσκει καὶ ὁ Χριστιανισμός, νὰ ἀποβλέπωμεν δηλ. εἰς τὴν μετὰ θάνατον ζωὴν, τὴν οὐρανίαν πατρίδα, καὶ νὰ καταφρονῶμεν τὰ ἐγκόσμια, τὴν πρόσκαιρον πατρίδα. Ἡ θεωρία αὕτη τοῦ Κικέρωνος εἶναι εἰλημμένη ἐκ τῶν Στωικῶν. *manare possit* δὲν ἀκριβολογεῖ ὁ Κικέρων, διότι ἐπὶ τῆς ἐποχῆς; του τὸ ἐμπόριον καὶ ἡ θαλασσοπλοῖα εἶχον ἀναπτυχθῆ, ἔτι δὲ σήμερον διὰ τῶν ἀνακαλύψεων καὶ τῶν λοιπῶν μέσων ἐπικοινωνίας καταπίπτει τὸ δυσχερὲς τῆς ἐξαπλώσεως τοῦ λόγου τῶν ἀνθρώπων. Ἐκ τοῦ τμήματος αὐτοῦ ἀποδεικνύεται ὅτι ἡ μικρότης τῆς Γῆς καὶ ἡ φιλοδοξία τῶν ἀνθρώπων ἀπετέλουν προσφιλες θέμα ἀπασχολήσεως τῶν ἀρχαίων Ρωμαίων. Οἱ κάτοικοι ἑνὸς τόπου τῆς Γῆς ἐν σχέσει πρὸς τοὺς κατοίκους ἄλλου τόπου αὐτῆς λέγονται : 1. **Ἄντιοικοι** ἢ **ἀντίσικοι**. Ἐὰν καὶ οἱ δύο τόποι, εὐρισκόμενοι ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ μεσημβρινοῦ καὶ κείμενοι ἑκατέρωθεν τοῦ Ἰσημερινοῦ, ἀπέχουν ἀπ' αὐτοῦ ἴσας ἀποστάσεις (ἐὰν ἔχουν τὸ ἴδιον γεωγρ. μῆκος καὶ βόρειον πλάτος ὁ εἷς, ὅσον ἔχει νότιον πλάτος ὁ ἄλλος) π. χ. Ἑλλάς—Ἀκρωτήριον Καλῆς Ἑλπίδος ἢ Πορθμὸς Μαγελάνου—Λαβραδῶρη 2. **Περίοικοι**. Ἐὰν καὶ οἱ δύο τόποι εὐρισκῶνται ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ παραλλήλου (πρὸς τὸν Ἰσημερινόν) κύκλου καὶ ἀνὰ εἷς εἰς ἕκαστον ἄκρον μιᾶς διαμέτρου τοῦ κύκλου τούτου (ἐὰν ἔχουν γεωγραφ. πλάτη καὶ οἱ δύο τόποι ἴσα καὶ βόρεια ἢ ἴσα καὶ νότια, μήκη δὲ διαφέροντα κατὰ 180° π. χ. Τεχεράνη—Ἅγιος Φραγκίσκος ἢ Λονδῖνον—Ἀλεοῦται νῆσοι καὶ 3. **Ἀντίποδες** ἢ **Ἀντίχθονες**. Ἐὰν ἐκ τῶν δύο τόπων ὁ μὲν εἷς εὐρίσκειται εἰς τὸ ἐν ἄκρον μιᾶς διαμέτρου τῆς γήινης σφαίρας, ὁ δὲ ἄλλος εἰς τὸ ἕτερον ἄκρον αὐτῆς (ἐὰν ἔχουν γεωγραφ. πλάτη ὁ μὲν εἷς τόσον βόρειον, ὅσον ὁ ἄλλος νότιον, τὰ δὲ μήκη διαφέροντα κατὰ 180° π. χ. Νέα Ζηλανδία—Ἰσπανία ἢ Παναμᾶς—Ἰάβα.

Νόημα.—Ἐπειδὴ ὁ Σκιπίων (ἕγγονος) παρὰ τὸ ἐκκλητικὸν θέαμα τῆς ἁρμονίας τοῦ πλανητικοῦ συστήματος περιέφερε τὰ βλέμματά του πρὸς τὴν γῆν, ὁ πάππος, λαβὼν ἀφορμὴν, παρατηρεῖ ὅτι λόγφ τῆς μικρότητος τῆς Γῆς καὶ τῆς ἑλλειποῦς μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων ἐπικοινωνίας ἐπιβάλλεται νὰ ἔχη ἐστραμμένην τὴν προσοχήν του εἰς τὰ οὐράνια καὶ ὄχι εἰς τὰ ἐπίγεια. Οὐδεμία ἐπίγειος δόξα εἶναι δυνατὸν νὰ ἔχη ἐξάπλωσιν. Ἡ Γῆ εἶναι μικρὴ, αἱ κατοικίαι τῶν ἀνθρώπων σποραδικαὶ καὶ ἐρημίαι ἀχανεῖς ἀπλοῦνται πανταχοῦ, ὥστε νὰ μὴ ὑπάρχη ἀμοιβαία ἐπαφή. Ἄντιοικοι, περίοικοι καὶ ἀντίποδες οὐδόλως ἐπικοινωνοῦν.

Περίληψις.— 1. Ἡ μικρότης τῆς Γῆς καὶ ἡ ἑλλειψις ἐπικοινωνίας μεταξὺ τῶν κατοίκων αὐτῆς. 2. Καθῆκον τῶν ἀνθρώπων εἶναι ἡ ἀνάβλεψις πρὸς τὴν οὐρανίαν πατρίδα. 3. Ἡ ἐπίγειος δόξα εἶναι ματαία.

VI § 13 (21)

Διακρίνεις πράγματι ὅτι αὐτὴ ἢ γῆ εἶναι περιεζωσμένη καὶ περιβεβλημένη (=redimitam et circumdatam) μὲ κάποιες τρόπον τινὰ ζῶνες (=quibusdam quasi cingulis), ἐκ τῶν ὁποίων δύο κατ' ἐξοχὴν (=maxime) μεταξὺ τῶν ἀπομεμακρυσμένας (=diversos) καὶ ἐστηριγμένας (=subnixos) ἐξ ἑκατέρου μέρους (ἢ : ἐκάστην χωριστὰ) εἰς τοὺς πόλους (=verticibus) αὐτοὺς τοῦ οὐρανοῦ (ἢ : εἰς τὴν ἀτμόσφαιραν, ἢ ὁποία περιβάλλει τὴν γῆν) βλέπεις ὅτι ἔχουν ἀποσκληρυνθῆ (ἢ : κοκκαλιάσει) (=obriguisse) ἕνεκα τῆς παγωνιάς (=pugna), τὴν μέσσην (ἢ : τὴν διακεκαυμένην) δὲ ἐκείνην καὶ μεγίστην (ζώνην βλέπεις) ὅτι καλεται (=torreri) ἐξ αἰτίας τοῦ καύματος (=ardore) τοῦ ἡλίου. Δύο (ζῶνας) εἶναι κατοικήσιμοι, ἐκ τῶν ὁποίων ἡ νοτία ἐκείνη. ἐπὶ τῆς ὁποίας, ὅσοι κατοικοῦν, χραάσσουσιν τὰ ἔχνη (=urgent vestigia) (βαίνοντες) ἐξ ἀντιθέτου πρὸς σᾶς (ἢ : εἶναι οἱ ἀντίποδες σας), οὐδεμίαν (ἔχει ἐπικοινωνίαν =pertinet) πρὸς τὸ γένος σας· αὕτη δὲ ἢ ἄλλη ἢ ὑποκειμένη εἰς τὸν βορρᾶν (ἢ : ἢ βορεία) (=subiectus aquiloni), τὴν ὁποίαν κατοικεῖτε, παρατήρησον (=cerne) εἰς πόσον ἐλάχιστον βαθμὸν (=quam tenui parte) ἄπτεται ὑμῶν (ἢ : ἀφορᾷ εἰς ὑμᾶς) (=contingat vos) Ὀλόκληρος πράγματι (=enim) ἢ γῆ, ἢ ὁποία κατοικεῖται ὑφ' ὑμῶν, πεπιεσμένη (ἢ : στενουμένη) πρὸς τοὺς πόλους (=angusta verticibus), πλέον ἐκτεταμένη (ἢ : πλατυτέρα) κατὰ τὰς πλευράς (=latior lateribus), εἶναι μικρὰ οὕτως εἰπεῖν (=quaedam) νῆσος περιβρεχομένη ὑπ' ἐκείνης τῆς θαλάσσης, τὴν ὁποίαν Ἀτλαντικόν, τὴν ὁποίαν μεγάλην, τὴν ὁποίαν Ὠκεανὸν ὀνομάζετε ἐπὶ τῆς Γῆς, ὁ ὅποιος ὅμως, παρὰ τὸ τόσον μέγα ὄνομά του (=tanto nomine), βλέπεις πόσον (=quam) μικρὸς εἶναι.

Νόημα. — Ὁ πάππος ἐξαίρων τὴν μικρότητα καὶ τὴν μηδαμινότητα τῆς Γῆς λέγει ὅτι αὕτη διαιρεῖται εἰς πέντε ζῶνας, ἐκ τῶν ὁποίων αἱ μὲν δύο, δηλ. ἢ Ἀρκτική καὶ ἢ Ἀνταρκτική (δύο κύκλοι μὲ κέντρον τοὺς πόλους) εἶναι ἐκ διαμέτρου ἀντίθετοι καὶ κατεψυγμένοι, ἢ δὲ τρίτη καὶ μεγίστη ζώνη, ἢ κατέχουσα τὸ κέντρον καὶ εὐρισκομένη ἑκατέρωθεν τοῦ ἡμερινοῦ, εἶναι διακεκαυμένη ἐξ αἰτίας τοῦ καύματος τοῦ ἡλίου. Ὑπολείπονται ὅθεν αἱ δύο εὐκρατοὶ ζῶναι, αἱ ὁποῖαι καὶ κατοικοῦνται, ἐκ τῶν ὁποίων ὁμοίως ἢ μὲν Νοτία, ἢ ὁποία εἶναι καὶ ὁ ἀντίπους τῆς Γῆς (περιεχομένη μεταξὺ τῆς διακεκαυμένης καὶ τῆς νοτίας πολιτικῆς), οὐδεμίαν ἐπικοινωνίαν ἔχει μετ' αὐτῆς, ἢ δὲ Βορεία (περιεχομένη μεταξὺ τῆς διακεκαυμένης καὶ τῆς βορείας πολιτικῆς) κατέχει ἐλάχιστον τμήμα αὐτῆς. Ἐπομένως ἢ Γῆ εἶναι μία μικρὰ νῆσος περιβρεχομένη ὑπὸ τοῦ μεγάλου Ἀτλαντικοῦ Ὠκεανοῦ, ὁ ὅποιος παρὰ τὸ μέγα ὄνομά του εἶναι τόσον μικρὸς.

Περίληψις. — Διαίρεσις καὶ χαρακτηρισμὸς τῶν ζωνῶν τῆς Γῆς.

VI § 14 (22)

Ἐξ αὐτῶν τούτων τῶν καταφνημένων καὶ γνωσιῶν τόπων ἀρά γε (=num) ἢ τὸ ἰδικόν σου ἢ τίνος ἐξ ἡμῶν (=cuiusquam nostrum) ὄνομα ἠδυνήθη νὰ ὑπερβῆ (=transcendere) ἢ (=vel) τοῦτον τὸν Καύκα-

σον, τὸν ὅποιον διακρίνεις, ἢ ἐκεῖνον τὸν Γάγγην νὰ διαπλευσῇ; Ποῖος εἰς τοὺς ὑπολοίπους ἐσχάτους τόπους (=ultimis partibus) τοῦ ἀνατέλλοντος (=orientis) ἢ τοῦ δυομένου (=obeuntis) ἡλλου ἢ τοῦ Βορρᾶ (=aquilonis) ἢ τοῦ Νότου (=austrive) θὰ ἀκούσῃ τὸ ὄνομά σου; Τούτων δὲ (τῶν μερῶν) ἀποκοπέντων (=amputatis) διακρίνεις ἀναμφιβόλως (=cernis profecto) εἰς πόσον περιορισμένον χώρον (=quantis in angustiis) ἔχει τὴν ἀξίωσιν (=velit) ἢ ὑμετέρα δόξα νὰ ἐλεκτείνεται (=se dilatarī). Αὐτοὶ ὁμως, οἱ ὅποιοι συζητοῦν (=loquuntur) περὶ ἡμῶν, ἐπὶ πόσον χρόνον (=quamdiu) θὰ συζητοῦν;

Νόημα.— Δεδομένου ὄντος ὅτι ἡ Γῆ εἶναι τόσον μικρὰ καὶ οἱ κατωκημένοι τόποι ἐπίσης ὀλίγοι ἢ ἐπίγειος δόξα καὶ ἡ ὑστεροφημία τῶν ἀνθρώπων κατ' ἀνάγκην θὰ εἶναι περιορισμένα τοπικῶς καὶ χρονικῶς. Οὐδενὸς ἀνθρώπου τὸ ὄνομα ὑπερέβη τὸν Καύκασον ἢ τὸν Γάγγην καὶ οὐδενὸς ἢ δόξα ἤγγισε τὰ ὄρια τῆς Ἀνατολῆς ἢ τῆς Δύσεως, τοῦ Βορρᾶ ἢ τοῦ Νότου. Ἀλλὰ καὶ ὁ χρόνος τῆς δόξης θὰ εἶναι μικρὸς.

Περίληψις.— Τοπικῶς καὶ χρονικῶς ἡ ἐπίγειος δόξα τῶν ἀνθρώπων εἶναι περιορισμένη καὶ ἐφήμερος καὶ ἐπομένως ματαία.

VII § 15+16 (23+24)

Μάλιστα δὲ (=Quin etiam) ἐὰν ἡ γενεὰ (=proles) ἐκείνη τῶν μελλόντων ἀνθρώπων ἤθελεν ἐπιθυμῆσει (=cupiat) διαδοχικῶς (ἢ : ἡ μία κατόπιν τῆς ἄλλης) (=deinceps) τοὺς ἐπαίνους ἑνὸς ἐκάστου ἐξ ἡμῶν παραληφθέντας ἀπὸ τῶν πατέρων (=acceptas a patribus), νὰ παραδώσῃ (ἢ : νὰ κληροδοτήσῃ) εἰς τοὺς ἀπογόνους (=posteris), ἐν τούτοις ὁμως (=tamen) ἕνεκα τῶν κατακλυσμῶν καὶ τῶν ἐκπυρώσεων τῆς γῆς, αἱ ὁποῖοι εἶναι ἀναπόφευκτον (=necesse est) νὰ συμβαίνουν (=accidere) καθ' ὠρισμένον χρόνον, ὄχι μόνον (ὄχι) αἰωνίαν, ἀλλ' οὔτε καὶ μακροχρόνιον βεβαίως δόξαν δυνάμεθα νὰ ἐπιτύχωμεν (=adsæqui). Τί τέλος πάντων ἐνδιαφέρει (=interest) ὅτι θὰ γίνῃ (=fore) λόγος περὶ σοῦ ὑπ' ἐκείνων (=ab iis), οἱ ὁποῖοι θὰ γεννηθοῦν μετὰ ταῦτα (ἢ : ἔπειτα), ἀφοῦ (=cum) οὐδεὶς θὰ ἔχη ἐπιζήσει (=fuerit) ἀπὸ αὐτοῦς, οἱ ὁποῖοι ἐγεννήθησαν (=nati sunt) πρότερον (ἢ : ἀπὸ τοῦς προγόνους); Καὶ ὁμως οὗτοι (=qui) ὑπῆρξαν ἄνδρες οὔτε κατώτεροι καὶ μὲ κάθε τρόπον (=certe) καλλίτεροι, ἀφοῦ μάλιστα (=cum praesertim) εἰς αὐτοὺς τοὺς ἰδίους, ὑπὸ τῶν ὁποίων εἶναι δυνατὸν νὰ ἀκουσθῇ τὸ ὄνομά μας, οὐδεὶς δύναται νὰ ἐπιτύχῃ τὴν μνήμην ἑνὸς (μόνον) ἔτους (κοσμικοῦ). Οἱ ἄνθρωποι δηλαδὴ κατὰ τρόπον λαϊκὸν ὑπολογίζουσι (=metiuntur) τὸ ἔτος μόνον (=tantum modo) ἐκ τῆς περιόδου τοῦ ἡλλου, τοὔτέστιν (=id est) ἑνὸς ἀστέρου· ἀλλὰ μόνον ὅταν (=cum autem) ὄλα τὰ ἄστρα θὰ ἔχουν ἐπαπέλθει (=redierint) εἰς τὸ αὐτὸ (σημεῖον) (=ad idem), ὁπόθεν ἀπαξ ὠρμήθησαν (=unde semel profecta sunt), καὶ μετὰ μακρὰ χρονικὰ διαστήματα (=longis intervallis) θὰ ἔχουν ἐπαναφέρει (=rettulerint) τὴν ἰδίαν διάταξιν (=eandem discriptionem) ὁλοκλήρου τοῦ οὐρανοῦ, τότε ἐκεῖνο τὸ ἔτος δύναται νὰ ὀνομασθῇ ἀληθῶς πλήρες (=vere vertens)· εἰς τοῦτο δὲ μόλις (ἢ : μετὰ δυσκολίας) τολμῶ νὰ εἶπω, πόσον πολλαὶ γε-

νεαί τῶν ἀνθρώπων περιλαμβάνονται. Καὶ διότι, ὅπως κάποτε ἐφάνη (=visus est) ὅτι ἐξέλιπεν (ἢ: ἔπαθεν ἐκλειψιν) καὶ ἀπεσβέσθη ὁ ἥλιος ἐκ (τῶν ὀφθαλμῶν) τῶν ἀνθρώπων, ὅτε ἡ ψυχὴ τοῦ Ρωμύλου εἰσῆλθεν εἰς αὐτοὺς τούτους τοὺς ἱερούς χώρους, καὶ ὁπότε ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ μέρους καὶ κατὰ τὸ αὐτὸ χρονικὸν σημεῖον ὁ ἥλιος ἐκ νέου θὰ ἔξη πάθει ἐκλειψιν (=defecerit), τότε, ἐπιστραφέντων ὅλων τῶν ζῳδιακῶν σημείων καὶ τῶν ἀστέρων εἰς τὴν ἀρχὴν (ἢ: εἰς τὴν πρώτην αὐτῶν διατάξιν τῆς ἐκκινήσεως), νόμιζε (ἢ: ἔχε τὴν γνώμη.) ὅτι συνεπληρώθη ἔτος· τούτου δὲ τοῦ ἔτους βεβαίως μίθε (=scito) ὅτι δὲν ἔχει συμπληρωθῆ ἀκόμη (διὰ τῆς περιστροφῆς) τὸ εἰκοστὸν μέρος.

Νόημα.— Ὅτι ἡ ἐπίγειος δόξα τῶν ἀνθρώπων δὲν εἶναι αἰωνία, ἀλλ' οὔτε κἀν βραχύβιος, φαίνεται καὶ ἐκ τούτου, ὅτι δηλ., ἐὰν αἱ μέλουσαι γενεαὶ ἐπιλοδόξουν καὶ κληροδοτήσουν εἰς τοὺς ἀπογόνους τὴν δόξαν τῶν προγόνων, δὲν θὰ εἶχον τὴν δυνατότητα, καθ' ὅσον οἱ κατακλισμοὶ καὶ αἱ ἐκπυρώσεις τῆς Γῆς θὰ διέκοπτον τὴν συνέχειαν τῆς διαφημίσεως ταύτης διὰ τοῦ θανάτου τῶν φορέων αὐτῆς. Ἐπομένως ἡ λήθη θὰ καλύψῃ καὶ τὴν δόξαν του. Ἐν συνεχείᾳ καθορίζεται ἡ ὑπάρχουσα διαφορὰ μεταξὺ ἡλιακοῦ καὶ κοσμικοῦ ἔτους κατὰ τὴν λαϊκὴν νοστορίαν. Λέγει λοιπὸν ὅτι ἡ διάρκεια ἐνὸς πλήρους κοσμικοῦ ἔτους θὰ ἔξη συντελεσθῆ, ὅταν τὰ ἀστρα ἐπανέλθουν εἰς τὴν ἀρχικὴν τῶν διατάξιν τῆς ἐκκινήσεως, δηλ. τῆς ἀφειρητίας, ἀφοῦ συμπληρωθῆ ἡ περιστροφὴ αὐτῶν. Τὸ κοσμικὸν τοῦτο ἔτος ὑπολογιζόμενον περιλαμβάνει 11.340 ἡλιακὰ ἔτη, ἐφ' ὅσον ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Ρωμύλου — ἐν μέσῳ ἀστραπῶν καὶ βροντῶν καὶ λοιπῶν διοσημιῶν ἀνασπαγέντος εἰς τοὺς οὐρανούς καὶ θεοποιηθέντος— (716 π. Χ.) μέχρι τῶν γιόνων τοῦ δι' ἐνυπνίου διαλόγου τούτου (149 π. Χ.) πωρῆλθον 567 ἔτη, τὰ ὅποια μόλις εἶναι τὸ 1)20 τοῦ μεγάλου κοσμικοῦ ἔτους (567×20=11.340).

Περιλήψεις.— 1. Ἡ ἐπίγειος δόξα εἶναι ματαία καὶ βραχύβιος, διότι ἡ λήθη καλύπτει αὐτήν. 2 Τίς ἡ διάρκεια τοῦ κοσμικοῦ ἔτους καὶ τίνι τρόπῳ μερεῖται τοῦτο.

VII § 17 (25)

Ὅθεν (=Quocirca) ἐὰν ἤθελες ἀπελπισθῆ (=desperaveris) διὰ τὴν ἐπάνοδον εἰς αὐτὸν τὸν τόπον, εἰς τὸν ὅποιον ὑπάρχουν ὅλα τὰ προσήκοντα) διὰ μεγάλους καὶ ἐξέχοντας ἀνδρας, πόσῃ τέλος πάντων ἀξίαν ἔχει αὐτὴ σου (=ista) ἡ ἀνθρωπίνη δόξα, ἡ ὅποια μετὰ δυσκολίας (=vix) δύναται νὰ διαρκέσῃ εἰς ἐλάχιστον μῆμα ἐνὸς (μόνον μεγάλου) ἔτους; Συνεπῶς (=igitur) ἐὰν θὰ θέλης (=si voles) νὰ ἀτειλῆς ὑψηλὰ (=alte) καὶ νὰ θεωρῆς (=contueri) ταύτην τὴν ἔδραν καὶ τὴν αἰωνίαν διαμοιρῆν (δηλ. τῶν θεῶν), ἃς μὴ παραδίδου (=neque te dedideris) εἰς τοὺς λόγους τοῦ ὄχλου καὶ (γενικῶς) ἃς μὴ ἀποθέτῃς τὴν ἐλπίδα τῶν πράξεών σου εἰς τὰς ἀνθρωπίνους (ματαίας) ἀνταμοιβάς· ἡ ἀρετὴ αὐτὴ καθ' ἑαυτήν (=ipsa virtus) πρέπει νὰ σὲ προσελκύῃ (=oportet te trahat) διὰ τῶν ἰδικῶν τῆς θελγίτων πρὸς τὴν ἀληθῆ δόξαν· τί δύναται νὰ εἶπουν (=quid loquantur) περὶ σοῦ οἱ ἄλλοι, αὐτοὶ ἃς ἴδουν (ἢ: ἃς σκεφθοῦν), (σὺ ὅμως κοίταζε τὴ δουλειὰ σου), ἀλλὰ θὰ κάμουν ὅμως

λόγον (περὶ σοῦ). Ὁλος δὲ ἐκεῖνος ὁ λόγος περικλείεται (=cingitur) καὶ εἰς ἐκείνους τοὺς περιορισμένους (χώρους) (=iis angustis) τῶν περιοχῶν, τὰς ὁποίας βλέπεις, καὶ οὔτε ποτὲ ὑπῆρξε διαρκῆς διὰ κανένα (ἄνθρωπον) καὶ ἀφανίζεται διὰ τοῦ θανάτου τῶν ἀνθρώπων καὶ ἐξαλείφεται διὰ τῆς λήθης τῶν μεταγενεστέρων.

Νόημα.— Ἐν κατακλείδι τοῦ περὶ τῆς ματαιότητος τῆς ἐπιγείου δόξης θέματος ὁ πάππος τὸνίζει εἰς τὸν ἕγγονον ὅτι, εἰς ἣν περιπτῶσιν θὰ ἀπληρίζετο περὶ τῆς εἰς τοὺς ἱεροὺς χώρους ἐπιστροφῆς του, ὅπου ἡ μόνιμος διαμονὴ τῶν ἐξεχόντων πνευμάτων, ἡ ἐπίγειος δόξα καὶ ματαία καὶ ἄνευ ἀξίας εἶναι Ἡ εἰς τοὺς ἱεροὺς χώρους ἐπιστροφή ἔχει ἀληθῆ ἀξίαν. Συνεπῶς ἐπιβάλλεται νὰ περιφρονῇ τὰ ἐγκόσμια καὶ πᾶσαν ἐπίγειον ἀνταμοιβὴν καὶ νὰ ἀτενίσῃ πάντοτε τὰ ἐπουρῶνια καὶ νὰ ἀσκῇ τὴν ἀρετὴν, ἡ ὁποία μόνη ἄγει εἰς ἀληθῆ δόξαν. Τέλος δὲ συνιστᾷ ἀδιαφορίαν εἰς τὴν κοινὴν γνώμην, ἡ ὁποία οὕτως ἢ ἄλλως θὰ κινήθῃ ἐντὸς στενοῦ πλαισίου τόπου καὶ θὰ εἶναι βραχύβιος· λόγῳ τοῦ θανάτου ἢ τῆς λήθης τῶν μεταγενεστέρων.

Περιλήψεις.— 1. Ἡ ἀνθρωπίνῃ δόξῃ ἄνευ ἀξίας τοπικῶς καὶ χρονικῶς. 2 Ἡ οὐρανία δόξα τελικὸς σκοτὸς τῆς ζωῆς. 3 Ἡ ἄσκησις τῆς ἀρετῆς ἄγει εἰς τὸν οὐρανόν.

VIII § 18 (26)

Ταῦτα (δὲ) ἀφοῦ εἶχεν εἶπει, «Ἐγὼ ἀληθῶς, εἶπον, Ἀφρικανέ, ἀφοῦ τῷ ὄντι (=si quidem) εἰς τοὺς εὐεργέτας τῆς πατρίδος (=bene meritis de patria) (μὴ) οὕτως εἶπειν (=quasi) ἀτριπὸς εἶναι ἀνοικτὴ (=patet) διὰ τὴν εἴσοδον εἰς τὸν οὐρανόν, μολοντοῖ ἀπὸ τῆς παιδικῆς ἡλικίας βαδίσας (=ingressus) ἐπὶ τὰ ἴχνη τοῦ πατρὸς καὶ τὰ ἰδικά σου, δὲν ἐδείχθης ἀνάξιος (=non defui) τῆς ἡμετέρας φήμης, ἰώρα ὁμως, τόσον μεγάλην ἀνταμοιβὴν προκειμένην, θὰ προσπαθήσω (=enitar) μετὰ μεγαλύτερας ἐπαγρυπνήσεως». Καὶ ἐκεῖνος (εἶπε): «Προσπάθει λοιπὸν σὺ καὶ τοιαύτην γνώμην νὰ ἔχῃς, ὅτι δηλ. σὺ δὲν εἶσαι φθαρτός, ἀλλὰ τὸ σῶμα τοῦτο (εἶναι φθαρτόν)· διότι οὔτε σὺ εἶσαι τοιοῦτος (=is), ὅποσον ἡ μορφή (σου) αὐτὴ φανερώνει, ἀλλὰ ἡ ψυχὴ ἐκάστου, αὐτὴ (ἰκριβῶς) εἶναι ἕκαστος, οὐχὶ ἡ μορφή ἐκε νη, ἡ ὁποία δύναται νὰ δειχθῆ διὰ τοῦ δακτύλου. Γνωρίζε λοιπὸν ὅτι σὺ εἶσαι θεός, ἀφοῦ βέβαια εἶναι θεός, ὅστις ἔχει τὴν ζωὴν, ὅστις αἰσθάνεται, ὅστις ἀναμνησκαται, ὅστις προνοεῖ, ὅστις κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον (=tam) διευθίνει καὶ κυβερνᾷ καὶ κινεῖ τοῦτο τὸ σῶμα, τοῦ ὁποίου προτίσεται (=cui praepositus est), καθ' ὃν τρόπον (=quam) τοῦτον τὸν κόσμον ὁ ὑπάτος ἐκεῖνος θεός (διευθύνει, κυβερνᾷ καὶ κινεῖ) καὶ καθὼς (κινεῖ) τὸν κόσμον θνητὸν ἔν τινι μέτρῳ (=quadam parte) αὐτὸς ὁ ἴδιος ὁ αἰώνιος θεός, οὕτω τὸ φθαρτὸν σῶμα κινεῖ ἢ ἀθάνατος ψυχῇ».

Νόημα.— Ὁ Σκιπίων (ἕγγονος) μετὰ τὰ ὑπὸ τοῦ πάππου λεχθέντα ὑπόσχεται εἰς αὐτὸν ὅτι εἰς τὸ μέλλον μετὰ περισσοτέρως ἐπιμελείας θὰ βεβιδίξῃ εἰς τὴν ὁδὸν τῆς ἀρετῆς, ἐφ' ὅσον τοιαῦται ὁμοίαι πρόκεινται εἰς τοὺς οὐρανοὺς διὰ τοὺς φιλοπάτριδας καὶ ἐναρέτους ἀνθρώπους·

μέχρι τούδε ἄλλως τε ἐπὶ τὰ ἴχνη τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ πάππου ἐβάδισεν. Ἦδη ὁ πάππος θέλων νὰ ἀποδείξῃ τὴν ἀθανασίαν τῆς ψυχῆς λέγει ὅτι τὸ μὲν σῶμα τοῦ ἀνθρώπου τὸ διὰ τοῦ δακτύλου δεικνυόμενον εἶναι φθαρτόν, ἡ δὲ ψυχὴ αὐτοῦ, ἡ ὁποία εἶναι καὶ ὁ πραγματικὸς ἑαυτὸς του, ὡς θεὸς εἶναι ἀθάνατος. Εἶναι δὲ θεὸς ἡ ψυχὴ, διότι ἔχει ζωὴν, αἴσθησιν, ἀνάμνησιν, πρόνοιαν, διευθύνει, κυβερνᾷ καὶ κινεῖ τὸ φθαρτὸν σῶμα, ὅπως ἀκριβῶς ὁ αἰώνιος θεὸς κινεῖ καὶ διευθύνει τὸν θνητόν, ὡς πρὸς τι μόνον μέρος, τοῦτον κόσμον.

Περίληψις.— 1. Ἡ ὑπόσχεσις τοῦ Σκιπίωνος διὰ τὴν ἐπὶ γῆς ἐνάρετον ζωὴν του. 2. Λογικὴ ἀπόδειξις τῆς ἀθανασίας τῆς ψυχῆς ἥτοι, ἀθανάτου ὄντος τοῦ θεοῦ, ἀθάνατος εἶναι καὶ ἡ ψυχὴ ὡς ἔχουσα θεϊαν προέλευσιν.

VIII § 19 (27)

Πράγματι (=nam) ὅ,τι πάντοτε κινεῖται (ἀφ' ἑαυτοῦ), εἶναι αἰώνιον· ὅ,τι δὲ ἐπιφέρει κίνησιν εἰς τι καὶ τὸ ὁποῖον ταυτοχρόνως (=quod-que ipsum) κινεῖται ὑπ' ἄλλον, ὅταν ἡ κίνησις ἔχῃ (ἢ : λαμβάνῃ) τέλος, εἶναι ἀναγκαῖον νὰ ἔχῃ τέλος τῆς ζωῆς. Μόνον λοιπόν, ὅ,τι ἀφ' ἑαυτοῦ κινεῖται, ἐπειδὴ οὐδέποτε ἐγκαταλείπεται ὑπὸ τοῦ ἑαυτοῦ του, οὐδέποτε βεβαίως παύει νὰ μὴ κινήται· πρὸς τούτους (=quoniam etiam) εἰς τὰ ἄλλα, ὅσα κινουῦνται, τοῦτο (=hic) (εἶναι) πηγὴ, τοῦτο εἶναι ἀρχὴ τῆς κινήσεως. Τῆ; ἀρχῆς δὲ οὐδεμία εἶναι γένεσις· διότι ἐκ τῆς ἀρχῆς γεννῶνται τὰ πάντα, αὐτὴ δὲ (ἡ ἀρχὴ) ἐξ οὐδενὸς ἄλλου πράγματος εἶναι δυνατόν νὰ γεννᾶται· διότι δὲν θὰ ἦτο (πλέον) τοῦτο ἀρχή, ὅπερ θὰ ἐγεννᾶτο ἐξ ἄλλου· ἐὰν δὲ οὐδέποτε γεννᾶται, οὔτε καὶ ἀφανίζεται βεβαίως ποτέ. Διότι ἡ ἀρχὴ, ἐὰν πάυση νὰ ὑπάρχῃ (=extinctum) οὔτε ἡ ἰδίᾳ ἀναγεννᾶται ὑπ' ἄλλου οὔτε ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν τῆς θὰ δημιουργήσῃ ἄλλο (τι), ἀφοῦ βέβαια (=siquidem) εἶναι ἀναγκαῖον νὰ γεννῶνται τὰ πάντα ἀπὸ (κάποιαν) ἀρχήν. Οὔτω προκύπτει, ὅτι ἡ ἀρχὴ τῆς κινήσεως (=motus) παράγεται ἐκ τούτου, ὅπερ δηλαδὴ αὐτὸ ὑπ' ἑαυτοῦ κινεῖται· τοῦτο δὲ (δηλ. ἡ ἀρχὴ τῆς κινήσεως) οὔτε νὰ γεννᾶται εἶναι δυνατόν οὔτε νὰ ἀποθνήσκῃ ἄλλως (=vel) θὰ ἦτο ἀνάγκη ὀλόκληρος ὁ οὐρανὸς ὁμοῦ νὰ καταρροῦσῃ (=concidat) καὶ ὀλόκληρος ἡ φύσις ἀκόμη καὶ (=et) νὰ σταματήσῃ καὶ νὰ μὴ εὐρίσκῃ (πλέον) δυνάμιν τινα, ἵνα διὰ ταύτης, κινήσεια ἐξ ἀρχῆς, τίθεται εἰς κίνησιν.

Νόημα.— Πᾶν ὅ,τι ἀφ' ἑαυτοῦ κινεῖται, εἶναι αἰώνιον, διότι οὐδέποτε προδίδει τὸν ἑαυτὸν του καὶ οὐδέποτε ἐγκαταλείπεται ὑπ' ἑαυτοῦ. Πᾶν κινούμενον ἐξ ἐξωτερικῆς ἐπιδράσεως συνεπάγεται τὸ τέλος τῆς ζωῆς του. Συνεπῶς ἡ ἀρχὴ τῆς πρώτης κινήσεως, ἡ τὰ πάντα γεννῶσα, εἶναι ἀγέννητος καὶ ἀνώλεθρος καὶ ἀθάνατος, ἐνῶ, ἐὰν θὰ ὑπέκειτο εἰς φθοράν, οὐδέποτε θὰ ἀναγεννᾶτο ἀφ' ἑαυτῆς καὶ ὀλόκληρος ὁ οὐρανὸς θὰ κατέρρεε καὶ ἡ φύσις θὰ ἐσταμάτα με τὴν φθορὰν αὐτῆς.

Περίληψις.— 1. Πᾶν ὅ,τι πάντοτε καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ κινεῖται εἶναι αἰώνιον. 2. Πᾶν ὅ,τι ἔχει ἀρχὴν ἔχει καὶ τέλος. 3. Ὁ θεὸς ἀναρχος ὢν εἶναι καὶ ἀθάνατος.

IX § 20 (28)

Ἄφου εἶναι φανερόν λοιπόν ὅτι τοῦτο εἶναι αἰώνιον, ὅτερ δι' αὐτοῦ τούτου (ἢ: ὑφ' ἑαυτοῦ) κινεῖται, τίς ὑπάρχει, ὃ ὁποῖος ἠθέλεν ἀρνηθῆ ὅτι αὐτὴ ἢ φύσις (ἢ: ἡ φυσικὴ ιδιότης;) παρεχωρήθη εἰς τὰς ψυχάς; Πράγματι εἶναι ἄψυχον πᾶν, ὅ,τι κινεῖται δι' ἐξωτερικῆς κινήσεως· ὅ,τι δὲ εἶναι ἔμψυχον, τοῦτο κινεῖται δι' ἐσωτερικῆς κινήσεως καὶ ιδιότητος· διότι αὐτὴ εἶναι ἡ ἰδιάζουσα φύσις (ἢ: ἡ φυσικὴ κλίσις) καὶ ἡ δύναμις (ἢ: ἡ οὐσία) τῆς ψυχῆς· αὕτη δὲ (δηλ. ἡ φύσις τῆς ψυχῆς) ἐάν εἶναι ἡ μόνη ἐξ ὄλων, ἧς κινεῖ ἑαυτήν, βεβαίως οὔτε ἐγεννήθη καὶ αἰωνία εἶναι.

Νόημα.— Δοθέντος ὅτι πᾶν ἄφ' ἑαυτοῦ κινούμενον εἶναι ἔμψυχον καὶ αἰώνιον, ἀντιθέτως δὲ πᾶν κινούμενον δι' ἐξωτερικῆς ἐπιδράσεως εἶναι ἄψυχον καὶ βραχύβιον συμπεραίνομεν ὅτι καὶ ἡ ψυχὴ ἔχει αὐτὴν τὴν φυσικὴν ιδιότητα καὶ ἐπομένως εἶναι ἀγέννητος καὶ αἰωνία.

Περίληψις.— Ἀναλογικὴ ἀπόδειξις τῆς αἰωνιότητος τῆς ἀτομικῆς ψυχῆς.

IX § 21 (29) Ἐπίλογος

Αὐτὴν (ἢ: αὐτὰ τὰ χαρίσματα τῆς ψυχῆς σου) σὺ νὰ ἐξασκήῃς εἰς τὰς εὐγενεστάτας ἐνασχολήσεις! Εἶναι δὲ εὐγενέσταται (ἐνασχολήσεις) αἱ φροντίδες περὶ τῆς σωτηρίας τῆς πατρίδος, διὰ τῶν ὁποίων ἡ ψυχὴ παρακινουμένη καὶ ἀσκουμένη θὰ πετάξῃ καὶ θὰ φθάσῃ ταχύτερον (μετὰ θάνατον) εἰς αὐτὴν τὴν ἔδραν καὶ τὴν (διαρκῆ) διαμονὴν τῆς καὶ τοῦτο θὰ ἐπιτύχῃ ταχύτερον, ἐάν ἦδῃ τότε, ὅτε θὰ εἶναι ἐγκεκλεισμένη ἐντὸς τοῦ σώματος, θὰ ἐκληθήσῃ πρὸς τὰ ἔξω (=eminebit foras) καὶ αὐτά, τὰ ὁποῖα θὰ εἶναι ἐκτὸς (τοῦ σώματος, δηλ. τὴν ἀλήθειαν ἢ τὴν πραγματικότητα), θεωμένη, θὰ ἀποσπάσῃ ἑαυτήν (=abstrahet se), ὅσον τὸ δυνατόν περισσότερον, ἀπὸ τοῦ σώματος. Καὶ διότι αἱ ψυχαὶ αὐτῶν, οἱ ὁποῖοι παρέδωσαν τοὺς ἑαυτοὺς τῶν εἰς τὰς ἡδονὰς τοῦ σώματος καὶ κατέστησαν τοὺς ἑαυτοὺς τῶν τῶν τῶν τινὰ ὑπηρετίας αὐτῶν καὶ διὰ τῆς ὠθήσεως τῶν (σαρρικῶν) ὁρμῶν δούλων εἰς τὰς ἡδονὰς, τὰ δίκαια τῶν θεῶν καὶ τῶν ἀνθρώπων παρεβίβασαν, ἐκ τῶν σωματικῶν ἀπαλλαγῆσαι, πέριξ αὐτῆς τῆς γῆς; πλανῶνται καὶ δὲν ἐπιστρέφουν εἰς τοῦτον τὸν τόπον, παρὰ μόνον ταισπωρηθεῖσαι ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας. Ἐκεῖνος ἀπῆλθεν (ἐξήφανίσθη)· ἐγὼ ἐκ τοῦ ὕπνου ἐλύθην (ἢ: ἀφυνίσθη).

Νόημα.— Εἰς τὸν ἐπίλογον τοῦ ἐνυπνίου ὁ πάππος ἀνακεφαλαιῶν τὰ πρότερον λεχθέντα συνιστᾷ εἰς τὸν ἕγγονον, ὅπως κατὰ τὴν ἐπίγειον ζωὴν τοῦ ἀσχολῆται μὲ εὐγενεῖς ἀπασχολήσεις λ.χ. τὴν φροντίδα περὶ σωτηρίας τῆς πατρίδος, ὅποτε θὰ ἐπιτύχῃ ἴνα μετὰ τὴν ἀπὸ τοῦ σώματος ἀπαλλαγὴν τῆς ψυχῆς φθάσῃ ταχύτερον εἰς τὴν οὐρανίαν τῶν ψυχῶν ἀρχικὴν ἔδραν. Ἄλλος λόγος, ὁ ὁποῖος συντελεῖ εἰς τὴν ταχύτεραν ἐκεῖ ἄφιξιν εἶναι, ἐφ' ὅσον κατὰ τὴν ἐπίγειον ζωὴν παρέμεινε μακρὰν τῶν σωματικῶν παθῶν. Ἀντιθέτως ὅμως ὁ δουλεύων εἰς τὰ πάθη καὶ

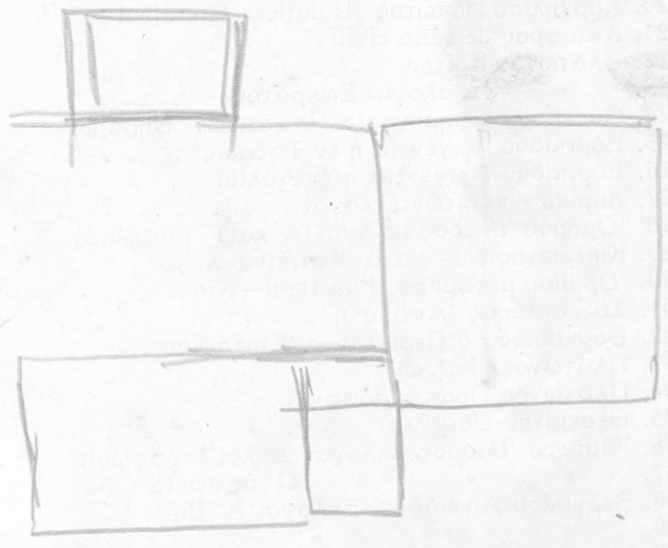
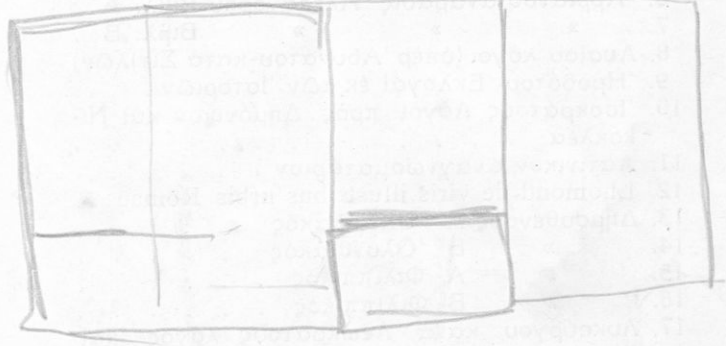
περιφρονῶν θείους καὶ ἀνθρωπίνους νόμους ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας θά ταλαι-
πωρῆται περίξ τῆς γῆς, πρὸ τοῦ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν οὐρανίαν ἔδραν. Μετὰ
τὰς τελευταίας συμβουλὰς ὁ μὲν πάππος ἐξαφανίσθη, ὁ δὲ Σκιπίων ἀφυ-
πνίσθη.

Περίληψις. — 1. Τελευταῖαι συμβουλαι τοῦ πάππου. 2. Ἡ ἀγάπη
πρὸς τὴν πατρίδα καὶ ὁ ἐνάρετος βίος ὁδηγοῦν ταχύτερον εἰς τοὺς οὐρα-
νοὺς. 3. Ὁ πλήρης σωματικῶν παθῶν βίος πρόξενος τιλαιπωριῶν τῆς
ψυχῆς μετὰ θάνατον περίξ τῆς γῆς. 4. Ἐξαφάνισις πάππου καὶ ἀφύπνι-
σις τοῦ Σκιπίωνος. —

ΕΧΘΡΑ ΒΟΗΘΗΜΑΤΑ (ΤΟΥ ΙΑΙΟΥ)

- 1. Ανεπισημάντως, ΕΑ, γράφει (L. Ζαχάρ) Γ και Δ ΤΕ
- 2. Εργασία με σχέδια, ΕΑ, με υποσημείωση
- 3. Σχεδιασμός Κόσμου, Εργασία Α και Β
- 4. Σχεδιασμός Ελληνικών Βασιλιά, Α και Β

ΣΧΟΛΙΚΑ ΒΟΗΘΗΜΑΤΑ (ΤΟΥ ΙΔΙΟΥ)

1. 'Αναγνωστικὸν ἀρχ. 'Ελλ. γλώσσης (Γ. Ζούκη) Γ' καὶ Δ' Τάξ. (Γ' »)
2. 'Εκλογαὶ ἐξ ἀρχαίων 'Ελλήνων συγγραφέων (Γ' »)
3. Ξενοφῶντος Κύρου ἀναβάσεως ἐκλογαὶ (Δ' »)
4. Ξενοφῶντος 'Ελληνικῶν Βιβλία Α' καὶ Β' (Δ' »)
5. » » » Γ' καὶ Δ' (Δ' »)
6. 'Αρριανοῦ ἀνάβασις 'Αλεξάνδρου Βιβλ. Α' (Ε' »)
7. » » » Βιβλ. Β' (Ε' »)
8. Λυσίου λόγοι (ὑπὲρ 'Αδυνάτου-κατὰ Σιτ)λών) (Ε' »)
9. 'Ηροδότου 'Εκλογαὶ ἐκ τῶν 'Ιστοριῶν (Ε' »)
10. 'Ισοκράτους Λόγοι πρὸς Δημόνικον καὶ Νικοκλέα (Ε' »)
11. Λατινικὸν ἀναγνωσματάριον (Ε' »)
12. Lhomond de viris illustribus urbis Romae (Ε' »)
13. Δημοσθένους Α' 'Ολυμπιακός (ΣΤ' »)
14. » Β' 'Ολυμπιακός (ΣΤ' »)
15. » Α' Φιλιππικός (ΣΤ' »)
16. » Β' Φιλιππικός (ΣΤ' »)
17. Λυκούργου κατὰ Λεωκράτους λόγος καὶ 'Ισοκράτους 'Επιστολαὶ πρὸς Φίλιππον (ΣΤ' »)
18. Θουκυδίδου Πλαταιικά (ΣΤ' »)
19. 'Ομήρου 'Οδυσσεΐας (Α' ραψῶδια) (ΣΤ' »)
20. Κορνηλίου Νέπωτος Hamilcar Hannibal (ΣΤ' »)
21. Καίσαρος de bello civili (ΣΤ' »)
22. Πλάτωνος Κρίτων (Ζ' »)
23. » 'Απολογία Σωκράτους (Ζ' »)
24. Θουκυδίδου Δημηγορία Πλαταιέων - Θηβαίων (Ζ' »)
25. Εὐριπίδου 'Ιφιγένεια ἢ ἐν Ταύροις (Ζ' »)
26. Εὐριπίδου 'Ιφιγένεια ἢ ἐν Αὐλίδι (Ζ' »)
27. Λυρικῶν ποιητῶν ἐκλογαὶ (Ζ' »)
28. 'Ομήρου 'Ιλιάδος ἐκλογαὶ (Α' καὶ Γ' ραψῶδια) (Ζ' »)
29. Κικέρωνος ὁ Γ' κατὰ Κατιλίνα λόγος (Ζ' »)
30. 'Οβιδίου μεταμορφ. Phaethon—Niobe (Ζ' »)
31. Σοφ. οκλέους 'Αντιγόνη (Η' »)
32. Θουκυδίδου ὁ Περικλέους 'Επιτάφιος (Η' »)
33. Πλάτωνος Φαίδων (Η' »)
34. Πλάτωνος Πρωταγόρας (Η' »)
35. Θεοκρίτου εἰδύλλια (Η' »)
36. 'Ομήρου 'Ιλιάδος ἐκλογαὶ Ζ' καὶ Ι' ραψῶδια (Η' »)
37. » » » Ω' ραψῶδια (Η' »)
38. Βεργιλίου Αἰνειάδος 'Εκλογαὶ Α' Βιβλ. (Η' »)
39. » » » Β' » (Η' »)
40. Κικέρωνος Somnium Scipionis (Η' »)
41. 'Ορατίου 'Ωδαι (Η' »)

Λατινικὰ θέματα

Γυμνάσματα περὶ τὴν ἀρχαίαν ἀττικὴν διάλεκτον.